

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

מטות מסעי

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א
שִׁמְעָתִי מִסְפָּרִים אֲשֶׁר בִּימֵי הַבַּעַשׁ"ט הַקָּדוֹשׁ זַלְלָה"ה
אַרְעֵי לְאַחַד שְׁיִצְרוּ הָרַע בְּעַר בְּקִרְבוֹ, וּמָסַר אֶת עַצְמוֹ לְכַפִּירָה
חַס וְשְׁלוֹם, וְעַל יְדֵי זֶה שֶׁהָיָה רְגִיל תְּמִיד לְקַיֵּם סְעוּדַת מְלֻנָּה
מְלֻכָּה, פִּיתְהוּ אִישׁ אֶחָד עַל פִּי צְוִי הַבַּעַל שֶׁם טוֹב שְׁיִקְיִים גַּם
עִתָּה קוֹדֵם הַכְּפִירָה סְעוּדָה זוֹ, וְכִשְׁהִתְחִיל לְטַעַם מִסְעוּדָה זוֹ
נִשְׁתַּנָּה דַּעְתּוֹ לְטוֹבָה וְנִצּוֹל:

(מנחת שבת דף קי"ח ע"ב)

אוצר פניני החסידות:

- א קול שמחה | שבח גדול הוא למי שאינו עושה דברים שלמעלה ממדרגתו
- א דברי יחזקאל | הצדיקים ההולכים בדרך הבעש"ט אומרים ד"ת ששולחים משמים בפייהם ואינם מכינים מקדם
- ב שפע חיים | הבעל שם טוב ותלמידיו נהיגו לקרב את ישראל באהבה ובדרך נעם ועל ידי כן המשיכו עליהם רחמים וחסדים
- ג פרי צדיק | פרושת מסות נקראת בין המצרים - להורות לאדם לעשות דברים וסגלים להתגבר על יצרו ולתקן את ביהמ"ק הפנימי שלו
- ג פתוחי חותם | מי שאינו שומר את פיו תורתו והפלתו בטלים ומבטלים
- ד חומת אגן | דברי קדושה מעוררים את צד הקדושה ודברים אסורים מעוררים את הסטרא אחרא / השומר פיו כל תפלותיו מתקבלות
- ד של"ה הקדוש | תוכחת מוסר שעל האדם להיות נאמן במוצא פיו
- ד מאור ושמע | ידריך בניו ובנותיו בקטניות שלא יהיה בהם כעס וגאון
- ד פתוחי חותם | הציבות של ישראל לפני הקב"ה כאשר ובה ומסר להם סודות ורזין
- ו אור החיים | מחסדי ה' ואתבתו לידידיו לנקותם ולזככם קודם מיתתם
- ו לקוטי שושנים | רמז בכתוב שאחר מיתת משה יהיה בגדעון ניצוץ שנשמתו ושמם יהרג את המדיינים
- ז דגל מנהג אפרים | הרוצה לעבוד השם באמת יהיה נדמה בעיניו כאילו הוא יחידי בעולם ולא יהיו לו פניות
- ז של"ה הקדוש | מריבות ישראל עם משה רבנו היו מפני שחשו כבן אצל אביו
- ח חדושי הרי"ם | כאשר נצטוו ישראל על הגעלת פלים הבינו שגם על הרהורי עברה צריך כפרה
- ט מהר"י מפעלזא | באור דברי המד' בשביל שאמר משה לבני גד 'תרבות אנשים חסאים נענש שבונו בנו עבד לפסל מכה
- ט עבודת ישראל | אף שהזמן קרמא להתעצב על החרבן יש להתחזק ביותר לעבודת הבורא בשמחה
- י אור החיים | 'אלה מסעי' - לא היה מעולם מסע קוץ חשוב, שהיו נוסעים עמיהם ניצוצות קדושות שהעלו ע"י מסעים
- יא שפתי צדיק | ע"י כתיבת המסעות בתורה נתן סייע לבני" בכל הדורות לעבור את כל סוגי הנסיונות
- יא לקוטי מזהרין | כל מסעות האדם הם מחמת חסר אמונה
- יא דברי יואל | בכל מסע ומסע נתרחקו ישראל משמאת מצרים ונתקרבו אל כחינת הקדושה
- יא לקוטי תורה | שושבינא דמלכא - התעוררות מלמעלה למטה, שושבינא דמטרוניתא - התעוררות מלמטה למעלה
- יב פרי צדיק | המסעות הרמז לעבודת האדם, בימי החול בטרדה ויגיעה - בחינת מסעות, ובשבת בנחת - בחינת חנינה
- יד קדושת לוי | 'תנודת' - מדת היראה, 'מתקה' - מדת אהבה, 'הר שפר' - מדת התפארת
- יד אוהב ישראל | שש ערי מקלט - ששת התבות של 'שמע ישראל', מ"ב ערי מקלט הנוספים - מ"ב התבות של 'ואהבת'
- יז ב"ח | באכילת פרות ארץ ישראל אנו נזונים מקדושת השכינה ומסתורתה
- טו אמרי פנחס | יש להתחזק מאד באהבת ישראל בימי בין המצרים והוא קרוב ביאת משיח
- טז הנותן אמרי אשר | משוכנס אב ממשעו את כח עשיו על ידי שמחה
- טז שפת אמת | אהרן הנהו נפטר בר"ח אב כדי שזכותו תגן בעצמו בחודש בו נחרב הבית
- יז פרי צדיק | בר"ח אב ידויקא הרגישו חז"ל את מעלת קדושת ראש חודש הנקרא מועד
- יז אמרי פנחס | ככל שהאדם רחוק מאכלו יותר עדין / באור דרשות ההמנעות מאכילה מר"ח אב ועד ט' באב
- יז עבודת ישראל | בימי בין המצרים יש סייע לכא להסיר ויש להתמיד בהם בלמוד התורה
- יח סיפורי החסידות
- יח יומא דהילולא

אוצרות גאוני הדורות:

- אהרן רש"י | ההבדל בין ישראל שחוטאים מחמת התאוה לאמות שמונדים בד' והדרך להנקות מפר
- כה פתוחי חותם | המידות שצריכים להיות במי שרוצה לעסוק בתורה כראוי
- כה משך חכמה | הפנחה על פשלונו בדבר עברה באיברי האדם השונים
- כו משיבת נפש | הפנחה נצרכת אף על הרהור, ונסיורים מקרבים לשוב אל הבורא
- כז משנת רבי אהרן | הלמוד מבני גד ויראונו שהעקר להיכן הלב נוטה למחשבה תורנית או גשמית
- כח חמדת ישראל | טענת בני גד שגם בעבר הנידון הם מחויבים למצות ה'
- כט עמר נקא | גלות ומסעות המדבר היו לכפרה מהעבירות ולזככם בלמוד התורה
- ל פתח האהל | המסעות המלמדות את העליה הנצרכת לדורות לדבק בדרך הישר והטוב
- לא כלי יקר | המקרא מרמז על החרבן מהשפעת הצדיק בסליחו כשרפת בית אלקינו
- לב דעת תורה | גדל סודו של היצר הרע ודרכי השתלטותו על האדם בחייו
- לג שפתי כהן | הלמוד איש מרעהו שנתן ללמד דוקא מדרכי הלחימה
- לג מלבי"ם | צויו של משה רבנו קדם פטירתו לתת לממשיכו את הכח להמשיך בדרךיו
- לד כלי יקר | ערי המקלט בערי הלויים שהם גרים ולא קניטום וטעם הפנחה במיתת כהן גדול דוקא
- לה שם עולם | על ידי למוד התורה בקדושתה זוכה האדם שהקב"ה משרה שכינתו על הנפש
- לו אור חדש | הלמוד הגדול לשמר ארחות המשפחה ודרך אבות לכל ימי חיייהם
- לו מעשי רבותינו
- מ ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה

פְּרִשֵׁת מֵטוֹת

מאור וְשִׁמּוֹשׁ

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

שְׁבֻתוֹת בֵּין הַמִּצְוִיִּים הֵם גְּבוּהִים מְאֹד

מֵה שְׂאוּמְרִים הַקְדוּשֵׁי עֲלִיוֹנִים שְׁבֻתוֹת שְׁבִין הַמִּצְוִיִּים גְּבוּהִים עַד לְמֵאד, נִרְאֶה לִי מִפְּנֵי שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל שְׁבִין הַמִּצְוִיִּים הֵם נִמְוָכִים מְאֹד וְהֵם בְּקִטְנוּת עַד לְמֵאד. וְיָדוּעַ שֶׁשְׁבֻת קִדְשׁ הוּא עֲלִיּוֹת עוֹלָמוֹת וְיֵשׁ עֲלֶיהָ לְכָל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, מִמִּילָא יוֹבֵן שְׁבֻתוֹת שְׁבִין הַמִּצְוִיִּים הֵם גְּבוּהִים עַד לְמֵאד לְפִי שֵׁיִשׁ עֲלֶיהָ לְכָל הַדְּבָרִים שֶׁהִיא בְּקִטְנוּת עַד לְמֵאד וְנִתְעַלּו עַד לְמַעְלָה לְמַעְלָה, מֵה שְׂאִין פֶּן בְּשֻׁבֻתוֹת שֶׁל כָּל יְמֵי הַשָּׁנָה שְׂאִין שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל קִטְנִים וְנִמְוָכִים לְמֵאד מִמִּילָא אֵין עֲלֶיהָ גְדוּלָה בְּשֻׁבֻתוֹת שְׁבִין הַמִּצְוִיִּים שֶׁנִּתְעַלּו כָּל הַדְּבָרִים שֶׁהִיוּ מִטָּה מִטָּה בְּעִמְקֵי הַתְּהוֹם לְמַעְלָה בְּקִרְשָׁה:

דְּבָרִים הַמְתַּרְסִים, הוּא יוֹצֵא מִמֵּדֶת הָאֵמֶת. אֲכַן אִם הָאָדָם יֵשׁ בּוֹ דַּעַה כְּמִ"שׁ אָז, פְּעֻמִּים שְׂצִירָף לְנֶדֶר לֵה'.

וְזֶהוּ פְּרוּשׁ הַכְּתוּב 'וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְגו' זֶה הַדְּבָר' – פְּרוּשׁ שֶׁלְמִדּוֹ אֵת כְּגִי יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּדְעוּ 'זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' ' פְּרוּשׁ שְׂזֹאת צִוָּה ה' וְלֹא בְּעֵינֵי אַחַר וְאָז הוּא נִקְרָא 'אִישׁ' וְרִשְׁאֵי לְאֶסוֹר עֲצָמוֹ בְּנֶדֶר, כִּי נֶדֶר הוּא תוֹסְפוֹת קִדְשָׁה כְּיָדוּעַ, וְדו"ק הֵיטֵב כִּי עֵמֶק הוּא:

דְּבָרֵי יְחֻזְקָאֵל

רבי יחזקאל משינאוהו זיע"א

הַצְּדִיקִים הַהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הַבְּעֵשׂ"ט אוֹמְרִים ד"ת שְׂשׁוֹלְחִים מִשְׁמַיִם כְּפִיהֶם וְאֵינָם מְכִיבִים מִקֶּדֶם

וְיֵשׁ לוֹמַר עַל פִּי שְׂפָרְשֵׁי מְאֻמְרָם ז"ל (מ"ו ק י"ז) 'שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה בְּקִשְׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מִלֶּאֱפָ ה' צְבָאוֹת הוּא' (מלאכי ב ז), אִם דוֹמָה הֵרֵב לְמִלֶּאֱפָ ה' צְבָאוֹת בְּקִשְׁוּ תוֹרָה מִפִּיהוּ, וְאִם לֹא אֵל בְּקִשְׁוּ מִפִּיהוּ.

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רֵאשֵׁי הַמֵּטוֹת לְכַנִּי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגו' (ל ב)

קוֹל שְׂמִיחָה

רבי שמחה בנום מפרשיסקא זיע"א

שְׂבַח גְדוֹל הוּא לְמוֹי שְׂאִינוֹ עוֹשֶׂה דְּבָרִים שְׂלִמְעֵלָה מִמִּדְרָגָתוֹ

הַגָּה שְׂרֵי אֲלָפִים וְהַמְאוֹת כְּלָם הַתְּנַדְּבוּ לֵה' 'אֲצַעְדָה' וְכו', וְשֶׁאֵר אֲנָשִׁים לֹא הַתְּנַדְּבוּ רַק בְּזוֹזוֹ אִישׁ לוֹ' (להלן פסוק לא), וְזֶה מוֹרָה עַל גְּדֹל שְׂבַחֶם שֶׁלֹּא עֲשׂוּ דְבָר שְׂאִין בְּמִדְרָגָתָם, כִּי הֵם הַתְּנַדְּבוּ מִחֻמַּת שֶׁהִיוּ מְמַנִּים עַל צְבָא וְעֲלֵיהֶם מִטַּל מִשְׁא הַעֵם, לְזֶה כְּשֶׁרָאוּ שֶׁלֹּא נִפְקַד מֵהֶם אִישׁ, לֹא הִיוּ כְּפוּי טוֹכָה. וְשֶׁאֵר אֲנָשִׁים לֹא הִצְרִיכוּ לְהַתְּנַדֵּב.

וְזֶה שְׂבַח גְדוֹל לְיוֹדְעֵי דַעַת שֶׁלֹּא הִיוּ רוֹצִים לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת אֲנָשִׁים מְלַמְדָה (ישעיה כט יג) בְּלֹא טַעַם אֵף שֶׁהֵנִינְן בְּעֵצָם הוּא דְבָר טוֹב, וְזֶהוּ מִחֻמַּת שֶׁהִיא בְּהֵם דַּעַה שֶׁיּוֹדְעִים לְכַרֵּר וְלְהַבְדִּיל הָאֵמֶת מִן הַשֶּׁקֶר וְלֹא הִלְכוּ מִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה רַק בְּדֶרֶךְ הַמִּמְצָע, וְזֶהוּ מֵדֶת אֵמֶת, מֵדֶת יַעֲקֹב, וְזֶהוּ דְרָף הַתוֹרָה הַקְדוּשָׁה. נִמְצָא שֶׁהַנְּדָרִים שְׂאוּסֵר עַל עֲצָמוֹ

נקדים את הַדּוּעַ שְׁדַבּוּר הוּא לְשׁוֹן קָשָׁה וְאִמְרָה לְשׁוֹן רַבָּה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַש"י (במדבר יב א) אֵין דְּבוּר בְּכָל מְקוֹם אֲלֵא לְשׁוֹן קָשָׁה וְכו' וְאֵין אִמְרָה בְּכָל מְקוֹם אֲלֵא לְשׁוֹן תַּחֲנוּנִים, לְכֵן הִסְמִיכָה הַתּוֹרָה לְפָרֶשֶׁת הַמְּצֻדִים וַיְדַבֵּר מִשָּׁה, גַּם כְּשִׁיהִיה בְּחִינַת 'וַיְדַבֵּר', הַתְּגַבְרוּת מִדַּת הַדִּין מְשׁוּם שֶׁבְּגִי יִשְׂרָאֵל יְהִי בְּכַחֲנִית 'רֵאשִׁי הַמְּטוֹת', שִׁיפְלוּ מִמְּדַרְגּוֹתֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים כח מג) 'וְאַתָּה תִּגְדַּר מִשָּׁה מְטָה', וְלֹא יִזְכוּ שִׁיִּתְקַּסֵּם בָּהֶם הַפְּסוּק (שם פסוק א) 'וּנְתַנָּה ה' אֲלֵקִיךָ עֲלֶיךָ עַל כָּל גּוֹי הָאָרֶץ' הֵם בְּכַחֲנִית מְטוֹת, וְכָל הַרְוָאָה אוֹתָם נִדְמָה שֶׁשָּׂחָה לְעַפְרָן נִפְשָׁם וְשָׁהִם מִשְׁקַעִים בְּגַשְׁמִיּוּת, לְמַרְוֵת זֹאת יֵשׁ לָהֶם זְכוּת אַחַת, 'לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל' – שֶׁהֵם מְשִׁיכִים עֲצָמָם לְכָלֵל יִשְׂרָאֵל וְלֹא מְכַחֲשִׁים אֶת יְהוּדוּתָם, זֶה אֲכַן לְמַחְצָה לְשִׁלִּישׁ וְלְרַבִּיעַ, אֲכַל דֵּי בְּזָה שְׁקוּרָאִים לְעֲצָמָם בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל וְלֹא מוֹצִיאִים עֲצָמָם מִן הַכָּלֵל – שֶׁכָּבֵר יִזְכוּ 'לֵאמֹר', לְאִמְרָה רַבָּה וְלַהֲשִׁפֵּת חֲסָדִים וְרַחֲמִים. בְּמַצָּב שֶׁל 'זֶה הַדְּבָר', שִׁישׁ דְּבוּר קָשָׁה, הַמְקַטְרָגִים וְהַמְסַטְיִנִים בְּשֵׁמִים מִמַּעַל רוֹצִים לְהַמְשִׁיךְ אֶת תַּקְוַת הַדִּינִים עַל יִשְׂרָאֵל, צָרִיכִים הַצַּדִּיקִים לְהַמְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים וְחֲסָדִים. 'אֲשׁוּר צְוָה ה'', שֵׁם הַדִּינָה הוּא שֵׁם הַרַחֲמִים וְכו'.

הַשֵּׁם תִּבְרַךְ לֹא רוֹצֵה שִׁיחַפְּשׂוּ בְּעוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁעַמֵּם צָרִיךְ לְהַתְנַהֵג וְלִלְכַת בְּרַחֲמִים וּבְחֲסָדִים, לְעֲרֹךְ כִּף הוֹרִיד הַשֵּׁם תִּבְרַךְ לְעוֹלָם הַזֶּה אֶת נְשֵׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, נְשֵׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת מִעוֹלָם הַאֲצִילוֹת שְׂגוּדוֹלִים מִמַּלְאָכֵי הַשָּׁרַת, לְהַמְתִּיק אֶת מִדַּת הַדִּין מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. דָּרָךְ זֶה הַמְשִׁיךְ הַבְּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ לְעוֹלָם, וְזֶהוּ עֵקֶר וְיִסוּד תּוֹרָתוֹ. בְּתַקוּפָה לְפָנָיו נִפְצוּ דְרָשָׁנִים שֶׁהוֹכִיחוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַבְרֵים קָשִׁים כְּגִידִין חוֹדְרֵי כְּלִיּוֹת וְלֵב בְּקַלְלוֹת חֲרוּפִים וְגִדּוּפִים, כְּשֶׁהֵם מְכַסְּסִים דְּבָרֵיהֶם עַל רְאֵת הָעֵגֶשׁ תַּאוּרֵי עוֹנְשֵׁי גֵיהֶנֶם וְסִדְרֵי גִלְגּוּלֵי הַנְּשֵׁמוֹת.

אוֹתָם דְּרָשָׁנִים נִדְּוּ מְעִיר לְעִיר לְחַפְּשׂוֹ וְלְכַדֵּק אֵיזֶה דָּבָר צָרִיךְ תְּקוּן שֵׁם, וְהַטִּיפוּ

וְהַקְּשִׁי אֶת מַפְרָסָם, כִּי מִי רָאָה מִלְאָךְ לִידַע לְדַמּוֹת הָרַב לְמִלְאָךְ. וְנִרְאָה לִי בְּנַתְנָם כִּף, דְּפִרוּשׁ מִלְאָךְ הוּא שְׁלִיחַת, שֶׁהוּא שְׁלִיחוֹ שֶׁל הַבוֹרָא תִּבְרַךְ שְׁמוֹ. כְּדַכְתִּיב (לעיל כא כא) 'וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מִלְאָכָיִם', וְכַמּוֹהוּ הַרְבֵּה. וּמִבְּאֵר כְּרִשׁ"י ו"ל (בראשית לב ל) דְּהַמְלָאָכִים אֵין לָהֶם שֵׁם קְבוּעַ, מִשְׁתַּנֵּיט שְׁמוֹתָם הַכֹּל לְפִי מַצְוֹת עֲבוֹדַת הַשְּׁלִיחוֹת שֶׁהֵם מְשַׁתְּלַחִים.

וְכֵן הַאוֹמֵר תּוֹרָה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כְּדָרָךְ הַצַּדִּיקִים תְּלַמִּידֵי הַבְּעַל שֵׁם טוֹב ו"ל, צָרִיךְ גַּם כֵּן שִׁיְהִי אִף שְׁלִיחַת הַבוֹרָא תִּבְרַךְ שְׁמוֹ, הֵינּוּ שְׁלֵא יְכִין לְעֲצָמוֹ דְּבָרֵי תּוֹרָה מִקְדָּם מַה שִׁיאִמְרוּ, רַק מַה שֶׁנִּשְׁלַח לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם. וְשִׁיכְנוֹן בְּאִמְרָתוֹ לְכַבּוֹד ה' תִּבְרַךְ לְבַד, לְלַמֵּד לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל דְּעַה בֵּינָה וְהַשְׁכֵּל בְּעִבּוּדָתוֹ תִּבְרַךְ שְׁמוֹ, וְלֹא לְכַבּוֹד עֲצָמוֹ יְדַרְשׁ.

וְזֶהוּ שֶׁאִמְרוּ 'אִם הָרַב דּוֹמָה לְמִלְאָךְ ה' צְבָאוֹת', אִם הָרַב דּוֹמָה לְשְׁלִיחַת הַבוֹרָא תִּבְרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁעוֹשֶׂה שְׁלִיחוֹתוֹ שֶׁנִּשְׁתַּלַּח וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְאֵיזֶה שְׁלִיחוֹת יִשְׁתַּלַּח, כְּמוֹ כֵּן הוּא לֹא הַכִּין לוֹ מִקְדָּם דְּבָרֵי תּוֹרָה, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁב אֶת עֲצָמוֹ, רַק יְדַרְשׁ לְכַבּוֹד ה' תִּבְרַךְ לְבַד, אֲזִי תּוֹרָה יְבַקְּשׁוּ מִפִּיהוּ. 'וְאִם לֹאוּ', שֶׁאֵינוֹ בְּמַדְרַגָּה הַזֹּאת, 'אֵל יְבַקְּשׁוּ מִפִּיהוּ'.

וְזֶהוּ פְּרוּשׁ הַכְּתוּב וַיְדַבֵּר מִשָּׁה אֶל רַאשֵׁי הַמְּטוֹת' – שֶׁדַּבֵּר מִשָּׁה עִם רַאשֵׁי וּמַנְהִיגֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, 'לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר' – שִׁיאִמְרוּ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה, 'זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צְוָה ה'' – הֵינּוּ זֶה הַדְּבָר בְּעֲצָמוֹ אֲשֶׁר צְוָה ה' – מַה שֶׁהַשְּׁפִיעַ לָהֶם ה' לְפִיהֶם, שֶׁתִּהְיֶה הַשְּׁכִינָה מְדַבְּרַת מִתּוֹךְ גְּרוֹנָם:

שְׁבַע חַיִּים

רַבֵּי יְקוֹתִיאֵל יְהוּדָה מִצְאֵנוּ זִיע"א

הַבְּעַל שֵׁם טוֹב וְתַלְמִידָיו הַנְּהִיגוּ לְקַרֵּב אֶת יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה וּבְדַרְכֵי נֵעִם וְעַל דֵּי כּוֹ הַמְשִׁיכוּ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים וְחֲסָדִים

פֶּרֶט נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל נֶצְרָף לוֹ לִכְנוּת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמִדּוֹת יָמָיו, וְהֵינּוּ לְתַקֵּן בְּנַפְשׁוֹ הַקְּלִקּוֹל שְׁגָרָם לְזֶה הַמַּעֲכָב בְּנֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְכֵמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר (יהושע כבי ז) 'הַמַּעֲט לָנוּ אֶת עוֹן פְּעוֹר אֲשֶׁר לֹא הִטְהַרְנוּ מִמֶּנּוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה'. וְזֶה יְדוּעַ שֶׁבְּהַמְּקוֹם הַזֶּה שֶׁנֶּאֱמָר 'עַד הַיּוֹם הַזֶּה' מִשְׁמְעוֹ שֶׁכָּל יָמוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא נוֹהֵג עַד לְעֵתִיד שְׁיִהְיֶה גִמְרַת הַתְּקוּן וְכוּ', וּמֵמִילָא נֶצְרָף כָּל פֶּרֶט לְעִשׂוֹת גְּדָרִים וְסִיגִים בְּעֵצְמוֹ לְהַתְּגַבֵּר עַל יִצְרוֹ, בְּנֶאֱמָר בְּפָרָשָׁה זוֹ:

אִישׁ כִּי יִדַּר נָדָר לֵה' אוֹ הַשְּׁבַע שְׁבַעָה לְאִסֹּר אִסֹּר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל הַיֵּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה (ב ל א)

פְּתוּחֵי חוֹתָם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

מִי שֶׁאֵינּוּ שׁוֹמֵר אֶת פִּיו תּוֹרָתוֹ וְתַפְּלוֹתוֹ בְּטָלִים וּמְבַטְלִים

'לֹא יַחַל דְּבָרוֹ'. כֵּן לְרִמּוֹ, דְּהֵינָה הָאָדָם עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּמְתַפְּלָל, וְנוֹדֵר נְדָרִים וְנִשְׁבַּע שְׁבוּעוֹת לְקַיֵּם מִצְוֹת ה', וְהֵינָה אִם אֵינּוּ שׁוֹמֵר עֲצָמוֹ בְּשׂוֹק בְּמִשְׁאוֹ וּבְמִתְנֵוֹ וּבְדַבּוּרוֹ בְּאֶמְתַּת וּבְאֶמְנָה, 'שׂוֹא שְׂקָד שׁוֹמֵר' (תהלים קכו א), לְחַנּוּם כָּל תּוֹרָתוֹ וְתַפְּלוֹתוֹ, דְּצָרִיכָה הַמְּנַחֵה כְּלֵי טְהוֹר שְׁבוֹ תִקְרַב לֵה', וְאִם הִפְלִי שְׁבוֹ הַמְּנַחֵה הוּא טָמֵא, שְׁנֵינֵיהֶם נִדְחִין, וְהִפְלִי שְׁבוֹ מְקַרְיָבִים הַמְּנַחֵה הוּא הַפֵּה, וְאִם מְטַמְּאוֹ בַּחוּץ בְּדְבָרִים אֲשֶׁר לֹא טוֹבִים וּמְכַל שֶׁפֶן דְּבָרֵי שְׂקָר וּמְרָמָה, בְּוֹדָאֵי דְתּוֹרָתוֹ נִמְאָסַת וְתַפְּלוֹתוֹ תוֹעֵבָה. נִמְצָא דְזֶה תְּלוּי בְּזָה, דָּאִם אֵינּוּ שׁוֹמֵר פִּיו בְּמִלֵּי דְעִלְמָא, אֵין לוֹ רְצוּי לֹא בַתּוֹרָה וְלֹא בַתַּפְּלוֹת, וְאִם שׁוֹמֵר פִּיו מִבַּחוּץ, תּוֹרָתוֹ וְתַפְּלוֹתוֹ מְקַבְּלִים וְרְצוּיִים.

וְזֶהוּ פְּנוֹת הַפְּסוּק, 'אִישׁ כִּי יִדַּר נָדָר לֵה' אוֹ הַשְּׁבַע שְׁבַעָה' – דְּהֵינּוּ, רְצָה לְעִשׂוֹת בְּנְדָרִים וּשְׁבוּעוֹת סִיג לְהִיּוֹת עוֹסֵק בַּתּוֹרָה

דְּבָרֵי מוֹסַר שְׁשׁוֹבְרִים אֶת לֵב הָאָדָם, עַד שֶׁבָּאוּ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּרוֹשׁ וְתַלְמִידָיו וּבִטְלוּ לְגַמְרֵי דְרָף זֶה עַד שֶׁכַּמַּעַט עָבַר מִן הָעוֹלָם, הֵם לֹא הִנִּיחוּ יוֹתֵר לְדְרִשְׁנֵים אֵלּוֹ לְבֹא לְדָרֵשׁ בַּקְּהֵלוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא הִנְהִיגוּ לוֹמַר בַּלְשׁוֹן רַכָּה.

כִּי סִפְרֵי תַלְמִידֵי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, מִסְפְּרֵי הַרְבֵּי ר' פֶּעַר, וְסִפְרֵי הַקְּרוֹשׁ נַעַם אֲלִימֶלֶךְ, עַד לְסִפְרֵים הַקְּרוֹשִׁים וְרַע קִנְיָשׁ וְדְבָרֵי חַיִּים, מְיֻסָּדִים עַל לְמוֹדֵי זְכוּת וּמְלִיצָה יִשְׂרָאֵל. כָּל פְּרוּשֵׁי הַמִּקְרָאוֹת הֵם בְּדִרְגָּה הַתְּעוֹרְרוֹת רַחֲמִים עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אוֹתָם צְדִיקִים הִתְנַהֲגוּ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַחֲבָה וּבְחֻמְלָה, בְּבַחֲיִינַת הַפְּתוּב (ישעיה סו יג) 'כְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמַר תִּנְחַמְנוּ', כְּמוֹ אִם שְׁמַקְנַחַת צוֹאֵת בְּנָה. לְשִׁמְתַּנְהִיגִים עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדְרִכֵּי נַעַם וּבְדְבָרִים רַפִּים וּמַעֲוֹרְרִים שֶׁהֵשֵׁם יַתְּבַרְךָ יִשְׁפִיעַ עַל יִשְׂרָאֵל רַחֲמִים וְחַסְדִּים, וְכוּלָּם לְפַעַל עֲלֵיהֶם שְׁיִלְכוּ בְּדִרְגָּה טוֹבִים וּבְאַחֲרוֹת יִשְׂרָאֵל:

אִישׁ כִּי יִדַּר נָדָר לֵה' אוֹ הַשְּׁבַע שְׁבַעָה לְאִסֹּר אִסֹּר עַל נַפְשׁוֹ (ב ל א)

פְּרִי צְדִיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א

פְּרִשַׁת מִטּוֹת נִקְרָאת בֵּין הַמַּצְרִיִּים - לְהוֹרוֹת לְאָדָם לְעִשׂוֹת גְּדָרִים וְסִיגִים לְהַתְּגַבֵּר עַל יִצְרוֹ וּלְתַקֵּן אֶת בֵּיהַמִּ"ק הַפְּרִטִי שֶׁלוֹ

כִּי פְרָשָׁה שְׁקוּרִין בְּכָל שַׁבַּת יֵשׁ לוֹ שְׂיָכוֹת וְעָנִין מִיְחַד לְאוֹתוֹ שַׁבַּת שְׁחַל בּוֹ, וְכֵן נֶאֱמָר בְּבִבְיָאִים בִּישְׁעֵיהָ (סו כג) 'מְדֵי שַׁבַּת בְּשַׁבְתּוֹ', וּבּוֹדָאֵי יֵשׁ שְׂיָכוֹת לְסִדֵּר זֶה (פ"ה מִזְבֵּר עֵינוּ הַנְּדָרִים) שְׁקוּרִין אוֹתָהּ תְּמִיד בֵּין הַמַּצְרִיִּים - כְּדֵי שְׂיִתֵּן כָּל פֶּרֶט נֶפֶשׁ עַל לִבּוֹ מֵאֲמַר חַז"ל (מדרש שו"ט קלו) כָּל מִי שֶׁלֹּא בִּנְהָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו פָּאֵלוּ בְּחֻרְבַּ בְּיָמָיו, הֵינּוּ שְׁפָל

קדושה מעורר ברוחניות ויבקרשה למעלה, ואם חס ושלום מדבר לשון הרע ודברים האסורים הוא פועל בסטרא אתרא חס ושלום. וזה שפתיב 'ככל היצא מפיו יעשה' למעלה אם טוב או לאו עכ"ד.

ואפשר לרמוז בהקדמה ששמעתי, דלא יפלא האדם איך מדבר בעולם הזה השפל למטה, ודבורו עושה רשם למעלה, הלא תראה היין שהוא במרתף ומנח בתבית סתומה, בעת שהדוכים הענבים אף שהוא רחוק מאד היין שבתבית מתנועע והוא פלא. ומזה נקח ראיה על הדבור שהוא פועל למעלה. ולרמוז זה 'לא יחל דברו' ככל היצא ראשי תבות גימטריא יין עם הכולל, דמן היין נלמד:

איש כי ידר נדר לה' או השבע שבעה לאסור אסור על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה (ל א)

ש"ה הקדוש

רבי ישעיה הלוי הורוויץ ז"ע א

תוכחת מוסר שעל האדם להיות נאמן במוצא פיו

דקאורה 'ככל היצא מפיו יעשה' הוא מיתר. אלא הוא תוכחת מוסר שהאדם יהיה נאמן בדבורו וישמר מוצא שפתיו, אף שלא היה בדרך נדר ולא היה מחיב בדברים. כענין שאמר משה רבנו ע"ה לבני גד ויאובן, 'יהיוצא מפיהם תעשו', פ"ש רש"י (במדבר לב כו). עוד דבר אחר הבטיחו מה שלא היו מחייבים לעשות, דהיגו שלא היו מחייבים רק לצאת עם ישראל ביחד במלחמה, כמו שאמר להם משה רבנו ע"ה (שם פסוק ו) 'האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה', והם קבלו יגחלץ חשים לפני בני ישראל' שהם רוצים לילך בראש.

ובתפלה, יזהר ש'לא יחל דברו' – כלומר, דבורו בעלמא לא יעשונו חלין, שלא ימצא בפיו שקר ומרמה ודברים בטלים, שלא יהיה חסיד מבפנים ורשע מבחוץ, שאם עושה כן, תורתו ותפלתו בטלים ומבטלים, וזה תלוי בזה, אם אינו מטהר פיו מדברים אשר לא טובים, כל מה שיוציא לקדושה בטל ומבטל, דכבר נטמא פיו ולא נשארה בו קדושה. ולהכי מסיים על זה הפסוק 'ככל היצא מפיו יעשה', דהיגו, 'ככל היצא מפיו' בעלמא, כף 'יעשה' בקדושה, דהיגו, אם דובר אמת וכל מעשהו באמת אז כל תורתו ותפלתו אמת, ואם לאו הפל בטל ומבטל:

חומת אגף

רבי חיים יוסף נוד אוולאי ז"ע א

דברי קדושה מעוררים את צד הקדושה ודברים אסורים מעוררים את הסטרא אחרא / השומר פיו כל תפלותיו מתקבלות

מ"בד גופיה דקרא, יש לרמוז דאם האדם ישמר לשונו מלדבר שום דבור אסור ויהיה נשמר מדברים בטלים ויקדש פיו, אז כל אשר יבקש מה' ישמע תפלתו. וזהו שפתיב 'לא יחל דברו' – לא יעשה דברו חלין שלא ידבר דברים בטלים ומכל שכן דברים האסורים, אז ש'ככל היצא מפיו יעשה' וישמע תפלתו. ולא עוד אלא אפילו בלי תפלה כל אשר יאמר יתקיים כמו רבי חנינא בן דוסא.

והרב עיר וקדיש רבנו מהר"ר חיים ויטאל ז"ל פ"ש משם הרב מהר"ר שמעון טירנו ז"ל, 'לא יחל דברו' לא יעשה דברו חלין. הלא תראה 'ככל היצא מפיו יעשה', כי כל אשר ידבר הוא פועל למעלה אם לטוב אם למוטב, שאם ידבר דברי תורה ודברי

ההוא ועל הנדר זה שבא מחמתו, רק עדין עומד במרדו ומקימו, כאלו הקריב עליו קרבן, כאלו הקריב קדשים בחוץ. ולפעמים אדם נדר בהשכל ודעת כדי לעשות לעצמו סיג ונגדר לעבודת ה' הוא אוסר עליו אף מן הדבר המתר, ואדם אשר יבחר בנגדר כזה - הוא הקדוש.

והינו דאמר רבי שמעון הצדיק (גזיר ד): מזמי לא אכלתי אשם גזיר טמא אלא אהד. פעם אחת בא אדם אהד גזיר מן הדרום וראיתי שהוא יפה צנינים וטוב רואי וכו', אמרתי לו בני מה ראית להשחית את שערך זה נאה, אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי וכו' ופחו יצרי עלי. אמרתי לו רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך וכו' העבודה שאגלחך לשמים, מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו אמרתי כמותך ירבו בישראל גזירות וכו'. לכן אכל אשם גזיר זה - מפני שראה שפונתו היה לשמים לעשות סיג ונגדר, מחמת שרב המון עם נודרים נדרים מחמת פעם.

לכן מטל על כל אהד ואהד מישראל להנריך בניו תכף בקטנותם שעדין אין נתן בהם יצר טוב, והוא לפתח תשאת רבץ וכל עשיותיו הן מצוה יצר הרע, לכן צריך להנריכם להשגיח עליהם שלא יהיו קשה ערך וכעסן, רק שיהיה מתון. וכשאין רוצה לאכול איזה דבר - על האב לכופו שיאכל דוקא, כדי להניעו ממדותיו הגרוע הזאת. ואם התירש לו האב פעם אחת ושפתים - אזי הוא מרגיל את עצמו במדה זו, וככל יום מתגבר והולך בו, ונשאר בו כל ימיו כעסן וגאה.

וזו היא מה שאמר בגמרא (מיושן ג) המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצא עליה נדרים - אינה מקדשת, לפי שיכול לומר אי אפשי באשה נדרנית. לכאורה אינו מובן, מה בכך שהיא נדרנית מאיזה מאכל או מאיזה משקה או מאיזה תכשיט ומה חסרון יש בה.

ועל זה פשוט הפסוק הנאמר בגד (דברים לג כא) 'צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל', כלומר מצד המשפט והדין לא היו מחזיבים רק לילך עם ישראל, אכל הם הוסיפו ועשו הצדקה של ה', כמו שנאמר 'וה' בראשם' (מיכה ב י), פן 'והחלוץ יצא בראש' (ראה יהושע ו י), ונקמו היוצא מפיהם. ומדה עליונה מדה זו. וככה יתנהג האדם בין בעניני נפשות בין בדבר שבממון, ככל היוצא מפיו יעשה, הן צדק לאו צדק:

ואשה כי תדר נדר לה' ואסרה אסר בבית אביה בנעריה וגו' והתירש לה אביה וקמו כל נדריה וכל אסר אשר אסרה על נפשה יקום, ואם הניא אביה אתה ביום שמעו כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקום וגו' פי הניא אביה אתה (ל ד - ו)

מאור ושמש

רבי הלוימוס קלמן עפשטיין זיע"א

נדריך בניו ובנותיו בקטנותם שלא יהיה בהם פעם וגאון

הנה נדרים הם שני מינים, לפעמים אדם עושה איזה נדר ומודר הנאה מאיזה מאכל ומשקה או מאיזה מלבוש ותכשיטים, ואם שאר דברים מחמת פעם חס ושלום, וכעס בא מגיאות, כי כשאדם נכנע - אינו כועס כלל, וזהו נדרי רשעים. ועל זה אמרו בגמרא (נדרים כב) הנדר כאלו בונה במה, והמקימו כאלו הקריב עליו קרבן. וראיתי פשוט על הגמרא, כי רובא דרובא הנדרים באים מחמת פעם הוא קופץ ונדר, וכעס בא מגאות, כי כשאדם נכנע - אינו כועס כלל. וזה פרוש הגמרא הנודר כאלו בונה במה, כי משתמא הנדר בא מגיאות, והוא מלשון כל אהד בונה במה לעצמו. והמקימו פרוש שאינו מתחרט על הפעם ועל הגאות

העליונה, וסודות גדולות ונפלאות יש בדברי הנדרים והשבועות, כמבאר בזהר הקדוש (ח"ב קטו: ח"ג רנה). ובדברי רבנו האר"י ז"ל (שער רוח הקודש תיקון ו).

ולזה (אמר) אָמְרָה הַתּוֹרָה, תִּדַע שְׁאֵלָה חַקִּים שְׁצִוָה ה' אֶת מֹשֶׁה בְּעִנְיַן הַנְּדָרִים וְהַשְּׁבוּעוֹת, שֶׁזֶה דָּבָר גְּדוֹל וְעִנְיָן נִפְלָא, וּמְרַב מַעֲלָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל צִוָּה לָהֶם דָּבָר זֶה, שֶׁצִּוָּה הַדְּבָר חֲשָׁבָם הֵם אֲשֶׁתּוֹ וְהוּא אִישׁ, הֵם בְּתוֹ (וְהֵם) [וְהוּא] אֲבִיהֶם, וְלֹא תֹאמְרוּ כִּבְתַּבּוּגָתָהּ, לֹא, אֵלָּא 'בְּנִעְרִיָּה בֵּית אֲבִיהָ', וְכִינּוּן שֶׁכָּל כֶּף חַבִּיבִים לִפְנֵי, לִפְיֶךָ מִסֹּר לָהֶם עֲנִין זֶה, וְלִכְּן צְרִיכִים לֵהִיּוֹת זְהִירִים וְזִרְזִיִּים בָּהֶם כְּרְאוּי:

נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיד: (לא ב)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

מחסדי ה' ואהבתו לירידינו לנקותם ולזככם קודם מיתתם

אזמרו אחר תאסף אל עמך. נראה כי נתפגן לומר לו שקודם לכן אינו שלם התקון להאסף אל עמיו. פרוש, שיהיה לו מונע בדין, וימנענו מגשת נפשו למקום מושבה שיקרא עמיו פיודע, עד שיעמידנו במשפט, כי על הכל יביא ה' במשפט ויסביכו נשערה מאד' (תהלים נ ג, וראה יבמות קא:). והמונע הוא, לפי שהשלים הזה נתרפה במעשה זמרי ולא עשה דבר, כאמרם ז"ל (במדר"כ כ כד) שרפו ידיו, והקפיד ה' עליו שלא נקם עד שעמד פנחס. ולזה כשהגיע זמן פטירתו אמר ה' אליו תקון לדבר זה שנמנע מהתנגם מעושי רשע, יקום ויחנאם ממדתן שסבבוהו, ואחר שישלים התקון יאסף אל עמיו באין שטן ואין וכו', וזה מחסדי אל ואהבתו לירידינו ינחם במעגלי צדק:

ולפי מאמרינו נתישב, כי מסתמא שנמצא עליה נדרים היא כפסנת מן שבוניה - בלתי אפשר עוד להניעה ממדתה מחמת שהיא נשרשת במדה גרוע הזאת. לכן על האב להשגיח על בניו כשהם קטנים. ואם יש לו בן זכר מסתמא הולך לבית הספר ורבו מדריו אותו בדרך הישר, ואין צריך הכתוב להזהיר את האב עליו. אבל בנוחיו צריך הכתוב להזהיר את האב, כי אם לא ישגיח עליהם - בקל ישארו בקלקולם חלילה.

וזה פרוש הפסוק ו'אשה כי תדר נדר לה' ואסרה אסר בבית אביה בנעריה', ומסתמא עשתה זאת מחמת פגע וגאות, כי צדין אינו יצור הטוב בקרבה והוא לפתח לפתח רבץ. והחריש לה אביה, הינו שלא יכף אותה שבעבר דוקא על דבורה, רק וקמו כל נדריה, פרוש לעולם היא נשארת בקלקולה, שבגדלות קשה לשוב את הפעס וגאות. ואמר הכתוב ואם הניא אביה אתה ביום שמעו כל נדריה וגו' לא יקום, פרוש לא יתקיים בה המדה הגרועה הזאת, כי הניא אביה אתה, פרוש תכף כששמע הניא אותה פעם ושתיים - עד שנטה אותה לדרך טוב וישר, וק"ל:

אלה החקים אשר צוה ה' את משה בין איש לאשתו בין אב לבתו בנעריה בית אביה (ל י)

פתוחי חזתם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

חביבות של ישראל לפני הקב"ה כאשר ובת ומסר להם סודות ורזין

הזהה אחר שגמר ענין נדרים ושבועות אמר פסוק זה, ולקאורה נראה כמיתר. ואפשר דבא לרמוז עד כמה גדלה מעלתם של ישראל לפני אביהם שבשמים, עד שהגיעו שאפלו הדברים עליונים של מעלה השנה הקדוש ברוך הוא אותם לדגמא של מעלה, ומסר להם סודות כל דבר כפי ההתדמות לקדשה

**וידבר משה אל העם לאמור החלצו מאתכם אנשים
לצבא ויהיו על מדון לתת נקמת ה' במדון** (לא א)

דגל מחנה אפרים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

הרוצה לעבוד השם באמת יהיה נדמה
בעיניו כאלו הוא יחידי בעולם ולא
יהיו לו בניו

וַיֵּשׁ לַפָּרֶשׁ בַּזָּה בְּדָרֶךְ רְמוֹ, עַל דְּרָךְ שְׁשֻׁמְעֵי
מִמְחַתְנֵי הַרְבַּ הַנְּתִיק הַמְנוּחַ מוהר"נ
הארדיענקיר ו"ל על פסוק (שמות לד א) 'איש
לא יעלה עמו בכל הדרך ההוא'. הינו כשאדם
רוצה לעבוד ה' באמת ובתמימות, אזי צריך
לחשב ולדמות בעצמו כאלו הוא בעצמו יחידי
בעולם ולא יהיה לו שום פניה משום אדם.
וַיֵּצֵא פִי זֶה אֲמַרְתִּי וְיָכַל אָדָם לֵאמֹר יְהִי בְּאֵהָל
מוֹעֵד בָּבֵאוּ לְכַפֵּר בְּקִדְשׁ, (ויקרא טו יז)
והבן. וזהו גם כן הפרוש במקום שאין אנשים
השתדל להיות איש, הינו שתשתדל להיות
תמיד כמו במקום שאין אנשים. וזה יש לומר
שמרמו גם כן בפסוק כאן 'החלצו' לשון
הסרה, הינו שתסירו מאתכם, 'אנשים' כמו
ואיש לא יעלה עמו, רק לזהם מלקמת ה'
במדון ולא לשום דבר אנושית חס ושלום
רק 'לתת נקמת ה' במדון', והבן:

**וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר
אלף חלוצי צבא** (לא ה)

של"ה הקדוש

רבי ישעיה הלוי הורוויץ זיע"א

מריבות ישראל עם משה רבנו היו
מפני שחשו כבו אצל אביו

וַיִּמְרְאוּ, פָּרֶשׁ רַש"י, להודיע שבחן של רועי
ישראל בפה הם חביבים על ישראל,
עד שלא שמעו במיתתו מהו אומר עוד מעט
וסקלני, וכששמעו שמיתת משה תלויה בנקמת
מדון, לא רצו ללכת כו'.

לקוטי שושנים

רבי שמשון מאוסטרובלי זיע"א

רמז בכתוב שאחר מיתת משה יהיה
בגדעון ניצוץ נשמתו ושם יהרג את
המדונים

הַקְּשִׁיָּא מְפָרְסְמַת. הִיָּה לֹו לְכַתֵּב 'וְאַחַר תֵּאַסֵּף
אֶל עַמִּיךָ'. וְיֵשׁ לַפָּרֶשׁ, דְּהִנֵּה קָשָׁה
מִפְּנֵי מַה שֶּׁלַּח מֹשֶׁה אֶת פִּנְחָס לְמַלְחָמָה וְלֹא
הָלַךְ בְּעֶצְמוֹ. וְתַרְנַן הַמְדַרְשׁ מִשׁוּם בִּירָא דְשִׁתִּית
מִינֵיהּ מִיָּא לֹא תִשְׁדִּי בִיהּ קָלָא, כִּי מֹשֶׁה
נִתְגַּדַּל בְּמַדְוֵן. אֲבָל קָשָׁה, וְכִי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא לֹא יֵדַע מָזָה, וּמִפְּנֵי מַה צָוָה אֶת מֹשֶׁה
לִילֵךְ בְּעֶצְמוֹ. אִךְ הִנֵּה אֵימָא בְּגַמְרָא (ראש השנה
כה:): שְׁקַל הַכְּתוּב שְׁלֹשָׁה קְלֵי עוֹלָם כְּשִׁלְשָׁה
חֲמוּרֵי עוֹלָם, לֹוּמַר יִפְתַּח בְּדוּרוֹ כְּשִׁמוּאֵל
בְּדוּרוֹ, גְּדַעוֹן כְּמֹשֶׁה, שְׁמִשׁוֹן כְּאַהֲרֹן.

וְקָשָׁה לְמַה מְנַתָּה הַגְּמְרָא בְּדַקְדוּקָא, יִפְתַּח
כְּשִׁמוּאֵל, גְּדַעוֹן כְּמֹשֶׁה, שְׁמִשׁוֹן כְּאַהֲרֹן.
הִיָּה לֹו לֹוּמַר סֵתֵם שְׁלֹשָׁה קְלֵי עוֹלָם כְּשִׁלְשָׁה
חֲמוּרֵי עוֹלָם, וְאַנְחֵנוּ נִסְדַּר. וְתַרְצוּ הַמְקַבְּלִים,
כִּי נִשְׁמַת גְּדַעוֹן הִיא נִיצוּץ מְנַשְׁמַת מֹשֶׁה,
לְפִיכָךְ הִיָּה מְלַמֵּד סְגוּרָא עַל יִשְׂרָאֵל, בְּדַכְתִּיב
(שופטים ו יד) 'וַיִּפֶן אֵלָיו ה' וַיֹּאמֶר לָךְ
בְּכַתֵּךְ זֶה' שְׁלֹמֵדָת סְגוּרָא עַל בְּנֵי רַש"י
שם מתנחומא). וּמֹשֶׁה הִיָּה לֹו גַם כֵּן מְדָה
זוֹ. שְׁמִשׁוֹן הִיָּה נִשְׁמַתוֹ נִיצוּץ מְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן,
לְפִיכָךְ הִיָּה נִזִּיר וְלֹא הִיָּה מִטְמֵא לְמַתִּים.
וַיִּפְתַּח הִיָּה נִיצוּץ נִשְׁמַת שְׁמוּאֵל הַנְּבִיא
אִךְ עַל פִּי שֶׁהִיָּה קוֹרֵם, וּלְפִיכָךְ מְדַקְדָּקַת
הַגְּמְרָא גְּדַעוֹן כְּמֹשֶׁה וְכו'. וְזֶה יֵדוּעַ דְּמַלְחָמַת
גְּדַעוֹן הִיָּה עִם הַמְדַנִּיִּים וְעַמְלָק, וְלָזֶה דְּדַק
ה' בְּלִשׁוֹנוֹ נָקַם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת
הַמְדַנִּיִּים – אַחַר תֵּאַסֵּף אֶל עַמִּיךָ רָצָה
לֹוּמַר אַחַר מִיתַתְךָ יְהִיָּה בְּגְדַעוֹן נִיצוּץ נִשְׁמַתְךָ
וְשֵׁם תִּהְרַג אֶת הַמְדַנִּיִּים, וְאַתִּי שְׁפִיר תַּבַּת
'אַחַר' וְדו"ק:

חַיב בטהור ויבהגלה, ואם טעם כעקר הרי ממילא מחשבה כמעשה והיא טעונה כפרה:

ונקרב את קרבן ה' וכו' לכפר על נפשתינו לפני ה' (נא ז)

מהר"י מבּעלזא

רבי יהושע מבּעלזא זיע"א

בני ישראל הביאו קרבן מפני שחששו על מחשבה דמחשבה

כתב בתרגום יונתן, וזה לשונו: וקריבנא דוונא לשמא דה' פיון דמסר ה' ית מדנאי בידין ויבשנן ית ארעהון וית מדינתהון והוינן עיילין לטרקליניהון וחסנין בנתיהון יאתא חטייתא מפרנקתא וכל גבר דהוה משפח עליהון מנין דדבס הוה שרי פלילא מן רישיהון קדישא מן אודיניהון קטלא מן צווריהון וכו' וככל דא חס לן למתלי עינא בן ולא אסתפלון בחדא מנהון דלא למחטיבא בחדא מנהון ולא נמות במיתותא דמיתין בה רשיעיא לעלמא דאחי ודא ידפר לן ליום דינא רבא למכפרא על נפשתינו קדם ה', עכ"ל התרגום.

וַיֵּשׁ לְדַקְדָּק, דלפי מה שכתב התרגום דלא חטאו אם בן אמאי אָמרו 'לכפר על נפשתינו', ואמאי הביאו קרבן, אם אין חטא קרבן מנין. עוד יש לדקק, שדבריו סותרים דברי חז"ל (שבת טו) על הכתוב וַיִּקְרַע מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחֵלֶל, דמשה אָמרו להם אם בן כפרה למה, אָמרו אם מידי עברה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו, אם בן גרי אָמרו שֶׁהֲרֵהוּ וְהִתְרַגְּמוּ כִּתְבָא שְׁלֵא הֲרֵהוּ. וַיֵּשׁ לִישָׁב דְּדַבְרֵי חז"ל ודברי התרגום עולים בקנה אחד. דאיתא בשם האר"י ז"ל דיש שלשה זמני דין, א' בראש השנה אָשׁר אָזַל הַבְּרִיּוֹת בּוֹ יִפְקְדוּ וְכָל פְּאֵי עוֹלָם עוֹבְרִין לְפָנָיו כְּבָנֵי מְרוֹן. ב' יום המיתה. ג' יום הדין הגדול והנורא לעתיד. בראש השנה נדונין רק על המעשה ולא על המחשבה. ביום המיתה

קשה מה שיכות יש לשבח מה שאמר 'ויסקלני'. הענין, כי דברי ריבות שיש לישראל עם רעיהם משתמע לתרין אפין. א' הוא לרעה, כמו כן הפשוט. השני הוא לחשיבות, שמתשבים את רעיהם פאלו היו אביהם, על פן צועקים תמיד נתן תתן לנו, וכן אמר משה רבנו עליו השלום (כמדבר יא יב) 'האנכי ילדתיהו'. ועתה שראינו שבשעת מיתת משה רבנו עליו השלום לא רצו ללכת, נתגלה למפרע שהרי כל שרבו עמו ישראל היה מצד מעלה שהחזיקו אותו לאב, וכן ראוי להחזיק לכל רועה נאמן לאב ולפטרונו:

ויאמרו אל משה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש (לא ט)

חדושי הר"ם

רבי יצחק מאיר מגור זיע"א

כאשר נצטוו ישראל על הגעלת כלים הבינו שגם על הרהורי עברה צריך כפרה

עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש ונקרב את קרבן ה'. איתא בגמ' (שבת טו) לא נפקד ממנו איש לעברה. אמר להם משה אם בן קרבן למה. אָמרו לו אם מידי עברה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו.

ומה ראו להמתין עד אז בהקרכת קרבן זה ולמה לא הקריבוהו מיד כשבאו מן המלחמה. ויש לבאר כי מתחלה מידי עברה יצאנו – היו סבורים כי הרהורי עברה אינם משום עברה ואינם טעונים כפרה, אף פיון ששמעו מצות הגעלת כלים שבאה להפקיע את טעם האסור הספוג בדפנותיו, שהרהורי עברה אף שנבלעו באדם ואין בהם ממש

אִיתָא במדרש (הובא בספר חסידים קלו ובראשית חכמה שער העונה פרק ח): בשביל שאמר משה לכני גֵּד 'תרבות אנשים חטאים' נענש שָׁבֵן בנו עֶבֶד לְפָסֵל מִיָּכָה. והדבר קשה, מה ענין זה של 'תרבות אנשים חטאים' לענש שלו שיעבד בן בנו עבודה זרה. והתרוין, כי אמרו חכמינו, זכרונם לברכה (כתובות קי): כל הדר בחוץ לארץ כאלו אין לו אלוה, ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת יז): החושד בכשרים לוקה בגופו, ומשה היה חושד אותם שבני ראובן ובני גד אינם רוצים בארץ ישראל שום חלק, נמצא שאין להם אלוה, בשביל זה נענש בכָּן בנו שלא היה לו אלוה, כי הם כשרים היו בדרך, כי רצו לטול חלק בארץ גם כן, כמובא (ח"א תורה קד):

פרשת מסעי

עבודת ישראל

רבי ישראל מקו'ניץ זיע"א

כ"א ימי זלילות בין המצרים כנגד מ"ב מסעות / אף שהזמן גרמא להתעצב על הדרך יש להתחזק ביותר לעבודת הבורא בשמחה

הגה פְּרָשָׁה הזאת נקראת תמיד בין המצרים שהם נחשבים כ"א יום כמו שפירש רש"י (איכה א א), וכ"א יום וכ"א לילות הם מ"ב, כנגד מ"ב מסעות שצריך לעבור בין המצרים בכמה מסעות לתקן הכל ולעבד את ה'. הגם שהזמן גרמא להיות עצב ונאנח על חרבן בית ה', עם כל זה יש לחזק את עצמו ולטהר לבבו ולעבד ה' בתורה ותפלה בשמחה, בפרט בשעת אמירת שירות ותשבחות.

בעת שהמלך עצב יש להתחזק ביותר שאת לשמחו ולומר לו עבדיך אנהנו

וְלֹהֲבִין זה על פי משל ומליצה, מדרך מלך בשר ודם שיש לו כל מיני טוב

נדונין על המחשבה. ובוים הדין הגדול נדונין על מחשבה דמחשבה. ופרוש מחשבה דמחשבה, דאם חושב אדם איזה מחשבה אשר על ידי המחשבה זו בא לידי מחשבת עברה, נדון גם כן על המחשבה הקודמת.

והנה כל דבר המביא לידי דבר אחר נקרא בשם יד, כמו שאמרו חז"ל (נדרים ג.) ידות נדרים, ואם כן המחשבה המביאה לידי מעשה הוא יד להמעשה, והמחשבה המביאה לידי מחשבת עברה נקרא יד להמחשבה. ואם כן, הם כקמת לא הרגרו מאומה, וצדקו דברי התרגום, רק מורא עלה על ראשם אולי היה להם מחשבה דמחשבה, ועל זה נדונין ביום הדין הגדול, ועל כן הביאו קרבן לכפר גם על זה.

וזהו שאמרו אם מידי עברה יצאנו, מידי עברה דיניקא, רצונם לומר מן המחשבה של עברה שהיא יד להעבירה, אכל מידי הרהור לא יצאנו, רצונם לומר מן מהנד של הרהור, הינו מחשבה דמחשבה כנ"ל.

וזהו שאמר התרגום 'יבכל דא חס לן למחלי עינא כן ולא אסתכלון בחדא מנהון דלא למחייבא' הינו דבקמת לא היה להם שום הרהור, רק אנו רואים דלא 'למחייבא ולא נמות במיתותא דמיתין בה רשיעניא לעלמא דאיתי ודא ידפר לן ליום דינא רבה', רצה לומר דלמא היה לנו מחשבה דמחשבה אשר על זה נדון ביום דינא רבה ופנ"ל, ולכך אנו מביאים קרבן 'למכפרא על נפשתי קדם ה':

והנה קמתם תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים

(לב יד)

לקוטי מוהר"ן

רבי נחמן מברסלב זיע"א

באור דברי המד' בשביל שאמר משה לכני גֵּד 'תרבות אנשים חטאים' נענש שָׁבֵן בנו עֶבֶד לְפָסֵל מִיָּכָה.

מחברת הפללות ומחברת הפרטות, קדשה השלמה היא השכינה וישראל והתורה, ומחברת הפרטות הם ס' רבוא נשמות קדושות, מחברת הפללות הוא משה רבנו בסוד 'משה עמו' (ישעיה סג יא) כי הוא אילן ששמנו נוצצו נשמות ששים רבוא שהיו שם, ונסתייעו בעזר אלהי בשכינות שכן הבירה, ושברו מלתעות על ובררו ברור עצום.

ובפי זה תכלית המעשה הוא, כשנוסעים – היו נוסעים עמהם כל הדומה למין הקדש, לא בזמן החנייה, שעדין לא נעשה עמו דבר. והוא מה שרמז בפאמר 'אלה מסעי' – 'אלה' פסל כל המסעות שבועלם, שאין מסע פנה שהיו נוסעים עמהם הן קדוש וקר שאין ערו אליו, והגם שקדמו האבות ודרכו מקומות ועשו חלקם בבירורי ניצוצות, לא הגיעו לגדר זה.

ואמר הכתוב עצמו טעם עלוי מסעות אלה, לפי שהם של 'בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים' – ונצרכו בכור הבקרן שהיא ארץ מצרים כאמור, וכן היו נשמותם ראויים לקבר ניצוצי הקדשה, בכל המקום אשר יבאו שמה, ועוד לצבאתם, שהיא שלמות הצבא אשר תשרה עליו השכינה שהוא מספר ששים רבוא, ופחות ממספר זה אינו בגדר השלמות.

ותמצא שאמרו ז"ל (מכילתא יתרו) כי לסבה זו לא נתן ה' התורה לראשונים, שלא היה בהם שלמות הצבא שתשרה עליהם שכינה הנקראת צבאות, גם רמז בתבת 'לצבאתם' השראת שכינה עמהם. הרי לפניך זכרון עם קדוש, וזכרון מספר השלם, והשראת השכינה. וכן נגד מחברת פללות מספר השלם, אמר 'ביד משה ואהרן' – משה הוא מחברת מספר השלם, ואהרן הוא שושבין השכינה המקריב ומיחד אליה כל הענפים, כידוע בסוד הקרבן:

ומיני שמחה וגם מנגנים בתוף ומחול וכנור ועבב, ויבדאי כאשר טוב לב המלך והוא שרוי בשמחה אין מן הצורך לו אל המשוררים והמנעמים בקולי קולות פי בלאו הכי יש לו שמחת לב. אכן כאשר לפעמים בא עת עצב ויגון ממקרה אשר הקרהו, אז יקראו הפורטים על נגל לשירם ולזמרם לשמח לבבו ולהצהיל פנים.

ובן הנמשל ודגמא כביכול אל קדשתו יתברך, שבדאי משרתיו ברקיע מנעמים לו ומקלסים שמו, רק בזמן שבית המקדש חרב יש עצב בבתי בראי, אז צריכים מי אשר ה' בלבבו להתחזק ולכנס אל בתי גוואי ולהפשיט עצמו מכל מיני עצבות ולשמח בכוד המלך ולומר לפניו אתה מלכנו מעולם וגם עכשו ותמלך לעולם ועד והכל באין נגדך, ועלו מושעים בהר ציון ואתיו כל לעבדך ויתנו לך פתח מלוקה וכו':

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן (לג א)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

'אלה מסעי' - לא היה מעולם מסע כזה חשוב, שהיו נוסעים עמהם ניצוצות קדושות שהעלו ע"י מסעם

יתבאר על פי דברי אנשי אמת שאמרו (וה"ק ח"ב קנו). שהליכת ישראל במדבר היתה לקבר ניצוצי הקדשה שאנס איש הכליעל החונה במדבר השמים ששם קנה מקומו, נחש שרף ועקרב, ודרכו שם עדת ה' להוציא בולעו מפיו, והוא הטעם שהיו ישראל חונים במקום אחד שנה, ובמקום אחר י"ב שעות, שהוא כפי מה שצריך לברור הניצוצות שישנם במקום ההוא.

וברור זה אין פח בעולם שיכול עשותו, וולת קדשה השלמה, ובסוד שלמות

עבודה זרה. וזה שכתוב בעבודה זרה (ישעי' ל כב): 'צא תאמר לו, 'צא' זה בחינת נסיעה וטלטול. גם על ידי טלטול מתקן את הטלטול שגורם ככניול למלה. כמו שכתוב (שם כח ט) 'והמסכה צרה כהתפנס' (ח"א סימן מ):

דברי יואל

רבי יואל מטאטמר זיע"א

בכל מסע ומסע נתרקו ישראל מטמאת מצרים ונתקרבו אל בחינת הקדשה

מה צרף להודיענו 'אשר יצאו מארץ מצרים', וידוע שהמסעות האלו היו ביציאתם ממצרים, ולהלן (פסוק א) הוא אומר 'ויסעו מרעמסס' והיא היתה יציאתם ממצרים.

ואפשר לפרש, על פי מה שהבאנו לעיל מדברי האור החיים הקדוש והנרע קדש, שבכל אלה המסעות עשו ישראל תקונים גדולים ונפלאים לברר הניצוצין הקדישין הנמצאים במקומות ההם, נמצא שבכל מסע ומסע נתוסף להם קדשה עד אין שעור וערף על ידי הניצוצין הקדישין שנצטרפו אליהם ונבלעו בתוכיותם, וכפי השיעור שנכנסו בהקדשה יותר – זה לעמת זה נתרקו מטמאת מצרים יותר.

וזה שיעור הכתוב, 'אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים', וקאי על כל המסעות, שבכל מסע ומסע יצאו מארץ מצרים, וכפי השיעור שנכנסו ונתקרבו לבחינת הקדשה יותר – כן יצאו ונתרקו מטמאת מצרים, ולא קאי על הציאה הראשונה, שהיא כבר נכתב בפסוק 'ויסעו מרעמסס' כקשיתנו הנ"ל. ולזה אמר 'אלה מסעי' וגו', דכל מקום שנאמר 'אלה' פוסל את הראשונים, וכמו כן כאן כל מסע היה פוסל את בחינת המסע הקודמת, שבכל מסע נתרקו מטמאת מצרים ונתקרבו אל בחינת הקדשה כפי שיעור ההוא:

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפילץ זיע"א

ע"י כתיבת המסעות בתורה נתן סיוע לבני בכל הדורות לעבור את כל סוגי הנסיונות

ספק מנן אברהם (או"ח תכח ס"ק ה, בשם צרוח המור) שלא להפסיק במסעות בקריאת הפרשה, כי מ"ב מסעות רומז לשם מ"ב. וכלי ספק היה בכל מסע נסיונות אחרות וסיעתא דשמיא לעבור המקום והנסיון אשר בו, והיגיעה אשר יגעו בני ישראל ארבעים שנה במ"ב מסעות אלה, על ידי שנזכרו בתורה הקדושה ונכתב מוצאיהם למסעיהם על פי השם 'תברך שפעל משה רבנו עליו השלום שניזכר בתורה הקדושה אשר הוציאו בני ישראל יקר מזולל בכל מסע ומסע, על ידי זה הוכן הדרך לפני בני ישראל לכל הדורות שיוכלו לעבור לשלום כל הנסיונות ומסעות אלו, כמו תבעה, קברות התאה, בפרט בקריאת פרשה זו ויכל לעבור כל המסעות בשבת אחת על ידי אהבת דבקות בתורה הקדושה מסיע כל תבה ואות שבתורה הקדושה לאיש ישראל לעבודת הקדש:

לקוטי מוהר"ן

רבי נחמן מברסלב זיע"א

כל מסעות האדם הם מחמת חסר אמונה

איתא בעשרה מאמרות (הובא בילקוט ראובני), 'אלה מסעי בני ישראל – בשביל שחטאו ב'אלה אלקיך ישראל' בשביל זה 'יסעו בני ישראל'. נמצא כל הנסיעות של אדם הוא בשביל קלקול האמונה, הינו בחינת עבודה זרה, כי אם היה מאמין באמונה שלמה שיוכל הקדוש ברוך הוא להזמין לו כל צרכו לא היה נוסע שום נסיעה. נמצא כי הנסיעה היא קלקול אמונה, הינו בחינת

אלה מסעי בני ישראל וגו' ביד משה ואהרן
(ג א)

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א
שושבינא דמלכא - התעוררות מלמעלה
למטה, שושבינא דמטרוניתא -
התעוררות מלמטה למעלה

הנה זה כלל גדול בעבודת השם יתברך, שכל מי שפא לדרךקה אליו יתברך, הנה כתיב (שם כד ג וד,) 'מי יעלה בהר ה' ומי יקום וגו' נקי כפים ובר לבב' שיהא לבו בר וזך לגמרי בלי שום סיג. 'אשר לא נשא לשוא נפשי', נפשו כתיב נפשי קרי, כמו שכתוב (שם כה א) 'אלוף ה' נפשי אשא', אכל בי עשרה שכינתא שריא, דהינו שלא תהא התנשאותו והגבהותו בדרכי ה' לשוא ולשקר חס ושלום.

יבואי מדרגה פזו עמק עמק מי ימצאנו. והעצה היעוצה לזה על ידי בחינת משה ואהרן. דהנה נודע מאמר רז"ל (אבות פ"ג מ"ז) אם אין יראה אין חקמה ואם אין חקמה אין יראה, ולכאורה אי אפשר להתחיל לא בזה ולא בזה, בין שאי אפשר לזה בלא זה והאיה תחיל.

אף אמרו חז"ל (שם פ"ג מ"ט) כל שיראת חטאו קודמת לחקמתו חקמתו מתקמת, פרוש שיש שני מיני רע. הא' הוא רע ממש באסור, אפילו הוא אסור קל של דברי סופרים הוא רע גמור, ולזה צריך שיהיה יראת חטאו קודמת לחקמתו, כי טהור עינים מראות רע והדבר הרע הוא נקרא תועבת ה' ואין צריך לזה שום חקמה לסור ממקשי הרע הנ"ל. והמין הב' הוא בהתר, שאפילו בהתר אמרו חז"ל (יבמות כ.) קדש עצמך במותר לך, שלא יהיה נבל ברשות התורה כמו שכתב הרמב"ן ריש פרשת קדשים.

יבדי לפטר מהרע הנה צריך להקדים חקמתו, והוא על ידי בחינת משה ואהרן, משה שושבינא דמלכא, אהרן שושבינא דמטרוניתא.

פרוש שושבינא דמלכא, שהוא מביא את המלך להתיחד בזה העולם, שבחינת סוכב כל עלמין יהא שורה בפתחונים כמו שאמרו רז"ל הקדוש ברוך הוא מתאנה שיהיה לו דירה בפתחונים, והינו על ידי תורה ומצות שהם המשכת אלהותו יתברך, דהתורה כלה שמתיו של הקדוש ברוך הוא, שבחינת שם הוא באותיות, והוא דבר שאינו נתפס כלל בשכלנו כי גבה גבה מאד משכלנו אפילו בחינת מה שנקרא אצלו יתברך בחינת שם לבד. וכן על ידי המצות הנקראים אברי דמלכא. ומשל המצות באברים, כי כמו בכל אבר יש חיות הנשמה, כמו כן בכל מצוה יש חיות אלהות.

וכשאדם עושה המצוה כגון שמתעטף בטלית יציאת בבקר, ממשיך עליו בחינת סוכב כל עלמין שיהא חפף עליו. וכן בתפלין הוא המשכת אהדות, ובוה ממילא נפרד הרע ממנו, כדכתיב (תהלים א) כהמס דונג מפני אש יאבדו רשעים מפני אלהים, וכתיב 'והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש' כי הם קוצים כסוחים באש יצתו.

והינו על ידי בחינת משה, בחינת דעת, שיודע שהוא באחד, ויתבונן במה שאמרו חז"ל (סוטה ג.) אין אדם עובר עברה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, וכמו שכתבנו במקום אחר שאפילו קל שבקלים אינו רוצה להיות פורק על, ומוסר נפשו על קדשת השם יתברך, ואין צריך שום התבוננות אחר, רק שידע כי חלק ה' עמו. ובוה שהוא חושב או מדבר דברים גופניים, הוא מפריד את עצמו מאחד, בודאי לא ירצה בזה, כמו שאי אפשר לקח הנו מאצל אביו דרך הטבע.

וזהו מה יפה ירושתנו, וכתיב (תהלים קלט יב) 'גם חשף לא יחשיף מפני', שחשף נקרא אש, שאפילו אש אינו מפסיק. וזה פרוש קדש עצמך במותר לך, שאף שהוא 'מותר', אינו רק 'לך', מחמת גופך, אכל מחמת השורה כך שהוא אלהותו יתברך אינו מועיל

ובמדרש איכה (פתיחתא יז) דהגוים אומרים דיהודים כל מה ששרחו בו ימי המעשה אוכלים בשבת. וכן הוא גם ברוחניות, דכפי מה שהאדם מתקדש ומכין עצמו בו ימי המעשה כן הוא מרגיש הקדשה בשבת. וכו'.

טעם לתקנת הבעש"ט לומר הודו בערב שבת - כי אז יוצא האדם מטרדה למנוחה

ועל כן תקן הבעל שם טוב לומר הודו בערב שבת במנוחה סמוך לפנות ערב, כי אז יוצאים מהטרדה למנוחה ונייחא, דגמת עוברי ימים והלכי מדברות קשבאים לשוב שצריכים להודות, דרך קבע השם יתברך להנהיגת האדם. ועל הדרך שברא יום וליילה דלא ישבתו להיות חשף ואחר כך מאיר, ועל הדרך שגאמר (משלי כד טו) 'שבע ופול צדיק וקם'. והשבת הוא קדש והשם יתברך מכניס אז קדשה באדם, כמו שגאמר (שמות לא יג) 'לדעת כי אני ה' מקדשכם'. ומגיע לנייחא מעצבו בימי החול וכו'. והנהיגת האדם להיות חולף תמיד ממדרגה למדרגה, המסע בימי החול והתנויה והמנוחה אחר כך ביום השבת (בהעלותך א):

לאחר הסרבו נתוספה הארה גדולה בקדשת השבת בחוץ לארץ

הנה בעת המסעות היו תוקעין תרועה, כמו שגאמר (במדבר י ו) 'תרועה תקעו למסעיהם', כי בעת המסע וההלוקה, הוא עת מלחמת הצר, נולד צעקה בלב להשם יתברך, וקמו שגאמר (שם פסוק ט) 'וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצר ותרעתם וגו'.. וזהו ענין הצעקה בלב נפש ישראל בכל ששת ימי המעשה. ויום השבת שובת מתוך תקיעה, קול פשוט, מפני שמרגיש מנוחה בהנפש פני"ל.

ואיתא בגמרא (שבת לה:): מה נעשה לפבליים ששוכתינ מתוך מריעין אלא מפני שמנהג אבותיהם בידיהם. והנינו כי גלות ככל

התר זה. וזהו ויהייתם קדשים כי קדוש אני ה' (ויקרא יא מה).

וזהו לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה ובחינת אהרן שושבינא דמטרוניתא, שמביא ומוליד תשוקה להשם יתברך, שהוא התעוררות תשוקה ממטה למעלה, שהוא על ידי תפלה כמו שכתוב (תהלים מב ג) 'צמאה לך נפשי', התבוננות בפסוקי דזמרה קודם קריאת שמע, ואחריו כשמגיע לואהבת שבקריאת שמע. כי הנה נפש כל אדם משתוקקת, רק שהתקנה היא בגלות ומסתרת כמו גלו לאדם שכינה עמהם, פרוש אף על פי שעושה מעשה אדם, אף על פי כן שכינה עמהם, ויתלהב לב האדם להיות בטל נגדו יתברך וכו'. וזהו בחינת אהרן לדבקה בו ולמנהיגו אחד באחד. אף הנה כתיב (שמות ו כו) 'הוא אהרן ומשה', הוא משה ואהרן' (שם פסוק כז), שלפנימם צריך להקדים התורה והמצוות כדי שיתפלל אחר כך מאהבה, ולפנימם ההתחלה מהתעוררות האהבה בתפלה ואחר כך יכול ללמד ולעשות, על דרך שנתבאר (יעיין ברבות בראשית ס"א א' בחתי פ"ו מענין הוא משה ואהרן כו):

ויכתב משה מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם (לג ב)

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א
המסעות הרמז לעבודת האדם, בימי החול בטרדה ויגיעה - בחינת מסעות, ובשבת בנחת - בחינת חנינה
מ"ב מסעות ומקומות החנינה הם נגד שם מ"ב, וכל אות הוא מדרגה בפני עצמו, ובין מדרגה למדרגה יש מסע שהולך ונוסע להגיע לאותו מדרגה, ואז הוא בטרדה, וכשמגיע להמדרגה הוא בנחת. וזה כל האדם כל ימי חייו, בימי המעשה הוא בטרדה - והוא הכנה לנחת, דמי שלא טרח בערב שבת מה יאכל בשבת (ע"ז ג).

להבורא יתברך ביראה ובאהבה האמתית והיתה מכרחת לעשות רצון בני ישראל. והנה במ"ב מסעות שנסעו בני ישראל כתיב 'ויחנו בתרדה וכו'', 'ויחנו במתקה וכו'', 'ויחנו בהר שפר', כלומר כשהיו ישראל חונים באיזה מקום שהיה שם יראה רעות ורחמנות לצלן, אזי היו עובדים להשם יתברך ביראת הרוממות לרא מפני פחדו והדר גאונו. וזו 'ויחנו בתרדה' – מדת היראה, שהיו צריכין לעבוד הבורא יתברך במקום שהוא במדת היראה. וכשהיו חונים באיזה מקום שהיה שם אהבות רעות שגפלו שם מהשכירה כידוע, היו צריכין לעבוד השם יתברך במדת האהבה אמתיית, וזו 'ויחנו במתקה' – מדת אהבה. וכן 'ויחנו בהר שפר' – הוא מדת התפארות. ובזה היו מעלים כל הניצוצות שגפלו שם והעלו אותם לשרשן למקום הקדשה וזו היתה עקר נסיעתם במדבר.

וזו 'ויכתב משה את מוצאיהם' – הוא העלאת הניצוצות שהוציאו ממקום הקלפות. 'למסעיהם על פי ה' – כלומר זאת היתה מאת ה' על ידי מסעיהם. 'ואלה מסעיהם' – כלומר אלה המסעות שנסעו ישראל במדבר הודיע לנו הכתוב שעקר נסיעתם היתה 'למוצאייהם' – להוציא הניצוצות ולהעלותם למקור הקדשה ודו"ק:

ואת הערים אשר תתנו ללויים את שש ערי המקלט אשר תתנו לנסי שמה הרצח ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר (לה 1)

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשל מאפטא זיע"א שש ערי מקלט - ששת התבות של 'שמע ישראל', מ"ב ערי מקלט הנוספים - מ"ב התבות של 'ואהבת' ויש לרמוז בהן, כי מצוה זו נוהגת בכל זמן, כי התורה נצחית, ועל כן אפילו בזמן

הראשון היה גלות יבנה עם החרש והמסגר בעת שהיה עוד הבית המקדש קיים על מכונו, והם כאשר באו לכבל והרגישו בנפשם בקדשת השבת שאין לה דמיון להקדשה שהרגישו כשהיו על מכונם בארץ ישראל, מזה גדלה הצעקה בנפשם והיו שוכתין מתוך התרועה. **אמנם** לאחר התרפן אז נתוסף הארה בקדשת יום השבת אף בחוץ לארץ ביתר שאת, כאמרם ו"ל (מגילה כט.) בכל מקום שגלו שכינה עמם, והינו ביחוד בזמן בקדשת יום השבת, ולכן אנו שוכתים גם כן מתוך תקיעה מפני הרגשת המנוחה. וגם בני בכל עתה היה להם לשבת מתוך תקיעה אחר התרפן, אלא מפני שמנהג אבותיהם בידיהם כדברנו הנ"ל (כעלוחך 1):

ויסעו מהר שפר ויחנו בתרדה וגו' ויחנו במתקה (לג כד-כח)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א 'תרדה' - מדת היראה, 'מתקה' - מדת אהבה, 'הר שפר' - מדת התפארות הנה ביהושע כתיב במרגלים 'הושע לחפור את כל הארץ באו' (יהושע ב ג), מה הלשון 'לחפור'. אף הענין, עקר כבישת הארץ היתה על ידי מצות ומעשים טובים שעשו במקום שהוא שהיו צריכין לכבשה, והיו עובדים להבורא יתברך ביראת הרוממות ובאהבה האמתית, ובזה היו מעלים היראות והאהבות הרעים שהיה שם בארץ כנען כידוע זאת, כי ממונו נקח לעבוד את ה' לקשר את עצמו ביראה ואהבה האמתית, וזו העלאת ניצוצות שבמקום הוא להקדשה. והיתה הארץ מכרחת להכניע וליבוש מפני בני ישראל ולעשות רצונם, כי המקבל הוא בש מהמפסיע. וזהו הלשון 'לחפור את כל הארץ באו', מלשון 'חפרה הלבנה' (ישעיה כד כג), כי כל הארץ חפרה מפני בני ישראל בעשותם מצות ומעשים טובים ובעבדם

ולא־הִכָּה אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ בְּאֵמַת וּבְתַמִּים וּבְדַעַת
וְכֵן יְהִי רְצוֹן אֲמֵן. וְהֵבֵן כָּל זֶה הֵיטֵב:

וְלֹא תִטְמֵא אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יוֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר
אֲנִי שׂוֹכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי ה' שׂוֹכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

(לה לז)

ב"ח

רבי יואל סירדיקש זיע"א

באכילת פרות ארץ ישראל אנו נזונים

מקדשת השכינה ומטהרתה

קִדְשַׁת הָאָרֶץ הַנִּשְׁפָּעֶת בָּהּ מִקְדַּשְׁת הָאָרֶץ
הַעֲלִיּוֹנָה, הִיא נִשְׁפָּעֶת גַּם בְּפִירוּתֶיהָ,

שְׂיוֹנָקִים מִקְדַּשְׁת הַשְּׂכִינָה הַשׁוֹכְנֶת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ,
כִּי עַל כֵּן הִזְהִיר וְאָמַר בְּסוֹף פְּרֻשַׁת מִסְעֵי

(כמדבר לה לה) 'ולא תטמא את הארץ אשר
אתם יושבים בה אשר אני שכן בתוכה כי

אני ה' שכן בתוך בני ישראל', ואמר אם
תטמאו את הארץ, נמשכת הטמאה גם בפירוותיה

היונקים ממנה, וכבר נסתלקה השכינה מקרב
הארץ אשר אני שכן בתוכה' ממש בגוף

הארץ – נסתלקה מפני הטמאה שטמאתם
אותה. ונמשך מזה כי גם כן אנכי מסלק

שכינתי מתוך בני ישראל, כי עד עתה היכל
ה' הטהה היו בני ישראל, לפי שהשכינה היתה

שורה בקרבם ממש, ועתה באכלם פרות
היונקים מטמאת הארץ נסתלקה השכינה, כי

כשהטמאה נכנסת – עם אכילת פרות – בתוך
בני ישראל, יוצאת ננגדה הקדושה מקרב

ישראל. ועל כן נחא שאנו מכניסין בברכה
זו 'ונאכל מפריה ונשבע מטובה', כי באכילת

פרותיה אנו נזונים מקדשת השכינה ומטהרתה
ונשבע מטובהה: (א"ח רח)

הִזָּה יֵשׁ לָהּ שְׂכִינֹת וְהוּא תְקוּן לִמְכָה נִפְשׁ
בְּשִׁנְגָה. רְצָה לֹמַר מִי שֶׁשָּׁנַג בְּחֻטָּאִים וְעֻזּוֹת
וּמִשְׁחִית אֶת נִפְשׁוֹ הוּא יַעֲשֶׂנָה, רְצָה לֹמַר
שְׂעִשָׂה תְקוּן זֶה בְּקִבְלַת עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם
בְּאֵהָבָה שְׁלֵמָה וּבְמִסִּירוֹת נִפְשׁ גְּדוּל בְּאֵמַת
בְּכָל לְבָבוֹ לַה' יִתְבַּרְךָ בְּהַשְׁשָׁה תְבוּת שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל כו'. וְהִמָּה בְּחִינַת שֵׁשׁ עָרֵי מִקְלָט.
'וְעַלֵּיהֶם תִּתְּנוּ מִ"ב עִיר' – הוּא בְּחִינַת פְּרֻשָּׁה
רֵאשׁוֹנָה שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁהוּא וְאֵהֱבֶה שֵׁשׁ
בַּה מִ"ב תְבוּת, וְהִינוּ קִבְלַת אֵהֱבֹתוֹ יִתְבַּרְךָ
וְתוֹרְתוֹ בְּכָל לֵב וּנְפֶשׁ. וְעַל יְדֵי הַמִּסִּירוֹת נִפְשׁ
בְּאֵמַת בְּכָל לְבָבוֹ לְקַבֵּל עֲלָיו עַל מַלְכוּת
שָׁמַיִם, וְעַל יְדֵי קִבְלָתוֹ בְּאֵמַת אֵהֱבֹת ה' יִתְבַּרְךָ
בְּכָל לְבָבוֹ, בְּזֶה נִתְפַּכֵּר לוֹ עַל שֶׁהִפָּה אֶת
נִפְשׁוֹ בְּשִׁנְגָה.

באור דברי הגמ' שש ערי מקלט קולטות

בין לדעת ובין שלא לדעת ומ"ב עיר

קולטות רק לדעת

וּבְגִמְרָא מִכּוֹת (:) אֵימָא אָמַר אַבְבֵי שֵׁשׁ עָרֵי
הַמִּקְלָט הֵלְלוּ קוֹלְטוֹת בֵּין לְדַעַת

וּבֵין שְׁלֵא לְדַעַת, וּמ"ב עִיר הֵלְלוּ לְדַעַת
קוֹלְטוֹת וְשְׁלֵא לְדַעַת אֵינָן קוֹלְטוֹת עַד כְּאֵן.

וּיְבֹאֵר זֶה גַּם כֵּן עַל פִּי דַרְכָּנוּ כִּי וְא"ו תְבוּת
הֵרֵאשׁוֹנוֹת שְׂבָהֶם צָרִיף לְמִסַּר נִפְשׁוֹ רִחוּ

וְנִשְׁמַתוּ לַה' יִתְבַּרְךָ בְּאֵמַת וּבְתַמִּים, בֵּין שְׁעוֹשָׂה
דְּבָרִים אֱלוֹ בְּאֵמַת בְּדַעַת וְהִשְׁכַּל, וּבֵין שְׂמִסִּירוֹת

נִפְשׁוֹ הוּא גְדוּל כָּל כֶּף עַד אֲשֶׁר כִּמְעַט יִצָּא
מִדַּעַתוֹ, וּבְחִינָה זֹאת כִּפֵּי הַנִּרְאָה שְׂבָכָאן הוּא

יֹתֵר תְּשׁוּבָה וּיְקָרָה מִהֵרֵאשׁוֹנָה וְכַמְבֹאֵר
בְּהַפּוֹסְקִים בְּכִמְהָ מְקוּמוֹת. כִּי בְכָל מְקוֹם בֵּין

הָאֲחֵרוֹן הוּא יֹתֵר פְּשׁוּט מִן הֵרֵאשׁוֹן. נִמְצָא
שְׁאֵלוֹ הַשֵּׁשׁ תְבוּת קוֹלְטוֹת בֵּין לְדַעַת בֵּין

שְׁלֵא לְדַעַת כְּנ"ל.

אֲמַנָּם בְּהַמ"ב תְבוּת שֶׁל פְּרֻשַׁת 'וְאֵהֱבֶה' כו'
שֵׁשׁ הוּא קִבְלַת אֵהֱבֹתוֹ יִתְבַּרְךָ וְאֵהֱבֹת

הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה וְהַמְצָאוֹת, לָזֶה צָרִיף דְּוָקָא
דַּעַת וְשִׁכְל גְּדוּל. וּבִפְרָט מִי שֶׁזָּכָה לְהַשְׁכִּיל

בְּהַשְׁכָּלְתוֹ בְּמִשְׁכָּלוֹת הַעֲלִיּוֹנִים, אֲבָל שְׁלֵא
לְדַעַת אֵינָן קוֹלְטוֹת. וַה' יִתְבַּרְךָ וְנִכְנֹנוּ לְעַבְדוֹ

ר"ח אב

הנותן אמרי שפר

רבי ישעיה מדינוב זיע"א

משנכנס אב ממעטין את כח עשיו על ידי שמחה

בַּהֲקָרָם דְּכָרִי הַרֵב הַקְדוֹשׁ וְהַטְהוֹר מִלְּבַלֵּין וְצוּק"ל אֲשֶׁר אָמַר עַל (תענית פ"ד מ"ו) מִשְׁנֹכְנֵס אָב מִמְעֻטִין – רָצָה לוֹמַר מִחֲלִישֵׁין, פְּרוּשׁ בְּמָה יֵשׁ כַּח לְהַחֲלִישׁ כַּחוּ שֶׁל עֲשׂו שֶׁלֶקַח לְגוֹרְלוֹ אֶת חֲדָשֵׁי תַמּוּז וְאָב וְגַרְם מֵה שְׁגָרָם עַד כִּי בָט' בְּאָב גָּרַם כַּחוּ לְהַחֲרִיב בֵּית קִדְשֵׁנו שֶׁיִּבְנֶה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן, וְאָמְרוּ ז"ל 'מִמְעֻטִין' אוֹתוֹ – עִם 'שִׁמְחָה'. וְאָמַר בְּרוּחַ קִדְשׁוֹ כִּי יָמִי בֵּין הַמְצָרִים הֵמָּה נִגְדַּד הַיָּמִים שֶׁמֵּרָאשׁ הַשָּׁנָה עַד אַחַר יָמֵי הַחֹג (פרשת חוקת ד"ה טעמא בעי, וראה שם טעם לפטירת אהרן הכהן בא' אב):

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

אֶהְרֹן הַכֹּהֵן נִפְטַר בִּר"ח אָב כְּדֵי שְׂזוֹכוֹת תִּגְוּ בְּעֲדָנוּ בַּחֲדָשׁ בּוֹ נִחְרַב הַבַּיִת

מִשָּׁה וְאֶהְרֹן שֶׁבָחָר בָּהֶם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הֵם מְאִירִין לְעוֹלָם לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל הַדּוֹרוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (חולין ט: גְּדוּלִים צְדִיקִים בְּמִיתָתָן יוֹתֵר מִבְּחַיֵּיהֶם, וְנִחְלָתָם לְעוֹלָם תְּהִיָּה' (תהלים לו יח). וּמִיִּתַת אֶהְרֹן כְּתִיב בַּתּוֹרָה (במדבר לג לח) וַיַּעַל כו"ו בְּרָאשׁ חֲדָשׁ אָב, כְּדֵי שְׂזוֹכוֹתוֹ יַעֲמֹד לָנוּ בְּזֶה הַזְּמַן הַשְּׁפֵל. כְּעִנְיָן דְּאִיתָא (סוטה יד.) בְּמִשָּׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם שֶׁנִּקְבַּר מוֹל בֵּית פְּעוֹר לְהִגָּן בְּזֶה הַמְּקוֹם הַשְּׁפֵל מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת, כֵּן הוֹכֵחַ אֶהְרֹן לְהִגָּן בְּזֶה הַחֲדָשׁ. וּבְזוֹכוֹתוֹ נִזְכָּה לְבָנָיו בְּיַת הַמִּקְדָּשׁ, כִּי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִחְרַב עַל יְדֵי שְׂנְאֵת חֲנָם, וְאֶהְרֹן הוּא הַפּוֹרֵף זֶה לְגַמְרֵי שְׂרוּדָף שְׁלוֹם וְאֶהְבָּה (אבות פ"א מ"ב), לְכֵן הִזָּה הוּא יְסוּד בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

בין המצרים

אמרי פנחס

רבי פנחס מקוריץ זיע"א

יש להתחזק מאד באהבת ישראל בימי בין המצרים והוא קרוב ביאת משיח

הַצָּרִיף מֵאֵד בְּעִנְיָן אֶהְבַּת יִשְׂרָאֵל, שֶׁצָּרִיף לְאַהֲבַת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁרוּאָה אָדָם שֶׁשׂוֹנֵא אוֹתוֹ, צָרִיף לְאַהֲבוֹ בְּיוֹתֵר, כִּי יִשְׂרָאֵל הֵם כְּסֵא לְשִׁכְנָה וְלְקִדְשָׁה, וְכִשְׂשֵׁי בְּיָהֶם פְּרוּד חֵס וְשְׁלוֹם כְּכִיכּוֹל נַעֲשֶׂה חָלָל וּמְקוֹם פְּנוּי בְּכֵסֵא וְנוֹפֵל דְרָף שֶׁם קִדְשָׁה בְּהַקְלָפָה חֵס וְשְׁלוֹם, עַל כֵּן צָרִיף לְאַהֲבוֹ מֵאֵד לְסֵתֵם הַמְּקוֹם פְּנוּי, וְאֵל יֵאמֵר אָדָם אֵין אֲנִי יְכוֹל לְבֹא לְיַדֵּי מֵדָה זוֹ, כִּי הוּא שֶׁקֶר, כִּי בְּיָדָיו מֵצַד עֲצָמוֹ אֵינוֹ יְכוֹל וְכו', אֲבָל בְּעִנְיָן הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ לוֹ יוֹכֵל לְהַשִּׁיג בְּעֻבּוֹדוֹתוֹ וְכו', וּמֵדָה זוֹ הַתְּקַרְבוֹת מְשִׁיחַ, הֵינּוּ לְאַהֲבַת כָּל אָדָם אֶפְלוּ רְשָׁעִים גְּמוּרִים, כִּי שְׂנְאֵת חֲנָם הַחֲרִיבָה בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וּבְעֻוְנוֹתֵינוּ הַרְבִּים עֲדִין מְרַקַּד בְּיָגֵינוּ, עַל כֵּן צָרִיף מֵאֵד לְטַרְחַת בְּזֶה אֶת עֲצָמוֹ לְבֹא לְמֵדָה זוֹ וּבִפְרָט בֵּין הַמְצָרִים יְמֵי הַחֲרָב:

לעתיד לבא יהיה י"ו בתמוז יו"ט ראשון, ט"ב יו"ט אחרון, ובין המצרים חל המועד

שְׂמֵעָתִי מְרַבֵּי יַעֲקֹב הַרֵב דִּקְהֵלָה קְדוּשָׁה בְּאִסְיוּקָא, שֶׁשִּׁמְעַת מֵהַרֵב דִּקְהֵלָה קְדוּשָׁה בְּאֶרְדֵיטְשׁוֹב, כְּשֶׁהִיָּה בְּקֵהֵלָה קְדוּשָׁה דְּאִשִּׁיב בֵּין הַמְצָרִים אָמַר לְהַרֵב דִּקְהֵלָה קְדוּשָׁה הַנִּלְבָּה הַלְשׁוֹן: וְאוֹס פֶּאֶר אַ שִׁינְקֵיט עֵס וְעוֹט זַיִן אִז מְשִׁיחַ וְעוֹט קוֹמְעֵן, וְעוֹט זַיִן י"ז תַּמּוּז דְּעַר עֲרֻשְׁטַע טָאג יוֹם טוֹב אוֹן תְּשַׁעָה בְּאָב דְּעַר אַנְדֶּרְעַע טָאג יוֹם טוֹב, אוֹן בֵּין הַמְצָרִים חוֹל הַמוֹעֵד. (כְּמָה זָפָה יְהִיָּה בְּעַת שְׂמִשְׁחַת גְּבֵא, י"ז בְּתַמּוּז יְהִיָּה הַיּוֹם הַרְאִשׁוֹן שֶׁל יוֹם טוֹב וְתְשַׁעָה בְּאָב יְהִיָּה הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן שֶׁל יוֹם טוֹב, וּבֵין הַמְצָרִים יְהִיָּה חוֹל הַמוֹעֵד):

לאקשין מיט יאָך וכדומה, רק מדברים גסים, מה שאין פן ישראל. ודור המדבר שהיו דור דעה הצרכו לאכול מן שדק מאד, וישראל בחול אוכלים מאכלי חלב וכדומה. ובשבת איז מען אידליר, אוכלין בשר ודגים, וביום טוב מוסיפין עוד מאכלים דקים, טייגיגין וכדומה. וביום כפור שהוא רוחני מאד שנעשים בחינת מלאכים, אין פעולם שום דבר רוחני שיהיה ראוי לאכול אז מתענין.

ובהנהגה, בין המצרים בחינת קטנות וגסות ועב, ולכן אנשים הקרובים לרוחני, איידלע מענטשין המרגישין בעצמן, אין אוכלין בשר, ומר"ח אב נתפשט הקטנות וגשמיות ביותר ומרגישין פלם ואינם אוכלים בשר. ובצערב תשעה באב עוד יותר, ולכך מטבילין ביצה באפר ואוכלין. בתשעה באב הקטנות הרבה ואין פעולם דבר גשמי כזה שיהיה ראוי לאכול, אז לכן מתענין:

מסכת אבות פרק ב'

רבי אליעזר אומר הוי שקוד ללמד תורה (מ"ד)

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוונ'ניץ זיע"א

בימי בין המצרים יש סיוע לבא להטהר

ויש להתמיד בהם בלמוד התורה

תחלה נבאר הפסוקים (ירמיה א יא) ויהי דבר ה' אלי לאמר מה אתה ראה ורמיהו ואמר מקל שקד וגו'. לכאורה יש לדקדק מה שאל לו, והלא הראה לו מקל שקד, בודאי רואה אותו. אלא כף אמר לו, מה אתה רואה שאין אתה רוצה לילך בנבואתך. ויאמר אליו מקל שקד אני רואה' - רומז לכ"א יום מ"ו בתמוז עד תשעה באב, כמו שהשקדים גדלים בכ"א יום, והם ימים שפלים מאד והתאוות והחמדות מתגברין לאדם ובאים לו הרחורים רעים.

ונזה אהרן לדורות כמו האבות בכת 'יראת ה' טהורה עומדת לעד' (תהלים יט ז), ועל זה רמזו (במיר טו ו) 'שליך לעולם קנמת (מסעי תרנ"ט):

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א

בר"ח אב דייקא הרגישו חז"ל את מעלת קדשת ראש חודש הנקרא מועד

עקר מה שמצינו בראש חודש דאיגרי מועד נלמד רק מתדש אב, וכמו שאמרנו (פסחים עז). דראש חודש איגרי מועד כדאפיי וכו' תמוז דהאי שתא מלווי מלייה דכתיב (איכה א טו) 'קרא עלי מועד וגו'. והוא דבחדש זה כתיב (הושע ב יג) 'והשפתי כל משושה חגה חדשה ושבתי', וכתוב (איכה ב ו) 'שחת מועדו שפח ה' בציון מועד ושבתי'. ובחדש זה הרגישו חכמים דבראש חודש יש גם כן קדשה ואיגרי מועד.

והוא על דרך מה שאמרים מהרבי ר' פער זצלה"ה על הפסוק כל רדפיה השיגוה בין המצרים, הינו כל רדפי ה' שרודף אתר השגת השם יתברך לזעת ולהכיר את מי שאמר ויהי העולם בנקל להשיגו בנים אלו שנקראים בין המצרים וכו' (ראה להלן בדברי העבורת ישראל), ולכן רק בחדש זה הרגישו החכמים יותר קדשת החדש שהוא מצד ישראל דאיגרי ראש חודש מועד, וממנו למדו לכל ראש חודש:

אמרי פנחס

רבי פנחס מקוריץ זיע"א

ככל שהאדם רוחני מאכלו יותר עדין / באור דרגות ההמנעות מאכילה מר"ח אב ועד ט' באב

כל מה שהאדם קרוב לרוחניות אכילתו יותר דקה, והראיה, גינם אינם נהנים בשאוכלין

משל מהשר מצוי בדרך שמקבל כל

תשובה שהיא בסדר פנים פות

בְּדַגְמָא ומשל כשהשר יושב בפלטין שלו אז אינו בקל לבא אצלו מחמת השומרים הסוככים אותו וגם צריך להביא לו תשובה גדולה לראות פניו, אבל כשהשר יוצא לדרך קל לבא אצלו וגם תשובה מועטת נחשבה בעיניו בדי' גלסקאות או בחלה זפה ומקבל אותו בסדר פנים פות מחמת שהוא בדרך. והחלוק הוא בין הרוצה אותו בביתו לרוצה אותו בדרך, כי הרוצה אותו בביתו יכול לראות אותו כשהוא מפשט מבגדיו, והרוצה אותו בדרך רואה אותו כשהוא מצטוף בבגדיו. אבל מקל מקום לראות אותו בדרך יותר קל, אף אותה ראה אינה מצחצמת כמו שהוא רואה אותו בביתו.

ובימים האלו יוצא הבורא ברוך הוא מחמת חזקת הימים וחריופותם. ובתשעה באב לעת ערב הציחו בו וכלה חמתו על עצים ואבנים, ואז נמתקו הדינים, ולכך אומרים במנחה נחם, ואחר כך מתחילין הניזן ימים עד ראש השנה, שבהם נפתחין הניזן שערי בינה שהם הניזן שערי תשובה. ועל זה אמר התנא 'הוי שקוד ללמד'. הו"י, בגימטריא כ"א. רומז לימים הנ"ל שהם כ"א שגדלים בו שקדים, וצריך אדם לשקד על דברי תורה:

ויאמר ה' אלי היטבת לראות כי שקד אני על דברי לעשות, הדיבור הוא המלוכה, כי עקר המלוכה לפנות לדבריו לכל אשר יצוה, משום זה יבנה המלוכה בשם דבור. ואמר לו כי שקד אני על דברי, פרוש המלוכה שלי, כי אצא להיות להם לעזר ולסעד לנשא המלוכה ולעשותו.

בימי בין המצרים יש לעשות הכנה

למוצדים הבעל"ט

כי בימים האלו צריך כל אדם לעשות הכנה על המוצדים הבאים לטובה ולבנות המלכות שמים מחדש. ולכך יש נ' ימים מתשעה באב עד ראש השנה, ומראש השנה עד יום הכפורים ימים, ומיום הכפורים עד סכות ד' ימים, יום א' של סכות פתיב בו (ויקרא כג ט) 'ולקחתם לכם ביום הראשון', הרי ניד"א, רמז לשם אדני.

כל רדפיה השיגוה בין המצרים - כל

דרך י-ה יש לו סיוע להשיגו בימים

אלו

ועל ימים אלו נאמר (איכה א ג) 'כל רדפיה השיגוה בין המצרים', פרוש כל רדפי י"ה, השיגוה, כי הבורא תברך יוצא לעזר ולסעד לנו, כמו שכתוב (שמות ג יד) אה"ה אשר אה"ה, גימטריא כ"א, אלו כ"א יום שבין המצרים אה"ה עמם בעזרתם. לכך קל להתקרב עצמו אל הבורא תברך בימים אלו משאר ימים.

ספורי החסידות

גם מטלטלין וכו' ונהב היו מנת חלקו עד אין שעור. ואולם, יחד עם זה יודע היה לכלכל את ארח חינו, בהרבותו במעשי צדקה וחסד עם כל דכפין וכל דצריך.

באחד הימים, בעודו יושב במשרדו ומחשב את חשבונותיו, נכנס למשרדו יהודי שהבעת

"ונקרב משה את משפטן לפני ה'" (כו, ה) "לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה" (ג, א)

בין היהודים העשירים הגדולים בעירה אלכסנדר, יצא שמו של הגביר ר' אלימלך. גביר אדיר היה האיש, משפיע בנכסיו דלא נדי, שדות וכרמים בהם עבדו פועלים רבים, ואף

שִׁתְּבְרִיא בְּמַהֲרָה, וְיַחֲשׂ לָהּ הַשִּׁי"ת רְפוּאָה שְׁלֵמָה.

משִׁשְׁמַע הֶרְבִּי אֶת הַדְּבָרִים, נִכְנָס עִם ר' אֲלִימֶלֶךְ בַּדְּבָרִים, וְשָׂאֵל אוֹתוֹ פְּמָה וְכַמְּהָ שְׁאֵלוֹת אוֹדוֹת סֹדֵר יוֹמוֹ, עַד שֶׁבִּין הַשִּׁיחִין עָלָה גַם סִפּוּרוֹ שֶׁל אוֹתוֹ יְהוּדֵי עֵינֵי. בְּתֵם לְבוֹ סִפֵּר ר' אֲלִימֶלֶךְ לְרַבִּי מֵאֲלֶפְסֵנְדֵּר, כִּי הוּא הִבְטִיחַ לְאוֹתוֹ עֵינֵי לְתֵן לוֹ סִכּוּם פֶּסֶף גָּדוֹל כְּדֵי שִׁיכַל לְהַשִּׁיא אֶת בְּנוֹ, אֲבָל עַד לָרְגַע זֶה לֹא קָיָם אֶת הַבְּטָחָתוֹ.

נַעֲנָה הֶרְבִּי וְאָמַר לוֹ: "עֲתָה נֹדַע הַדְּבָר, הַזֶּה" אוֹמְרִים (שֶׁבַת ל"ב, ב) 'בַּעֲוֹן נְדָרִים מֵתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל אָדָם'. וְכֵינֵן שֶׁהִבְטַחְתָּ לְתֵן קְעוֹת לְאוֹתוֹ עֵינֵי הָרִי שָׁזָה כְּמוֹ נְדָר, וְכֹאֲשֶׁר לֹא קִמַּיתִי, אִם כּוֹ עֲבַרְתָּ עַל נְדָרְךָ, וְלָכֵן פָּגַעַה מִדַּת הַדֵּין בְּזוּגְתְּךָ. תִּלְךָ וְתִבְיֵא לְאוֹתוֹ יְהוּדֵי בְּמַהֲרָה אֶת הַפֶּסֶף, וְכִי אֲזוּ אִשְׁתְּךָ תִּתְרַפֵּא". וְכַדְּבָרֵי הֶרְבִּי כּוֹ הֵנָּה.

(תּפִּאֵרַת יִשְׂרָאֵל)

"וַיִּקְצַף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחַיִּל..." (לֵא, י"ד)

הַרְה"ק רַבִּי מִרְדְּכַי מַנִּישְׁכֵּי זי"ע הַשְּׁתוֹקֵק כָּל יְמָיו לְהַשִּׁיג טְלִית קֶסֶן מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאִמְנָם לְאַחַר מֵאֲמָצִים רַבִּים עָלָה בְּיַד חֲסִידָיו לְהַשִּׁיג לוֹ טְלִית קֶסֶן כְּזֶה.

אַחַד מִן הַחֲסִידִים אָמַר לְהֶרְבִּי, כִּי הוּא רוֹצֵה לְתַפֵּר אֶת הַטְּלִית עֲבוּר הֶרְבִּי. וְתֵן הֶרְבִּי אֶת הַטְּלִית לְאוֹתוֹ תְּלִמִּיד כְּדֵי לְתַפְּרָה, וְכֹאֲשֶׁר קִפַּל הַתְּלִמִּיד אֶת הַבֶּד כְּדֵי לְחַתֵּךְ אֶת בֵּית הַצְּנוּאֵר, טְעָה וְקִפַּל אֶת הַבֶּד יוֹתֵר מִדֵּי, וְאֲזוּ חִתַּךְ שְׁתֵּי בְּתֵי צְנוּאֵר בְּמִקּוּם אֶחָד.

כֹּאֲשֶׁר גָּלָה הַתְּלִמִּיד אֶת הַטְּעוֹת שֶׁעָשָׂה, נִבְהַל וְהִזְדַּעַזַּע מְאֹד, וְגַם יָרָא מֵהַקְּפָדַת רַבּוֹ הַקְּדוֹשׁ, שֶׁהָרִי פְּמָה טְרוֹחוֹת יָגַע הֶרְבִּי כְּדֵי לְהַשִּׁיג טְלִית מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְעֲתָה הוּא בָּא וְקִלְקַל אֶת הַטְּלִית לְגַמְרֵי.

פְּנִי הוֹכִיחָה עַל דְּלוֹתוֹ הַגְּדוֹלָה, וְלֹא עוֹד, הָאִישׁ מֵרַר בְּבָכִי. חֲרַד אֵלָיו ר' יִרְחֵמִיאֵל כְּשֶׁהוּא שׂוֹאֵל מֵה לֶךְ כִּי תִבְכֶּה? סִפֵּר הָאִישׁ בְּמַר לְבוֹ, כִּי זֶה לֹא מִקְּבָר אֶרֶס אֶת בְּנוֹ, אֲבָל אֵינוֹ יוֹדַע בְּאֵם יוֹכַל לְהַשִּׁיא אֶת בְּנוֹ, כִּיֹּן שָׂאִין לוֹ כָּלֵל בְּבֵיתוֹ אֲפִלוֹ לֹא פְּרוּטָה אַחַת כְּדֵי לְתֵן דְּמֵי נְדוּנָה כְּפִי שֶׁהַתְּחִיב.

דְּבָרָיו הִנְרַגְשִׁים שֶׁל הָאִישׁ מִצְאוּ מִסְּלוֹת בְּלְבוֹ שֶׁל ר' אֲלִימֶלֶךְ, הוּא עֵרַף עִמּוֹ חֲשָׁבוֹן בְּאִיזָה סִכּוּם מְדַבֵּר, וְהִבְטִיחַ לוֹ כִּי בְּתוֹךְ יָמָיִם אֲחָדִים יִתֵּן לוֹ אֶת כָּל הַסִּכּוּם. שְׂמַח וְטוֹב לֵב נִפְרַד הַיְהוּדֵי מֵר' אֲלִימֶלֶךְ, כְּשֶׁפִּיּוֹ מָלֵא בְּרִכּוֹת תּוֹדָה, בְּיָדְעוּ כִּי דְבָרָיו נִפְלוּ עַל אֲזָנָיִם קְשׁוּבוֹת. אֲלֵא, שְׂמֵאִידֵךְ גִּיסָא, ר' אֲלִימֶלֶךְ אִמְנָם הַבְּטִיחַ, אֲבָל כְּבָר לְמַחְרַת הַיּוֹם שֶׁכַּח מִשׁוּם מָה אֶת הַבְּטָחָתוֹ...

עֶסְקָא גְּדוֹלָה נִזְדַּמְנָה לְפִתְחוֹ שֶׁל ר' אֲלִימֶלֶךְ בְּמַדִּינָה אַחְרָת, וְכִיֹּן שֶׁכָּף נֶאֱלָץ הָיָה לְעַמֵּל רַבּוֹת כְּדֵי לְקַדֵּם אֶת הָעֶסְקָא, וְלֹא עוֹד, בְּשָׁל אוֹתָהּ עֶסְקָא נֶאֱלָץ גַּם לְצִאֵת לְאוֹתָהּ מַדִּינָה אַחְרָת, כִּף שֶׁטְרוּד הָיָה בְּיוֹתֵר בְּאוֹתָהּ עֶסְקָא. גַּם לְאַחַר שֶׁכָּבַר חֲזַר לְבֵיתוֹ בְּאַלְפֶּסֶנְדֵּר, שֶׁכַּח לְגַמְרֵי מֵהַפְּגִישָׁה עִם אוֹתוֹ יְהוּדֵי עֵינֵי וְנִשְׁתַּכַּחַה מִפְּנֵי הַהִבְטָחָה שֶׁהִבְטִיחוּ לְתֵת לוֹ אֶת כָּל דְּמֵי הַנְּדוּנָה.

לֹא חִלְפוּ אֲלֵא יָמָיִם מִסִּפֵּר, וְאִשְׁתּוֹ שֶׁל ר' אֲלִימֶלֶךְ נִפְלָה לְפִתַּע לְמִשְׁבֵּב, עַד שֶׁכִּפְסַע הָיָה בֵּינָה לְבֵין הַמּוֹת. ר' אֲלִימֶלֶךְ לֹא יָדַע אֶת נַפְשׁוֹ מֵרַב צַעַר. עַל מָה וְלָמָּה קָרָה כְּזֹאת בְּבֵיתוֹ? אֶת טוֹבֵי הַרוֹפְאִים הַזְּעִיק לְמִטַּת זוּגְתּוֹ, אֲפֶשֶׁר וְהִלְלוּ יְצִיחוֹ לְהַמְצִיא לָהּ מִזוֹר וּמְרַפָּא. וְאוֹלָם, גַּם הֵם פָּכְרוּ אֶת יְדֵיהֶם וְלֹא יָדְעוּ לְמַצֵּא מִזוֹר לְמַחְלָתָהּ.

מִשְׁרָאָה כִּי הַרוֹפְאִים מֵתֵאָשִׁים מִמְּנָה, וְכִי בְּדֶרֶךְ הַטְּבַע לֹא תַעֲלֶה לָהּ כָּל רְפוּאָה, הַחֲלִיט לְשִׁים אֶת פְּנִי לְמַעוֹנוֹ שֶׁל הֶרְבִּי הַקְּדוֹשׁ בְּאַלְפֶּסֶנְדֵּר, הַרְה"ק רַבִּי יִרְחֵמִיאֵל יִשְׂרָאֵל יִצְחָק זי"ע, בַּעַל "יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל", וְלִתְנוּת בְּכִפְּנוֹ אֶת מַר צַעְרוֹ, וְלִבְקָשׁ מֵהֶרְבִּי כִּי יִתְפַּלֵּל עַל זוּגֵי

כל מעשיהם של החסידים ברגש הלב ובהתלהבות דקדושה מתוך רשפי אש דת".

(תהלה למשה)

ויהי כל זה בתרומה אשר הרימו לה' (ל"א: ג)

אהבת ישראל שאין לה שעור וגבול פעפעה בלבו של הרה"ק רבי ישראל אביחצירא ה'בא סאלי' זיע"א, עד שלא הניחתו לעלות על יצועו אם שמע על מישהו המתנסר במכאוביו, או שאין פרנסתו מצויה לו בשפע ובשפי. סכומי פסוף עצומים התגלגלו תחת ידו, אך מאומה לא הותר לעצמו ואת כל שהיה תחת ידו חלק לעניים.

אחד מנכדיו העיד: "באחת השנים הגעתי להלולא של ה'אור החיים' הקדוש זיע"ע והקדמתי לבוא מבעוד יום. קדמני מור זקני במאור פנים, הוציא מחלוקו עשרת אלפים לירות, סכום עצום במנחי הימים ההם, והורה לי לחלקם מייד לצדקה. בלשון זו אמר לי: 'בלילה תגיע להלולא, אבל אינך נכנס אלא אם כן חלקת הכל לצדקה'. מאחר ומרגל הייתי בהנהגה זו, שהוא שולחני לחלק פספים לצדקה, היו לי כמה גבאי צדקה שבאמצעותם הייתי מחלק לעניים, לאלקנות וליתומים.

"אף בו ביום עשיתי כן, אך השארתי אצלי סכום של 300 לירות, לחתן תלמיד חכם ועני, שהפכתיו וחסבתי שהגון הוא לצדקה זו. את אותו סכום הכנסתי במעטפה והנחתיה בכיסי. ברם, משכונסתי אל הבית ומלה עוד לא העליתי על דל שפתי, קרא מור זקני לעברי: 'למה השארתי אצלך שלש מאות לירות?...? אינך דורף על מפתן חדרי עד שתחלק גם את זה'. היתה שעת מנוחה והלכתי מייד לישיבת 'הנגב', שם בקשתי מראש הישיבה, הגאון הגדול רבי יששכר מאיר זצ"ל, שיקח את המעות ויתנם לזקק מתלמידיו. שבתו אל הבית ואף הפעם לא אמרתי פלוס, אלא

כאשר שאל הצדיק את התלמיד האם כבר תקון את הטלית, השיבו התלמיד בפתח: מה אמר לרבנו הקדוש, פזאת וכזאת עלתה בדי. אז אמר לו הצדיק: "ולמה אתה מפתח? הלא באמת צריכים שתי בתי צנאר בטלית קטן. האחד; פנהגו, והשני כדי לנסות את קורדכי האם יכעס..."

(קהל חסידים)

"כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש..." (לא, ג)

משחר נעוריו נפר היה הרה"ק רבי משה טייטלבוים מאיהעל זיע"ע, בעל "ישמח משה" בגדלתו ובגאונותו העצומה. את משנת תלמודו קנה במקחצת דודו אחי אביו הגאון רבי יוסף זצ"ל אבד"ק קולבאטוב, ויחד עם זה התעלה במעלות התורה בצוותא חדא עם בן דודו הגאון רבי אריה ליב זצ"ל מסטריזוב, בעמח"ס "דרישת ארי", ויחדיו היו עמלים על התורה מתוך להב אש קדש, במסירות נפש ומש.

ועל להב הקדש של מן הישמח משה' בשנות צעירותו, מספר ספור נורא. באחד הימים, בעודו לומד בבית המדרש בסטריזוב עם בן דודו רבי אריה ליב, נכנס אדם לבית המדרש, והראה להם חמש ועליו באורו של אחד מראשי המשפילים. החל בן הדוד לפלפל בהלכה, האם ספר זה נקרא בבחינת ספר תורה שכתבו מיו, והאם מותר להשאירו או שמא צריכים לבערו מן העולם.

ואולם, בעוד שהיה בן דודו עסוק בברור ההלכה, נטל רבי משה טייטלבוים הצעיר את החמש, זרקו לתוך התנור המסק ושרכו באש. אחד מזקני התלמידי חכמים שישב באותה שעה בבית המדרש, וראה את מעשה הקנאה הזה של רבי משה נגד אבי המשפילים, התבטא ואמר: "מבטחי בקנאי הזה שיהיה ברבות הימים לרבן של חסידים, שכן

הארץ, ואם כן, מדוע לא אמרו לו למשה רבנו תקף ומיך נחננו נעבר חלוצים, אלא שמענו ושמענו ולא הגיבו מאומה? אלא משום שהם רצו לשמע דברי תוכחה בצהבה ממושה רבנו, מהרבי הגדול של כל ישראל. כך גם אני, רצייתי לשמע דברי תוכחה מסבי, רבן של ישראל.

(אור פני יצחק)

"כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה" (לג נג) **בשנת** תרמ"ח, כאשר הגיע הרה"ק רבי חיים ישראל מורגנשטרן ז"ע, האדמו"ר מפילוב (בנו של הרה"ק רבי דוד מקאצק ז"ע) להתישב בעיר פילוב, החל לעסק בכל לבו ונפשו בנושא של ירשת הארץ ומצות ישוב ארץ ארץ ישראל. באותן שנים פרסם ברבים קונטרס בשם "שלוש ירושלים", ובו ששה פרקים המדברים בזכות ישוב ארץ ישראל, מבחינת הלכה, חסידות וקבלה, בפעילותו הכפירה להביא לכך שיהודים יעלו לארץ ויחוננו את עפרה.

בקונטרס כתב בין היתר: "כאשר הנני רואה שנעשה הערה מן השמים לטובה על הארץ ועל ישראל בזמן הזה, נתתי לבי לדרש ולתור בעבדה זו הנשאה והרמה, כי זה רבות בשנים שארצנו היה ציה ושממה, אם לא כי יד ה' עשתה זאת לשים שארית בארץ לרוממה, כי לא מחשבות ה' כמחשבות בשר ודם, ומקורם שפף רוח על לבבות הגבירים קרובי מלכות ושרים, שיכספו לקהלת ישרים לפדותה מידי זרים. יודע ה' חוסי בו, כי לב ישראל הוקה מתי אבוא ואראה".

את החוברת הזאת שלח הרבי מפילוב לאדמו"רים רבים, כדי שאילו חוו את דעתם בנדון, האם נדאי לקנות אדמות בארץ ישראל ולחוננו את עפרה. ועל כך התבטא וגם כתב בשם הרה"ק רבי שמחה בנום מפשיסחא ז"ע שאמה, שאם תצא הארץ מידי הגוים ותבוא לידי

שהסבא הקדימני ואמר: "ישר כחך שחלקת גם את זה. עתה, אתן לך 300 לירות נוספות, כדי שתתנם למי שתכנתת מלכתחלה".

(בנא סאלי- פרקי תולדות)

"האחיקם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה" (לב ו) **כאשר** היה הרה"ק מרן ה"שפת אמת" מגור ז"ע ילד קטן, הוא היה יתום מאביו (הרה"ק רבי אברהם מודכי צוק"ל), והוא נתגדל על ברכי סבו הרה"ק מרן ה"חדושי הרי"ם" מגור ז"ע. **פעם**, באחד הלילות, ישב מרן ה'שפת אמת' כל הלילה ולמד עם שתפו וחברו הגאון החסיד רבי הושע דוד ביננפלד זצ"ל אשר היה בן גילו, ויחדיו היו לומדים בהתמדה שעות ארוכות. כיון שעסק בתורה כל הלילה, הרי שפאשר האיר מעט השחר, נשכב על מטתו לישן, ובשל כך התחיל אצלו היום מעט מאחר, ומשום כן הוא התעורר מאחר, ואחר אל השעור עם סבו אתו היה רגיל ללמוד עמו בכל בקר. כאשר הגיע מאחר, הוכיח אותו סבו מרן ה'חדושי הרי"ם' על שאחר לשעור, ואולם הנכד ה'שפת אמת', שמע את כל דברי התוכחה ולא הגיב מאומה.

לאחר מכן, פגשו חברו השתף שלמד עמו כל הלילה, וישאלהו לאמר: אמור נא לי: מדוע לא השבת לסבך, ואמרת לו כי היית ער כל הלילה ולמדת בהתמדה כל הלילה?"

השיבו מרן ה'שפת אמת': רצייתי לשמע דברי תוכחה מהסבא הקדוש, לא רצייתי לומר אפלו על מלה אחת מדברי התוכחה של הסבא. וראיה לדבר מבני גד ובני ראובן, הם נגשו למשה רבנו ואמרו לו, כי הם לא רוצים לעבר את הירדן, וכי הם רוצים נחלה מעבר הירדן מזרחה. או אז הוכיח אותם משה רבנו קשות וגער בהם משך זמן רב.

והדבר קשה, הרי גם בדעתם היה לעבר חלוצים לפני בני ישראל ולסיע להם לכבש את

"ושפטו העדה... והצילו העדה..." (לה, כד-כה)

דָּרְכוּ של הרה"ק האדמו"ר רבי שלום דובנער מליובאוויטש זי"ע היתה לקרב כל נפש יהודית, ואפלו יהודים פשוטים היו זוכים אצלו לאזן קשבת. והיה לבו רך כקנה לסייע ולעזר לכל אחד כפי יכלתו בגשמיות וברוחניות.

בין החסידים שהסתופפו בצלו של הרבי, נמנה החסיד המפלג ר' מונוי'א מוסינזון שהיה גביר גדול וסחר במסחר של יהלומים. פעם ישב ר' מונוי'א במחצת הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש, ושמע כיצד הרבי משבח ומפאר אי אלו אנשים פשוטים על תמימותם. נפנה החסיד ר' מונוי'א אל הרבי ושאל: וכי למה הרבי "עושה ענין" מאנשים אלו? במה הם חשובים כל כך? והרי ברבים מהם יש אי אלו חסרונות? השיבו הרבי: "יש בהם מעלות רבות, והם מלאים מעלות כרמון". נענה ר' מונוי'א ואמר: מה אעשה, אבל אני איני רואה בהם כל מעלה שהיא...

לאחר מכן שאלו הרבי הרש"ב האם הביא עמו יהלומים. השיב החסיד בחיוב, והוציא מחיקו רפידה ובה יהלומים נוצצים. הצביע על אבן אחת ואמר: "אבן זו היא פלאי פלאים". אמר לו הרבי הרש"ב: "אתה רואה בה פלאי פלאים, אבל אני איני רואה בה כלום... שום מעלה שהיא". נענה ר' מונוי'א ואמר: "צריך להיות 'מבין' כדי לראות ביהלומים".

נענה הרבי הרש"ב ואמר לו מינייה וביה: "ואני אומר כך כלפי כל יהודי. כל יהודי, ואפלו פשוט שבפשוטים, גם הוא פלאי פלאים. כל יהודי חשוב לפני הקב"ה ביהלום נוצץ, ואם פן צריכים לעשות את כל המאמצים כדי להצילו ולהעלותו לאיגרא קמא. והיה ואם לא רואים בו מאומה, אין זה אומר כי אין בו מעלה, צריך להיות 'מבין' בכל יהודי..."

(בית רבי)

ישאל, קרובה לנו הישועה לבוא ותקומה טובה תהיה לנו בב"א.

פאָשר קבל הרה"ק רבי אברהם בורנשטיין מסוכטשוב זי"ע, מן ה"אבני נזר" (ידו של רבי ישראל) את הקונטרס, הוא כתב תשובה להרבי מפילוב, כי הוא נהנה מהקונטרס הזה, משום "כי מעורר לבבות לחבת ציון ולקנות; נחלה בארץ ישראל הוא דבר גדול, בקרט אם יהי לו מנה פרנסה, אף אם יש בחו"ל, נחשב קצת ישיבה בארץ ישראל. ע"כ ראוי מאד להתאמץ בזה".

ואמנם, עוד באותה שנה, תרנ"א, שלח מן ה"אבני נזר" את בנו האדמו"ר הרה"ק רבי שמואל זי"ע, ה"שם משמואל" ואת אחיו (שהיה גם חתנו) הרה"ק רבי מאיר בורנשטיין זצוק"ל לארץ ישראל, כדי לרלש שם נחלה וקרקע בהתאם להוראותיו ההלכתיות, אלא שלא אסתייעא מילתא. הפלכות פרסקה באותה תקופה פקדות מיוחדות להפרעת העליה לארץ ישראל, וגם אסרה על רכישת נחלות ומקרקעות בידי יהודים, כך שהאדמו"ר השם משמואל ודודו רבי מאיר חזרו לפולין בידיים ריקות.

האדמו"ר בעל אבני נזר מסוכטשוב נשאר בגופו בכולו, אבל בנפשו ובנשמתו היה קשור לארץ ישראל. ועל כך מספר, כשחזר בנו מן השם משמואל מארץ ישראל לפולין התבטא בפני החסידים: "אני עשיתי קנין בפעל בארץ ישראל, ואלו אבי ה"אבני נזר", עשה קנין בכת, על ידי שלמד את ההלכות התלויות בארץ, וקשר עצמו בקשר חזק לארץ ישראל".

לצד מכתב זה, קבל הרבי מפילוב מכתבים נוספים מאדמו"רים נוספים שחזקו את ידיו, ואמנם, לאחר קבלת מכתבי תמיכה פאלו, נגש הרבי מפילוב מיד לבצוע הרעיון. הוא הקים חברה ונגש לאסף כסף מחסידיו ומשאיר אנ"ש, על ידי שמכר מיניות של החברה. מאות אנשים קנו ברצון קניות, והם התעתדו לעלות לארץ ישראל, לרשת אותה, ולהקים בה ישוב חסידי אמתי, אשר יתנהל על טהרת הקדש.

(הרבי מאצק ושישים גבורים)

רַבְנּוּ שְׁלֹמֹה יִצְחָקִי

רש"י הקדוש ז"ע

יומא דהילולא - כ"ט תמוז

הַפְסוּרוֹת, כַּאֲשֶׁר עֶסֶק רש"י בְּפִירוּשׁוֹ לְמִסְכַּת מְכוֹת, הוּא הַגִּיעַ לְדָף י"ט, וְהִסְפִּיק לְכַתֵּב אֶת הַמִּילָה "טְהוֹר" וְאֵז יִצְחָק נִשְׁמָתוֹ בְּטַהְרָה. עַל פִּי מִסְרוֹת נּוֹסְפֵת; בְּשַׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל רש"י יִצְחָק בֵּית קוֹל וְאָמְרָה: "עֲתִידִים כָּל יִשְׂרָאֵל לְהִיּוֹת בְּנֵיךְ". הוּא נִכְפַּר בְּיוֹם חַמִּישִׁי, כ"ט בְּתַמוּז ד'תתס"ח וְנִקְבַּר עַל פִּי הַמְסֻרֶת בְּטְרוֹיִשׁ, אֲמַנְם בְּסִפְרֵי סֵדֵר הַדּוֹרוֹת' כּוֹתֵב: "וְקִבַּלְתִּי מִתְלַמְּדֵי מַהֲר"ם מִפְּאֻדְוֵי..... שֶׁהִלְכוּ לְחַצְרֵי הַקְּיֹסֵר בְּמַלְכוּת בּוּאֵימִיָּא וְרָאָו בְּעִיר פְּרָאָה קְבֻרַת רש"י עִם מַצְבֵּת אָנָּן וְכָתוּב עָלָיו דְּבָרִים, וְלִסְבַּת מַחִיקָתָם לֹא יִכְלּוּ לְהִבְיָנָם".

אַחַת מִן הַמְסוּרוֹת הָעֲתִיקוֹת בְּקִרְבֵּי יְהוּדֵי טְרוֹוָא מְסַפֵּרַת עַל בֵּית קְבֻרַת יְהוּדֵי שְׁבָרְבוֹת הַשְּׂנִים חֲרִשׁוֹ אוֹתוֹ, וְאֵמַז וְקָרָא הַמְּקוֹם "שִׁדָּה הַיְהוּדִים", וְשֵׁם מַקְבָּל שְׁבָרְבוֹת רש"י.

בְּנֵי חַיִּים שֶׁל רש"י

לרש"י לֹא הָיוּ בָּנִים כִּי אִם שְׁלֹשׁ בָּנוֹת. הַבְּכוֹרָה שְׁבָרָה, וְיֻכְדָּה, נִשְׁאָה לְרַבִּי מַאֲרִי בֶן שְׁמוּאֵל וּמֵהֶם נוֹלְדוּ אַרְבָּעָה נְכָדִים: שְׁמוּאֵל הוּא הַרִשְׁב"ם, יַעֲקֹב הוּא רַבְנּוּ תָם מְבַעְלֵי הַתּוֹסְפוֹת, יִצְחָק הוּא הַרִיב"ם, וְשְׁלֹמֹה, שֶׁנִּפְטַר בְּצַעֲרֵירוֹתוֹ. לְיוֹכָבֵד וּבַעֲלָה נוֹלְדָה בֵּית, שֶׁהִיָּתָה נִשְׂוָאָה לְרַבִּי שְׁמוּאֵל מְוִיטְרִי בֶן רַבִּי שְׁמֵחָה בֶן שְׁמוּאֵל מְוִיטְרִי מַחְבֵּר 'מַחְזוֹר וִיטְרִ', וְהִיא אִמּוֹ שֶׁל רַבִּי יִצְחָק דִּקְלוֹן מְבַעְלֵי הַתּוֹסְפוֹת. בֵּית הַשְּׂנִיָּה שֶׁל רש"י, מְרִים, נִשְׂאָה לְרַבִּי יְהוּדָה בֶּר נֶתָן (רִיב"ו), וְלָהֶם נוֹלְדוּ רַבִּי יוֹם-טוֹב. בֵּית הַשְּׁלִישִׁית נִקְרָאָה רַחֵל, וּמְלַבֵּד נִשְׂוָאָה לְתַלְמִיד חָכָם בְּשֵׁם רַבִּי אֱלִיָּאָו, לֹא יָדוּעַ עָלֶיהָ דְּבָר.

תְּלַמְּדֵי:

בֵּין תְּלַמְּדֵי שֶׁל רש"י נִמְנָים רַבִּי שְׁמַעְיָה, רַבִּי יִצְחָק בֶּר אֲשֶׁר הִלְוִי, רַבִּי יִתָּן הַמְּכִירִי וְאֲחִיו ר' מְנַחֵם הַמְּכִירִי. ר' שְׁמֵחָה בֶן שְׁמוּאֵל מְוִיטְרִי, ר' שְׁמַעוֹן, הַרִשְׁב"ם, וְכֵן חֲכָמִים מֵהַדוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁל בְּעַלֵּי הַתּוֹסְפוֹת.

חֲבוּרָיו:

רש"י פָּרַשׁ כְּמַעַט אֶת כָּל הַתַּנ"ךְ כְּלוּל, וְעַל דְּבַר זֶה הוּא נִקְרָא בְּפִי כָּל פְּרָשְׁנֵי דְתַא" (פְּרָשׁוֹ דְתַא" - פְּרָשׁוֹ הַדֵּת). רַבִּי חַיִּים יוֹסֵף דְּוֹד אֲזוּלָא ("הַחִיד א"י") מְבִיא, פְּרָשׁוֹ"י יָשֵׁב 613 תַּעֲנִיּוֹת, כְּנֶגֶד 613 מַצְוֹת, לְפָנֵי שְׁפָתַי אֶת חֲבוּרֵי עַל הַמְּקָרָא (רַאֵה לְקַמּוֹ). פְּרוּשׁ רש"י לְתַלְמִידוֹ הוּא הַפְּרוּשׁ הַיְדוּעַ בְּיוֹתֵר עַל הַתְּלַמִּיד בְּבָלִי, מִשְׁמֵשׁ כְּפְרוּשׁ לְכָל לומֵד, וּנְכַדָּה חֲשׂוֹב וּבַעַל מִשְׁקַל וְכָבֵד בְּקִרְבֵּי פּוֹסְקֵי הַהֲלָכָה.

רש"י הוּא הַמְּפָרֵשׁ הָעֶקְרִי שֶׁל מְסַכְתוֹת הַתְּלַמִּיד הַבְּבָלִי, אֲךָ יִשְׁנֵן מַעַט מְסַכְתוֹת שְׁלֹא פְּרוּשׁ אוֹ שְׁפִירוּשׁוֹ לֹא הִגִּיעוּ אֵלָינוּ, וּמַעַט מְסַכְתוֹת שֶׁפְּרוּשׁ רַק אֶת מַקְצָתוֹ.

רש"י שֶׁלַּח יָדוֹ גַּם בְּמַלְאָכַת הַפִּיִּט, וְחֲבַר כְּמָה קִינֹת עַל מַצְבַּע עַם יִשְׂרָאֵל הַקָּשָׁה. יִתְּנָן שְׁחַלֵּק מִקְיֻנוּתָיו נִתְחַבְּרוּ עַל רַקַּע

רַבִּי שְׁלֹמֹה בֶן רַבִּי יִצְחָק, רש"י הַקְדוּשׁ, נוֹלְד בְּעִיר טְרוֹיִשׁ (בְּלִשׁוֹן הַיְמִיִּם הַהֵם) שְׁבַצְפּוֹן צְרַפְת לְאֲבִיו רַבִּי יִצְחָק מְקַרְיוֹשׁ צְרַפְתִּי בְּשַׁנַּת ד'ת' (אוֹ לְגִיֹּסָא אַחֲרַת ד'ת' א). וּבְטַעַם הַדְּבַר שְׁנִקְרָא יִצְחָקִי, וְהוֹסִיפוּ לוֹ אוֹת יו"ד, כְּתַב רַבְנּוּ הַחִיד"א: "מַצְאֵתִי כְּתוּב בְּקִנְיָנוֹס יִשְׁן נוֹשֵׁן שְׁנִקְרָאוּהוּ רש"י וְהוֹסִיפוּ יו"ד לְרָמוֹ שֶׁ אֲבִיו רַבְנּוּ יִצְחָקִי, כְּדִי שְׁלֹא לומר ר"ש (=עני").

וּבְטַעַם הַדְּבַר שְׁלֹא נִקְרָא "רַבְנּוּ שְׁלֹמֹה בֶן יִצְחָק" כְּפִי שְׁרָגִיל וּמְקוּבָּל אֲצֵל שְׂאָר כְּנֻזֵי בְּנֵי אָדָם, הוּא מְפַנֵּי שְׁכָר יִהְיֶה כִּינּוּי בְּרָאשִׁי תְבוֹת רש"י וְכִינּוּי זֶה מִיּוֹחַס כְּבֵר מְקוּדָם לְתַנָּא הָאֱלוֹקִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי, וְזוֹ הַסִּבֵּה שֶׁהִשְׁמִיטוּ אֶת הַמִּילָה "בֶּן". וּבְמִקְוָמָה קְרָאוּ יִצְחָקִי בְּתוֹסְפוֹת הָאוֹת י'.

וַיֵּשׁ הַמְּסַבְּרִים, כִּי בְּנַת הַמְּשֻׁמְעוֹת הַמְּקוּרִית שֶׁל הַכְּנֻזִי הִיָּתָה רַבְנּוּ שִׁיחִיָּה, כְּפִי שְׁפִירוּהוּ תְלַמְּדֵי בְּסֵתָם. הָיוּ שֶׁל שְׁפָרְשׁוּ אֶת הַכְּנֻזִי בְּצִיּוֹת נּוֹטְרִיָּוִן וְרַבִּים שֶׁל יִשְׂרָאֵל. לְפִי אַחַת הַגְּרָסוֹת, הָאוֹת י' שֶׁבְּשֵׁם רש"י הִיא קְצוֹר שֶׁל "רַחִי", מַה שֶׁעֲשׂוּי לְרַמֵּז עַל כֵּן שְׁמוֹצְאָה הַקְדוּם שֶׁל הַמְּשַׁפְּחָה הוּא מְהַעִיר לִנְוִיל שְׁבַצְרַפְת.

מְסַפֵּר שְׁהוֹרִיו שֶׁל רש"י הָיוּ חֲשׂוֹכֵי פְרִי בְּטָן שְׂנִים רְבוֹת. אֲבִיו שֶׁל רש"י רַבִּי יִצְחָק, הָיָה סוֹחֵר בְּאַבְנִים טוֹבוֹת, וּבְרִשׁוֹתוֹ הִיָּתָה אָנָּן טוֹבָה אֲשֶׁר הִיָּתָה חֲסְרָה לְמַלְכָּה עַבְדוּדָה הַגֵּרָה שָׁלוּ. אֲבִיו שֶׁל רש"י הִסְתַּפֵּן בְּמִטְרָה וְהִשְׁלִיךְ אֶת הָאָבָן הַטּוֹבָה - בָּהּ הָיָה גְלוֹם כָּל רְכוּשׁוֹ, כְּמוֹ גַם הַבְּטֻחָה לְעִשְׂרֵי רַב - מַעֲבָר לְסַפּוֹן הָאֲנִיָּה, וְהִרָאָה עֲצֻמוֹ בּוֹכָה עַל אֲבָדְנָה. הַמְּלָךְ פְּטַר אוֹתוֹ, וְעַל הַמַּעֲשָׂה הַזֶּה, נִגְלָה לוֹ אֱלֹהֵי הַנְּבִיא וְהַבְּטִיחַ לוֹ פְּרִי בְּטָן "שִׂיאֵיר אֶת עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל". וְאָנָּן רש"י נוֹלְד לְעַת זְקֻנוּתָם שֶׁל הוֹרֵיו.

עוֹד מְסַפֵּר כִּי אִמּוֹ שֶׁל רש"י הִלְכָה בְּרוּחַ בְּוִרְמִיזָא, וּפְרָשׁ נּוֹצְרִי שְׁדָּרָה עַל סוֹסוֹ כְּמַעַט וּפְגַע בָּהּ בְּמִזִּיד כְּדִי לְהַרְגָּהּ. בְּאוֹתוֹ רָגַע בְּנֵתָה הָאֵם לְעֵבֶר הַקְּרִי שְׁבַשְׁוִילֵי הַרְחוּב וְנִחַלְצָה אֵלָיו, וְנַעֲשָׂה לָהּ נֶס וּבְקִיר נּוֹצַר שְׁקַע, שְׁבוּ וּנְכַסָּה, וְכָן נִצְלָה מְמוֹת.

רש"י מַעִיד בְּאֶחָד מִפְּרוּשָׁיו שְׁאֲבִיו, רַבִּי יִצְחָק, הִיָּתָה גְדוֹל בְּתוֹרָה. זוֹדוּ, רַבִּי שְׁמַעוֹן הַגָּלוֹן, לְמַד תּוֹרָה מִפִּי רַבְנּוּ גְרִשְׁם מְאוּר הַגּוֹלָה בְּאַשְׁפְּנֵי. רש"י לְמַד בִּישׁוּבוֹת מִגְּנָצָא (מִינְצָ) וְוִוִּרְמִיזָא (וִוִּרְמָס) שְׁבַאֲשִׁפְנֵז מַגִּיל עֲשָׂרִים עַד הַגִּיעוּ לְגִיל שְׁלוּשִׁים. הוּא לְמַד אֲצֵל רַבִּי יַעֲקֹב בֶּן זְקֹר, רַבִּי יִצְחָק הִלְוִי וְרַבִּי יִצְחָק בֶּן יְהוּדָה מִתְלַמְּדֵי רַבְנּוּ גְרִשְׁם.

בְּתָם לְמוֹרֵיו חֲזוּ רש"י לְטוֹרִישׁ הוּא הַצְּרַרְרָה לְבֵית הַדִּין בְּעִיר וְהַחֵל לְפַסֵּק הַלְכוֹת לְכָל יְהוּדֵי הַסְּבִיבָה, אֲךָ סָרַב לְקַבֵּל שְׁכָר עַל תְּפָקִיד זֶה. כְּפִי הַמְּקַבֵּל רש"י יֵסֵד יִשְׁבִּיבָה בְּטְרוֹיִישׁ, אֲךָ גַּם מְמָנָה לֹא קִבַּל שְׁכָר.

פְּטִירָתוֹ וּבְקוּרָתוֹ

שְׁנוֹתָיו הָאֲחֵרוֹנוֹת הָיוּ בְּתוֹקֶפֶת הַרְדִּיפּוֹת הַגְדוּלוֹת שֶׁל מְסַעֵי הַצָּבָל. וְאוֹדֵת פְּטִירָתוֹ מְסַפֵּרֹת מְסוּרוֹת רְבוֹת. עַל פִּי אַחַת

- יומא דהילולא -

רַבְּנּוּ שְׁלֹמָה יִצְחָקִי

רש"י הקדוש זי"ע

יומא דהילולא - כ"ט תמוז

וכו'. (החיד"א בשם הגדולים מערכת גדולים ערך רבנו שלמה יצחקי).

"אאמור" (רבי רבי מרדכי זי"ע מטש'רנוביל) אמר: שבשבייל רש"י הקדוש הי' בריאת העולם וישראל והתורה הק', כמו ש'ד'רשו רז"ל ג'ראשית בשביל ישראל ובשבייל התורה, ובראשית" נוס'ריון בשביל ר' שלמה יצחק, בשבילו היה בריאת העולם... ורש"י הוא בחי' חלק הרוח מנר"ן (נפש רוח נשמה), וכמו שרש"י נוס'ריון ויחן של ישראל... ולכן היה בשבילו בריאת העולם ש'נב'רא בשביל ישראל ובשבייל התורה. (רבי רבי אברהם זי"ע, המגיד מטריסק, בספרו מגן אברהם פר' בא).

"וקבלנו ממרן הבעש"ט, כשרש"י אומר ויפשוטו של מקרא" פ'נתו, כ'ש'יהיה לך התפשטות הגשמיית ותפשיט עצמך מחמר הגס, אז תבין המקרא גם כן ב'ד'ב'ר' פ'נימי בהתפשטות גוף ו'חמר". (אוצר החיים, קומראן פר' בהר).

"יש לי ספר אחד ש'פ'נת: ש'פ'ל הגהות יש למחק וג'ש ל'י'שב בלי הגהות, כי כל פ'רוש רש"י ו'ש'אר ראשונים נכתבו עפ"י הש'פ'עת הק'למוס וג'רוח הק'דש כל תבה ותבה, ולא יתכן להגיה ב'לום, ול'חסור או להותיר אות אחת". (רבי רבי נחמיה אלתר זי"ע, בספר ח' רבי נחמיה).

הגיד אדמו"ר ה'ק'ן זי"ע ב'על ה'תנאי': 'פ'ר'שי רש"י אויף ח'ק'ש איז י'נה של תורה (פ'רוש רש"י על ח'ק'ש זהו י'נה של תורה), פותח הלב ומגלה אבהה וי'ראה ע'צמיית. פ'רוש רש"י אויף ג'מרא, איז פותח הפ'מח ומגלה ש'פ'ל ע'צמי". (כ"ק אדמו"ר הר"י"צ מליובאוויטש זצוק"ל).

ג'רות תנ"ו. ואולם אין הד'ב'ר מ'כ'ר. חלק מהפ'יזיטים ש'פ'נתו נהגים לומר ה'א'פ'נ'ג'ים בס'ליחות. לפי מ'ס'ר'ת נוס'פ'ת, ח'ב'ר רש"י גם פ'רוש למ'ס'כ'ת אבות, אך יש חולק'ים ואומ'רים כי הפ'רוש למ'ס'כ'ת אבות אינו מרש"י אלא מ'פ'ר'ש'ן אחר. גם אודות הפ'רוש למ'ד'ר'ש ג'ראשית רבה יש אומ'רים, כי פ'רוש זה לא נכתב על י'די רש"י, אלא על י'די ח'כ'ם ש'חי' פ'נ'ר'אה ק'רוב ל'מ'נ'ו של רש"י ב'דרום איט'ליה.

מ'פ'ר'שי רש"י

על פ'רושו הגדול של רש"י לתורה נכתבו למ'ע'לה מ'מ'א'ה פ'רוש'ים, ש'מ'ח'ב'ר'יהם מ'כ'נים לעתים "מ'פ'ר'שי רש"י". הי'דועים ש'פ'קה הם המהר"ל מפ'רא, ש'פ'נת את "גור א'ר'יה", רבי א'ל'הו מ'ז'ר'חי (הרא"ם), ר' א'ב'רהם ה'לוי בקראט, ש'פ'נת את "ס'פ'ר הז'כ'רון" ור' דוד פ'ארדו, בעל הס'פ'ר "מ'ש'פ'יל ל'דוד". פ'רוש'יהם ס'פ'מו בס'פ'ר ה'מ'פ'ר'ס'ם "ש'פ'תי ח'כ'מים" מאת ר' ש'ב'תי מ'ש'ור ש'ת'מ'צ'ת מ'א'חר יותר תחת הש'ם "ע'קר ש'פ'תי ח'כ'מים".

ל'ש'ב'חו של רש"י:

"ש'מ'עתי מ'פ'ה רב מ'פ'לג קבל מ'רבו, דרש"י התענה תרי"ג תעניות קודם ש'כתב פ'רוש התורה, ו'נהי' אומר ר"ת נ'כו "מה ש'פ'רש אדוני ז'קני הש"ס אף אני אעשה זאת, א'בל פ'רוש המ'ק'רא לית ב'חילי כי לא אוכל ע'שוהו... ומ'פ'לג הד'ב'רים נ'ראה שרש"י כתב פ'רושו על פי הסוד, וג'ש ב'ד'ב'ריו ר'זין ע'לאין, ולכן התענה תרי"ג תעניות, ומ'שה רבנו ע"ה א'מר לו א'ש'ר'יה"

להעלות נר תמיד - לזכר נשמת

ג' אב

רבי יצחק ב"ר מרדכי מסקווירא

ד' אב

רבי מנחם עזריה ב"ר יצחק ברכיה מפאנו (ב' רמ"ע מפאנו, עשרה מאמרות) רבי צבי מאיר הכהן רבינוביץ מרדומסק ב"ר שלמה ב' תפארת שלמה רבי בן ציון ב"ר שלמה הלברשטם מבאבוב (ב' קדושת ציון) רבי שמעון נתן נטע ב"ר בירדמן ב"ר יעקב יצחק אדמו"ר מלעלוב ירושלים

ה' אב

רבי יצחק ב"ר שלמה לוריא (הארי' הקדוש)

כח' תמוז

רבי אלעזר ב"ר אלימלך מליז'נסק רבי משה ב"ר צבי טייטלבוים מאוהל (ב' ישמח משה) רבי ישעיה משולם זושא ב"ר אהרן מטשרנובל

כט' תמוז

רבנו שלמה יצחקי רש"י הקד'

א' אב

אהרן הכהן רבי אהרן ב"ר חיים הלברשטאם מצאנז רבי שלמה ב"ר בן ציון הלברשטם אדמו"ר מבאבוב (ב' ליקוטי כרם שלמה)

אוצר גאוני הדורות – פרשת מטות

נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיו: (לא, ב)

אור רש"י

רבי שמחה ויסל זיו זיע"א - הסבא מקעלם ההבדל בין ישראל שחוטאים מחמת התאווה לאמות שמורדים בד' והדרר להנקמות מפר

ענין שנאמר במדרש (שמעוני כי תשא, שצב) שאמר משה רבנו ע"ה לישראל חטאתם חטאה גדולה, ולישראל אמר פך, ולהשם תברך אמר להפוך, מה זאת. עוד איתא במדרש (במדבר לא, ב) נקם נקמת בני ישראל ומשה רע"ה אמר לישראל נקם נקמת ה', עוד איתא במדרש (תרומה) כפיכול לוקה בעליו עמו מה זאת, עוד איתא בגמרא (קבא תהרא עח) באו חשבון חשבונות של עולם, עד תצא אש ממחשביו ותאכל וכו' מה צריך דוקא האש ממחשביו.

בהקדים הענין מה שברך יצחק אבינו ע"ה את עשו דוקא בציד בפיו ואת יעקב אבינו ע"ה ברך בלא בכה, וגם מה זאת שאהב את עשו יותר מיעקב, מוכא במקום אחר, כי רצה שינהגה בחיצוניות בדרך הדרך וכו', ועל פי זה הראינו לדעת כי באמת עקר העבודה לעמד בפניו לכתוב את יצרו, וזה הפרש בין ישראל לאמות העולם, ישראל אם נופלים בעברה הם רק שאינם יכולים לעמד נגד התאוה, אבל אמות העולם גם בלא התאוה הם עוברים רצון השם תברך, ולכן הם שונאים לישראל שמקימין מצוות השם תברך.

ועל פי זה מצאנו ראינו שיש לאדם לדעת כי ביום הנפורים העומד על תשובה הינו קבלה להבא, יש לו לקבל על עצמו להתנהל לכל הפחות מעברות שאין יצרו מתגבר עליו, בין שבין אדם למקום הרבה דברים יש שהאדם נופל בהם בלי תאוה כלל, כמו

שיחת בתי כנסיות ואמן יהא שמיה רבא וכדומה, ושבין אדם לחברו כמו המאנה חברו בלי תאוה כלל, כמו מי שאינו רגיל בדרך ארץ, אינו יודע כמה בני אדם צעיר בחייו, ומלבין פנים בלי קבלת פרס כלל וכדומה לזה הרבה.

ועל פי זה יש לאדם לקבל על עצמו ביום הנפורים להקל מעליו הרבה ענשים מאד, וזהו פונת המדרש תנחומא (אמר י' בג') מקומות התחיל הקב"ה להוכיח ישראל ושחחו וכו', הפונה כי ישראל אינם נופלים רק בתאוה, אבל אמות העולם גם בלי תאוה הם שונאי השם תברך, ולכן אמר משה רבנו ע"ה נקם נקמת ה', הינו נגד אמות העולם. והנה לחזק אנשי אמת הינו להחזיק אחרים שילמדו בצד אחד, קל הוא יותר שהוא אינו כובש תאוותו ואינו עמל בעצמו רק מחזיק בממונו, וגם בזה מרפה ידי העוסקים אם אינו עוזרם, ושכן תצא אש ממחשביו אף שנגרע מהם מחסור העוזרים וזהו שאמרו (שמות רבא לג) כפיכול לי אתם לוחמים, פרוש הכל תלוי בכסף התרומה וכו'.

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי העבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה: אך את הזהב ואת הכסף את הנחשת את הברזל את הבדיל ואת העפרות: כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים: (לא, כא-כג)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

המדות שצריכים להיות במי שרוצה

לעסק בתורה כראוי

אפשר לרמוז, דבא לומר על הרוצה לעסק בתורה, דצריך שלא יהיה בו תאוה

זאת ועוד, הֵיו מודים על האמת דבזה נפר שאתם לומדים לשמה, ולא יהיה מצחכם נחושה מלחור מסברתכם ולהודות על האמת, ונהו את הנחשת, מלשון 'ומצחך נחושה' (שעיה מח ד), דהינו מעטו עזות מצח והודו על האמת:

זאת ועוד, לא תהיו קפדנים, כי לא הקפדן מלמד, וכא רמו זה במלת 'ברזל', משום דכל עובדי ברזל קשמוציאים אותו מן האש ומפים אותו, (אין) [ש] קפדנות באותם הנפאות, ששהנפאות סמוכות זו לזו תכף ומיד פדי שלא יצטנן הברזל, לפיכך המשיל הקפדנות לברזל, ועוד, 'ברזל' גימטריא 'הקפדן':

ויאמרו אל משה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש: (לא)

(טט)

משך חכמה

רבי מאיר שמחה מדוינסק זיע"א

הכפרה על כשלונו בדבר עברה באיברי האדם השונים

עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש לעברה. כי נתנו את הנלקמים תחת ידיהם שישגיחו עליהם. וזה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו - שננתנו בידנו - 'ולא נפקד ממנו איש', שלא נפקד מקומו ולא יצא מרשותנו איש אשר לא ידענו הליכותיו במלחמה. והוא כי אחר מהם לא הלך לעברה בעת הנצחון במלחמה, אשר מתגבר חם הטבעי מהנצחון. ואם כן רואים אנו אשר היה בידנו לעצור בעד משובת האנשים הנלקמים, ויכלי לתת להם להכשל בדבר עברה. ואם כן אשמים אנחנו אשר בדבר פער לא מחינו בידי החוטאים, כיון שיש בידנו למחות ולא מחינו.

קבוץ הממון, דאם להוט אחר הממון לא שיף שיהיה דעתו מישב לתורה, ואפלו הוא נהנה מיגיע פפיו, לא ירבה בסחורה, כמאמר התנא (אבות פ"ב מ"ה) ולא כל המרבה בסחורה מתחכים, ואמר גם כן (שם פ"ד מ"י) הוי ממצט בעסק ועסק בתורה. וכשילמד התורה יהיה לומדה לשמה, ויהיה מודה על האמת, דנה מורה באצבע דלומד תורה לשמה, ואם אינו מודה על האמת, נתגלה קלונו דאינו לומדה לשמה. גם לא יהיה קפדן, וכמאמר התנא (שם פ"ב מ"ה) ולא הקפדן מלמד. גם לא יהיה לומד לבדו אם יש לו עם מי ללמד, כי על זה נאמר (ויקרא נ לו) 'תבר על הברים ונאלו'. גם לא יהיה עצלן וכבד כי אם זריז ונהיר, וכמאמר התנא (שם פ"ה מ"ב) הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביו שבשמים. וכל אלה המדות, אף על פי שאין בנה האדם הלומד ויצר הרע מעכב עליו שלא להשיג מדות אלה, מכל מקום על ידי עסק התורה לשמה ועל ידי שביירת לבו זוכה למדות אלה ויותר מהם:

וזהו כונת הפסוקים: 'ויאמר אלעזר הכהן, אלעזר' הוא יצר הטוב ששלחו הקדוש ברוך הוא לעזר את האדם ולהורות לו דרך טובה וישרה, קרי בה 'עזר אל', 'עזר' הבא לאדם מ'אל', 'הכהן', שהוא משרת מאת ה'. 'אל אנשי הצבא', הם שרצו לצבא צבא לעשות מלחמה עם יצר הרע ולעסק בתורה לשמה, וזהו 'הבאים למלחמה', היא מלחמתה של תורה, ובה נמי נלקמים עם יצר הרע ומנצחים אותו. 'זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה', דהינו, אם תרצו [ש]תוכו לתורה ותהיה חקוקה בכם כראוי, קנימו אלה התנאים: 'אף' את הזקב ואת הכסף [את הנחשת את הברזל את הבדיל ואת העפרות]. 'אף' לשון מעוט, ואמר להם יצר הטוב, מעטו אלה הדברים ולא תרדפו אחריהם: תחלה לא יהיה בכם להיטת 'הזקב' 'הכסף', כי תלהוט אחרי הבלי העולם לא שיף שיוזקה לכתור תורה:

לא אמר "ונקרב קרבן לה", וזה כמו שאמר דוד (דברי הימים - א, כט, יד) "ומידך נתנו לך".

משיבת נפש

רבי יוחנן לוריא ז"ע א - רב ואב"ד אלזאס

הפסחה נצרכת אף על הרהור, והיסורים מקריבים לשוב אל הבורא

עבדיך נשאו את ראש וכו' ולא נפקד ממנו איש ונקרב וכו'. מאשר תלו ההבאת הקרבן על עון הרהור מאשר לא נפקד, צריך אני לפרש שאם היה נפקד איש לא היו צריכין פפרה, כי הצרה פפרה להם, אמנם מאשר הגיעו והצליחו בכל, ולא הגיע אליהם צרה צריכין פפרה על עון הרהור עברה.

ואם נרצה נאריך בכאן ממה שבארתי בפ' נציבים שלפעמים מביא הקדוש ברוך הוא צרה על ישראל לטובתם, [לדרש ושב ה' את שבותך ורחמך, השיב לא נאמר כי אם ושב, ר"ל לשון תשובה אף על פי שאין בו חסרון, אמר על עצמו שעשה תשובה על שהרע לנו ורחמנו וכו'. כשאמר אדם לחברו על שחטא נגדו ועשה קיום לדבריו לעשות, ומאז אם יגיעוהו החרטתו, אז יבקש חברו מחילה אם יאמר שבשבת הוא לו שיפיל ממה שדבר כבר בפני כל, ויאמר שהפסח הוא ואיש הדרנא שלא יקיים גזרתו, אז יביט למעלה ממנו שגם הקדוש ברוך הוא חזר בו וילף בדרכי ה' שמדה רעה חוזרת, אמנם גם ילף בדרכי ה' שמדה טובה אינה חוזרת.

ומאז נתפסתי שראיתי תלמידי חכמים ואנשי מעשה שסגפנו נפשם בתענית ויותר סגופים, אשר בתחלת מחשבותי חשבתי שעברה הוא בנדם באשר האמת אסור הוא לתלמיד חכם, כי הקדוש ברוך הוא ברא בריותיו בתכלית השלמות, וכל מי שמעמיד את עצמו בתכלית הבריות יש בו מדעת קונו ומתוסף השכל. ואם בעי לומר לחצץ מן החטא אין

ולכן (פסוק כ) "ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא, [פרוש משרי המאות] לכפר על נפשתינו לפני ה'" - זה לכפר על מה שלא מחינו באנשי פעור. והנה היה זה שבחא דמטרוניתא, שלא נכשל איש לעברה במלחמה אשר נצטנה. ועל זה נאמר (שיר השירים ו, ו) "כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה", ושבחא דמלכא, שלא נהרג איש אחד במלחמה עם חמשת מלכים וכל עם מדין. ולזה אמר (פסוק נד) "ויבאו אתו אל אהל מועד וזרון לבני ישראל" - שבני ישראל לא נפקד מהם איש שלא נהרג אדם, וזה וזכרו בני ישראל שבחא דמלכא. "לפני ה'" - זה וזרון לפני ה' שיזכר שמבני ישראל לא נפקד איש לעברה, ואף אחד מהם לא חטא.

עוד יש לכוון הלשון "אשר בידנו" כפי דרשתם שלא נפקד איש לעברה, על פי מה שאמרו בתנחומא פרשת תולדות (אות יב): שלושה דברים אינם ברשותו של אדם: העינים והאזנים והחטם, העינים כיצד? היה עובר בשוק, ראה עברה, מה יעשה? רואה הוא שלא בטובתו. האזנים שומעות חופין וגדופין או דבר שאין לו בו חפץ, מה יעשה? שומע שלא בטובתו. החטם - עובר הריח בהם שלא בטובתו. וזה שאמרו "מאשר בידנו" - היינו ברשותנו לא נפקד ממנו איש לעברה, לא ברגלים ולא בפה וידיים וראש הגווה, שכל אלה ברשותו של אדם. אבל העין והחטם והאזן זה אינו "בידנו", ובהו נהנו מעברה, וכמו שאמרו בפרק אשה (שבת סד, ב) שזנו עיניהם מן הערוה. ולזה היו צריכים פפרה.

ומה שאמרו (פסוק ג) "ונקרב את קרבן ה'" ולא אמרו "קרבן לה", הוא שאמרו, כי רואים אנו אשר אין זה מדרך הטבע כלל, והוא בהשגחה מפלגת מאת השי"ת. לכן "ונקרב את קרבן ה'", רצונם לומר שלא הקרבנו משלנו רק משל ה', אשר נתן לנו ובנתנו מקריבים "קרבן ה'", שהוא שלו טרם שהקרבנו, ואנן משלחן גבוה קא זכינן. לכן

מבהלת בראשונה, ועל כן אחריה לא תברך דגלו תחלה לשאר שבטים, והנה התביעה על בני גד ובני ראובן היתה במה שהיו בהולים על הממון כמבאר בתו"ל, וכן אתה מוצא בבני גד ובני ראובן וכו', שהיו עשירים גדולים וחכמו את ממונם, וישנו להם בחוץ לארץ וחיוץ לארץ לאו דוקא, אף שאינה מארץ אברהם וחסרה בה קדשה לכמה ענינים, וכדלהלן, לכך גלו תחלה מכל השבטים, ומי גרם להם על שהפרישו עצמם מתוך אחיהם בשביל ממונם, עד כאן.

ואף דודאי היתה פונתם טובה דאחרי דעבר הירדן הוא מקום מקנה, ולהם מקנה רב, הרי טוב להם לטל בעבר הירדן שתהא פונתם מצויה להם בנקל ויוכלו לעסק יותר בעבודת השם ובתורה, מכל מקום לא היה להם לומר בקל על קדשת ארץ פנעו, דאף דגם עבר הירדן נקדשה בקדשת ארץ ישראל לכל דיני המצוות התלויות בארץ מאחר שהיה כבושה על פי הדבור, מכל מקום יש הבדל לכמה פרטים, דלהלכה מדאורייתא אין מביאין בכורים משם, וגם לענין עמר ושתי הלחם, כ' ה"ו (נדרי נב. א) דאין מביאין משם, ואפשר לפרש נחלה מבהלת בראשונה דחסרה בה הקדשה לעניני ראשית כמו בכורים, דכתיב ראשית בכורי וגו', עמר דכתיב ראשית קצירכם ושתי הלחם דהיא ראשונה של חטים, והותרו שותרו על הקדשה הותרה שיש בארץ פנעו, נחשב להם לבהילות ונעשו לגלות תחלה לשאר שבטים.

והנה מלבד ההפסד הנצחי הרי הפסידו גם בגיור מבקשם, דנטלה מהם נחלתם קדם הזמן, ועוד ששטעו בעצמם הדבר, כמפרש בתו"ל (ויקרא ג. א) דבשעה שנכנסו לארץ וראו כמה זרע יש בה וכמה גטע יש בה, אמרו טוב מלא כף נחת בארץ הזאת ממלא חפנים בעבר הירדן, ולמדנו מפאן בדרך של קל וחמר בכמה דרגין, מה הפסד מגיע לאדם אם מותר על מקום תורה ועל התורה עצמה בשביל חשבונות חמריים, והוא יורד וירדה

חציצה מעלה יותר מתלמוד תורה, שאם פגע בך מגול זה משכחו לבית המדרש. **אכן** אחרי שובי נחמתי שבאולי פונתם לזכות הרבים ולתת יד לפושעים, שיש נמצא חוטא שמתחרט ומתבייש לשוב בסגופים, והנמשך לזה פן ירגישו עליו בסגופיו ותענייתו שכבר חטא, ומזה ניח מלשוב בתשובה הגונה. ומאז שהחסידיים ואנשי מעשה שמפרסם שעושין כן בלי סבת חטא אם יעשה כמותם אין כאן הכרח על עברה מקדמת, ועליהם נאמר ומצדיקי הרבים כפוכבים לעולם ועד]. **גם** יש להאריך כאן שההצלחה תלוי בראשי עם, ועל ידיהם אנו זוכין, ועל ידיהם אנו לוקין, שהרי כאן הקריבו הנשיאים על הרהור עברה, והעיד הכתוב שלא הקריבו משל צבור, שהרי טרח לכתב אנשי צבא בזו איש לו, ומכל מקום עלה זכות לכל ישראל שנאמר זרן לבני ישראל, הרי זכות לכל ישראל כשהראשים כשרים, וכשהם רשעים הצבור לוקה עליהם. והערתי מזה שנאמר לא תעשו עול במשפט, מזכיר לשון רבים, וכן נאמר בתוכחת ראשיה בשחד ישפטו, והרבה כאלה. ועוד יש ראיה מזה שנאמר בפ' תולדות כמעט שכב אחד העם כו', פרש רש"י מיחד שבפעם, ואחר כך והבאת עלינו אשם לשון רבים, הינו שכל העם היה לוקה בשביל הראש והמלך.

ויבאו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל משה ואל אלעזר חכהו ואל נשיאי העדה לאמר: (ב. ב. א)

משנת רבי אהרן

רבי אהרן קוטלר זיע"א

הלמוד מבני גד וראובן שהעקר להיכו הלב נוטה למחשבה תורנית או גשמית הנה תו"ל (שמות רבה כג. ח) קראו על בני גד ובני ראובן את המקרא נחלה מבהלת בראשונה ואחריה לא תברך, דהיתה נחלתם

שנפתן להם על זה התנאי 'בעבור ישמרו חקיו ותורתיו ינצרו' (תהלים קה מה) אז לא שיף טענת מודעא, על פן חשד משה רבנו בכני גד ובני ראובן שמחמת שלא רצו לקבל עליהם על התורה על פן לא ירצו לפנס, אכל הם טענו שאפלו לא יכנסו על פרחף אין להם טענת מודעא, מחמת שרשב"א הקשה האידף היה להם טענת מודעא, הלא מצד דינא דמלכותא דינא צריכין לקבל על התורה. ויש שתריצו דינא דמלכותא דינא שיף רק אם גוזר על כל העולם, אכל אם גוזר רק על מקצת העולם אז לא שיף דינא דמלכותא. וזה היה טענת אמות העולם, כלום כפית עלינו כמו שעשית לישראל, ואז חל גם על ישראל מפת דמלכותא, אכל הרבה ראשונים חלקו עליו ואמרו שאנו נחשבים לגבי העולם העקר, ועל פן שיף דינא דמלכותא. ובזה פרש הפרשת דרכים (דרוש כב) 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש' (שמות יט ו) על פן שיף אצלכם דינא דמלכותא. ובזה יש לפרש המסורה הנ"ל, 'נחנו נעבר חלוצים' לארץ ישראל טענו בני גד ובני ראובן, ואף ש'נחנו פשענו ומרינו' שעל ידי זה יהיה נחשב לחטא אם נעבר את מצות ה', ואין אנו רוצים לפרק על תורה מעלינו, דאפלו לא נעבר על פרחף מחיבין לשמע לקול ה' מחמת ד'כלנו בני איש אחד נחנו' ושיף גבן דינא דמלכותא.

גדולה בתורה ובמצוות ויבדעת ה' בשביל שאיפות גשמיות, אשר בסופו של דבר מתברר שלא היו אלא דמיונות. ועוד אמרו חז"ל (שמות רבה מב, ח) לב חכם לימינו אלו הצדיקים שהם נותנים לבם לתורה שהיא נתונה בזמין וכו', ולב כסיל לשמאלו אלו הרשעים שנותנים לבם להתעשר וכו', דבר אחר לב חכם לימינו זה משה, ולב כסיל לשמאלו אלו בני גד ובני ראובן וכו'. מבאר כאן דעקר הבחינה של האדם היא להיכן הלב נוטה, תנה בני לברך לי (משלי כג, כו) ורחמנא לברא בעי (פנהריון קו, ט), אם הלב הוא לימינו לתורה שנתנה בזמין, או לשמאלו להתעשר, אם מחבב את הנפשות יותר מן הממון, או מחבב הממון יותר מן הנפשות, ומתחשב בטוב המדמה ומותר על חיי עולם, ובאמת גם זה וגם זה אין עולה בידו, וכמו בכני גד ובני ראובן שגלו תחלה וגם ראו קשהי בארץ ישראל שחשבונום מטעה היה אף שהיה לכאורה חשבון ישר ומכרח, והנה הרי לא היה אצלם רק ותור קטן, אף זה נמשך מצד דעשו את הטפל עקר ונתבטא זה בדבורם שהקדימו המקנה, מכל שכן אם מכבר ומחשיב בכונה מחשבות גשמיות ועושה אותן עקר כמה נחשב בזה לב כסיל לשמאלו.

נחנו נעבר חלוצים: (לב, לב)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

טענת בני גד שגם בעקר הירדן הם מחויבים למצות ה'

במסורה, 'נחנו' תלתא, חד 'נחנו נעבר חלוצים', 'נחנו פשענו ומרינו' (איכה ג מב), 'כלנו בני איש אחד נחנו' (בראשית מב יא). [וענן בבעל הטורים]. ונראה לעניות דעתי לפי הנ"ל דטענת אנוסים אנתנו לא שיף רק במדבר, אכל לאחר שבאו לארץ ישראל

פרשת מסעי

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן: (לג, א)

עמר נקא

רבי עובדיה מברטנורא זיע"א

גלות ומסעות המדבר היו לכפרה מהעברות ולצדקם בלמוד התורה

א"ה מסעי לך נכתבו וכו' עד אף על פי

ותולדותיהן וכו', אפלו ה'כי פי לא דבר מן התורה ריק תלילה וכו'. ומה גם בכאן שפלו ששים רבוא הגברים לבר מטף וכו', ומשה ואהרן על גביהן נוסעים והולכים וחונים וכו', במתנה שכינה בתוך כהנה ולוזה וד' דגלים וכו', בכמה מעלות טובות למקום עלינו, ברוף המקום ברוף הוא וכו', שהגם שלכאורה כאן ה'ה וכו' נקצא כמו משנה תורה וכו', אפלו ה'כי פוק חזי פרוש משה מפי עצמו אמרו וכו', ומה גם תורה מפי הגבורה וכו'.

לפיכך ירמו גם בכאן סדר עבודת בני ישראל עם קונם כדת משה וישראל וכו', והוא ויסעו בני ישראל מרעמסס ויחנו בספת, שבת מרעמסס בה צרוף סר מרע ס"מ, שאות ר"ש משמשת לכאן ולכאן וכו', ודהינו על דרך סור מרע (תהלים לו טו) תחלה ואחר כך ויעשה טובי (שם) פידוע וכו', שגם כן כאן שהיו בני ישראל בארץ גשן שהיא רעמסס, שבכלל ארץ מצרים ערות הארץ וכו', כבולים בכבלי ברזל עמק עמק פידוע וכו', עד גדר שנטמעו כמוהם, כהיא מה אלו אף אלו וכו'. לפיכך תחלה ויסעו בני ישראל מרעמסס שהוא מפל רע גדול וקטן וכו', שגם כן שרש הרע הוא הצר ס"מ פידוע וכו'. ובכך תחלת הכל הוא ויסעו בני ישראל מפל אותו הרע וכו', ואחר כך ויחנו בספת שהוא גם כן לעמת ויעשה טוב, ספת שלום וכו'.

וכן לרבות מפאן יחיד פרבים מישאל ללמד וללמד דרך הישרה שיבר לו וכו', עזיבת החטא תחלה מכל וכל שהוא גם כן בכלל סור מרע, בין דאורייתא בין דרבנן וכו', ואחר כך ויעשה טוב, שפלויה שניהם כאחד טובים, כל הנמצא בעשיה נעשה ונשמע. שגם אותם דלא שיכי בזמן הזה, נשמע אותם על ידי תורתם שזוהו עשיהם, פידוע על פסוק (ויקרא ז לו) 'זאת התורה לעלה וכו'. וזוהי תשובה שלמה המאבדת לפניו יתברך וכו', שזה לעמת זה עשה האלהים, דהינו ויסעו

שגור לטלטלם ולהניעם במדבר וכו'. קשה היכן מצינו שגור עליהם כן.

ויש לומר, מדקתיב ובינכם יהיו רעים במדבר ארבעים שנה, ולשון רעים משמע גלות וטלטול, כד"א ונגלה מני באהל רעי, והינו דקתיב בפירוש דלעיל וינעם במדבר, כלומר גור עליהם להניעם ולטלטלם.

ומה שאמר רש"י אחר כך משל למלך שהולך את בנו לרפאותו וכו', פירושא דהא מילתא ה'כי איתא שישאל היו חולים במצרים ושטיפים בעבודת זרה ועברות רבות, והולכן הקדוש ברוף הוא להר סיני ולמדבר לרפאותן מהעברות הללו וילמדן תורה. כיון שהיו חוזרין, כלומר, כיון שהיו קרובים לכנס לארץ ולשוב למעלת אבותם אברהם יצחק ויעקב שהיתה השכינה נגלית עליהם תדיר, התחיל הכתוב מונה כל המסעות, כלומר, כאן הוקרנו כאן חששת את ראשך, כך בפירוש זה מזכיר ראשי פרקים במקומות ידועים מעברות שעשו שם, ונסים שנעשו להם כגון ויחנו ברפידים ואין מים לשותת העם ובהר הקר וימת אהרן שם, שהם כעין קמוים.

ויסעו מסכת ויחנו באתם אשר בקצה המדבר: (ג, י)

פתח האהל

רבי דוד אביחצירא זיע"א

המסעות המלמדות את העליה הנצרכת לדורות לדבק בדרך הישר והטוב ואם אפשר ללכת במסעות בדרך רמו ודרך בסיעתא דשמאי וכו', והוא פי לא להנחם חס ושלום נכתבו עוד המסעות כסדרן, כי לא דבר רק הוא וכו' (דברים לב מז), שמבזולת מה שפנתו זכונם לברכה עליהם השלום וכו' עוד יש לאלוה מלין, וכהיא דכלא בה (אבות פ"ה מ"ב), אף באתרא כהדין, שלכאורה לא מקום זרע הוא זה של הלכות תורה

וְתַדַּע כי בַּלְקוּט בִּישְׁעֶיהָ (רמז תלו) מסיק בפסוק הנני יוסף להפליא את העם הזה (ישעיה כט, י). גדול סלוקן של צדיקים לפני מי שאמר והיה העולם, יותר מן תשעים ושמנה קללות שבמשנה תורה ומחרבן בית המקדש. קשיין אהרדי, כי תז"ל אמרו במסכת ראש השנה ששקולים המה, וכאן אמר גדול סלוקן, והבט למין וראה כי במדרש הזכיר לשון סלוקן, ובגמרא אמרו מיתת צדיקים, ובמדרש הזכיר לשון חרבן בית המקדש, ובגמרא אמרו כשרפת בית אלהינו.

והבאור לכל זה, כי לשון חרבן בית המקדש מורה על הזמן שחזר הבית מעצים ואכנים נשאר קים, אך שנתרבר כי יצא ממנו כל הדרו והודו, דהינו סלוק מן הבית כל הדברים רוחניים שהיו בו, אבל לשון שרפת בית אלהינו קשה מזו, כי נוסף על סלוק הרוחניות משם גם החמר נשרף, כמו כן בצדיקים, כשמזכיר לשון מיתה הוא מדבר כנגד החמר, כי הגוף מת, אבל הנשמה אינה מתה כי תיה היא, אבל לשון סלוק שרף על הנשמה ולא על הגוף, כי היא לבדה העולה כמו שנגמרו (קהלת ג, כא) רוח בני האדם העלה היא למעלה.

והנה מיתת צדיקים, דהינו הדבר הנוגע בחמר גוף הצדיק ודאי דבר זה שקול כשרפת בית אלהינו החמר של בית המקדש, אבל סלוקן של צדיקים, דהינו רוח בני האדם המסתלק ועולה למעלה דבר זה מתניח לחרבן בית אלהינו דהינו יציאת הרוחניות משם. ומה שאמר שנה גדול מזה, לא שנה גדול במהות, אלא שהגזק המגיע לעולם בסלוק נשמת הצדיק הוא גדול מן הגזק המגיע לעולם בסלוק הרוחניות מן הבית המקדש, כי יש לדקדק מהו שאמר לפני מי שאמר והיה העולם, למה לא אמר סתם לפני הקדוש ברוך הוא, אלא ודאי שבא לתן טעם למה זה גדול מזה, ואמר לפי שהקב"ה אמר והיה העולם וחספז בהניתו יקוימו, ונפש הצדיק נותן יותר הנה וקיום לעולם יותר

בני ישראל מרעמסס, תחלת הכל כרמזו הסיעו עצמן מכל רע וכו', ואחר כך וינתנו בסכת, לעמת קבלת על מצות מלכות שמים שלמה, כמו מצות ספה, שעל ידה גם כן נמלטים לעתיד, כדויע בצאת השמש בבוקרתו וכו'. שגם כן רמז וינתנו בסכת עם ב' התבות גימטריא 'כח מצות' וכו'. גם וינתנו בסכת לעמת חלוקא דרבנן, כצל ספה הסוככת מכל רע, ככה מקיים המצות כדויע וכו', בכל עת יהיו בגדיך לבנים' וכו' (קהלת ט ח), 'והלבש אתך מחלצות' (זכריה ג ד), אותיות 'מצות ח"ל', גימטריא 'כח', דהינו של סגלת המצות וכו'.

וינתנו על הירדן מבית הישמח עד אבל השטים
בערבת מואב: (לג, מט)

כלי יקר

רבי אפרים לונגשיץ זיע"א

המקרא מרמז על החרבן מהשפעת הצדיק בסלוקו כשרפת בית אלקינו

וינתנו על הירדן מבית הישמח עד אבל השטים. על צד הרמז יש לפרש שלקף הזכיר שני קצוות אלו, לפי שפרשה זו מדברת מיתת אהרן, ואמרנו תז"ל (ראש השנה יח, ב) ששקולה מיתת הצדיקים כשרפת בית אלהינו. ודבר זה יש בו רמז בתחלת הפרשה, וימת שם בשנת הארבעים וגו' בתדש התמישי באחד לחדש, הוא חדש אב שבו נשרף בית אלהינו, והקבע לבכיה לדורות מזמן המרגלים, כדי להורות ששנים אלו שקולים, על כן נזדמנו בתדש אחד. וזהו הרמז מבית הישימת כי הוא לשון שמה וחרבן הבית, ואבל השטים הוא לשון ארז, ורמז אל הזמן שנתאבלו בו על הצדיק שנמשל לשיטה וארז, ונזדמנו שניהם לפנדק אחד, וחיבור שני קצוות אלו מורה ששקולים המה כאלו הקצה האחד היה מרגיש, אבל השטים דהינו האבלות על נפש הצדיק והקצה השני היה מרגיש בצער בית הישימת.

ואתהבה, מתחלה היו באים לידי אתנה, ומתוך כך לידי שווי זכויות, ואחרי כן היתה בא על ישראל מבול של צרות ופרעניות, והרי אנו עדי ראיה בדורנו זה, כי לפני המגפה ההיטלרית היו יהודי אשכנז שטופים מהתרבות הגרמנית ומתבוללים לגמרי, עד שלא ידעו כלל שהם בני עם אחר, כי ההנחות והזכויות שנתנו להם עורו עיניהם עד שלא ידעו כלל שאינם גרמנים, ורק על ידי הנגישות התחילו להפיר את צור מתצבתם.

והנה בחובת הלכבות (יחוד המעשה, ה) כתב בן אדם ראוי לך לדעת כי השונא הגדול שיש לך בעולם הוא יצרך הנמסך בכלחות נפשך והמערב במגז ריחך והמשתתף עמך בהנהגת חושך הגופניים והרוחניים, המושל בסודות נפשך ויצפון חוכך, וכו'. גלה לנו כאן החובת הלכבות כל סוד היצר, שסוד היצר הוא דוקא באפן זה שהוא מכסה ובלתי גלוי, שהוא מתלבש בגדי אתהבה, ואין ביכלת האדם להרגיש בו כלל, ורק שגלה לנו שבה בשעה הנהו השונא הגדול שיש לך בעולם, ואמרנו תז"ל (סוטה א) אין אדם עובר עברה אלא אם בן נכנס בו רוח שטות, דאלו היתה האדם רואה את היצר בגלוי, לא היתה חוטא כלל, וכל סוד היצר וגדל ספנתו הוא בזה שמשים עצמו כאוהב ומענג ומהנהג ונותן לאדם כל העולם הזה, ויבזה הוא מעורר עיניו כי השחד יעור, והאדם נעשה עור ומשחד, עד שנדמה לו שהיצר הוא אוהבו הכי גדול באמת.

הרי היצר ידוה לבו גם על אותה ההנאה שהוא מהנהג לאדם בשעת העברה, ומוכא בשם האר"י ז"ל כי כשלוכב האדם בגד חדש אין קץ לקנאתו ויצרו של היצר מהנאת האדם, ואף שהוא מפתהו להנאה זו, בכל זאת גם על הנאה זו יצר לו, ורק שהוא מכרח לזה שבלעדי זה לא היתה האדם חוטא ושומע לו כלל, ולכן היו תז"ל הקדושים נזהרים מאד משחד כל דהו, שנוהרו בלתי

מכל הרוחניות שהיו בבית המקדש, לפי שצדיק אחד יסוד עולם ונשמתו חצובה מתחת כסא כבוד, על כן יש בה קדשה גדולה ונותנת תורה וקיים לכל העולם.

ותדע שכן הוא, שהרי מביא על זה פסוק הנני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו, ומאי משמע שמדבר בסלוקן של צדיקים, אלא ודאי בסלוקן הנפש המשפלת היא שקראת חכמת חכמיו כי נפש המשפלת היא נותנת קיום והויה לכל העולם, וסלוקה גורם שעמודי עולם ירופפו, וזה דבר אמתי ונכון ראוי לצרפו לפסוק זה על צד הרמז.

ואם לא תורישו את ישבי הארץ מפניכם והיה אשר תותירו מהם לשכים בעיניכם ולצנינים בצדיכם וצרו אתכם על הארץ אשר אתם ישיבים בה:

(לג, נה)

דעת תורה

רבי יוחנן ליוואויז זיע"א

גדל סודו של היצר הרע ודרכי השתלטותו על האדם בחייו

ו**כתב הרמב"ן** ז"ל, אבל הפונה לשכים בעיניכם כמו כי השחד יעור פקחים, וכן לפני עור לא תתן מכשל, על דעת רבותינו יאמר כי ינקרו עיניכם להטעות אתכם ולא תראו ולא תבינו וילמדו אתכם בכל תועבותיהם וכו', ואחר שיהיו לשכים בעיניכם ונטעו אתכם לשוב מאחרי יהיו צנינים בצדיכם שיכאיבו ויצערו אתכם לשלל ולבוז אתכם, ואחר כך וצברו אתכם שילחמו בכם ויביאו אתכם במצור וכו', ע"כ.

מדברי הרמב"ן אלה מתבאר לנו סוד גדול אשר יפיץ אור על כל סוד הגלות וחי' ישראל בין העמים, שהנגישות והפרעניות היו פוגעות בהן אחרי תקופות של התבוללות

אחיהם, ולא היה בן הפנוה, אלא שיהיו כלם גוי אחד בארץ.

למה באה התורה בנחלת הארץ והכניסה תחומו של זה לתוך תחומו של זה, כדי שלעולם יהיו משלבים וכלולים זה בזה, וילמדו זה מזה בצבורה ובתורה, ובזה יהיו כלם באחד עובדים לאל אחד ברוך הוא כלב אחד ותורה אחת.

אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ אלעזר הכהן ויהושע בן נון: (ד. יז)

מלבני"ם

רבי מאיר ליבוש זיע"א

צויוו של משה רבנו קדם בטיירתו לתת לממשיתו את הכח להמשיך בדרךיו

אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ וגו' ואלה שמות האנשים. רצה לומר, ששמותיהם נאים ויפים להם אם מצד שהם נבחרו לדבר הגדול הזה להנחיל לכם את הארץ, שלזה צריך שיהיו אנשי שם שיסמך לב העם עליהם שיעשו מעשיהם באמונה מבלי פניה ונטיה לא ממשפתתם ומבני שבטם.

ואם מצד עצמם היה שמם נאה להם, כי היו צדיקים וישרים, ועל זה אמר אלה שמות האנשים, ובאשר נקשר בדבור זה הבטחה שלא ימות אחד מהם במשך הזמן של ארבע עשרה שנה של הכבוש והחלוק, ואם יחטא אחד מהם ויתחייב מיתה, או יתחייב שלא יהיה מן המנחילים, יתבטלו דברי משה שיעד שאלה אשר צוה ה' לנחל את בני ישראל אלה ולא זולתם, לכן הקדים שיהיה בטוח בצדקתם כי לא ימצאו אשוריהם.

וכתב הרי"א שבעבור שמושה היה עצב ודואג מאד, שאחר כל עצמו יגיעו להוציא

לקחת ממנו הנאה כל זה, משום דכהנהגה הכי קטנה כבר הספנה גדולה שהאדם מתעורר ואינו רואה כלל את השונא הגדול וכו'.

ובזה יתבאר לן דברי הרמב"ן כי מראשית ההנהגה היא 'לשפים בעיניכם' בדרך הנהגת הצדק, אשר מתחלה הריהו יורד ומסית, ואחר כך היא ההנהגה של לצנינים בצדיכם, דמהנהגה של לשפים בעיניכם יוצאת ההנהגה של 'לצנינים בצדיכם' בכדי שבה זכירו את השונא הגדול היורד ונוטל נשמה.

והיה לכם פאת נגב ממדבר צן על ידי אדום והיה לכם גבול נגב מקצה ים המלח קדמה: (ד. יא)

שפתי כהן

רבי מרדכי הכהן זיע"א מצפת - מגורי הא"י

הלמוד איש מרעהו שנתנו ללמד דוקא מדרך הלחימה

ואמר והיה לכם פאת נגב וגו' ונסב הגבול וגו' ויצא הגבול ופרנה, וירד הגבול משפם, וירד הגבול הידונה. למה כל אלו העקפין, הולך מכאן סובב לכאן, יאמר המצרים החיצונים כמו הירדן וכמו ארץ אדום, וכל מה שבתוך המצרים היא תקרא ארץ פנען, כמו שעושין בשטרי מכירת קרקעות שמוסמנים המצרים החיצונים, וכל מה שבתוך המצרים הוא בכלל הקנין.

אלה הכונה היא לכנס רצועה מתוך תחום זה לתוך תחום זה, וכסבת זה יהיו אחים ורעים לעבודתו יתברך ויהיו כלם גוי אחד, כי אם היה זה בצפון וזה בדרום, רחוקים זה מזה, אחר זמן תשפח האחרת ויהיה כל אחד כאמה אחת נפרדת מאחרת, ומזה יבוא כל אחד לעשות לו חקה אחרת ותורה אחרת, ויבואו להלחם זה עם זה לקח ארצו מידו, כמו שעושין שאר האמות בחושכם שאינם

עיר. וערי המקלט יהיו מן ערי הלויים, לפי שהנכם אל עיר מקלטו הרי הוא שמה גר, ויש לחוש פן יאמרו לו יושבי הארץ גר אתה בארץ, על כן צוה שיהיו ערי מקלט מן ערי הלויים, כי גם הלויים כגרים בארץ ויאמרו לו מום שבבך אל תאמר לחברך. על דרך שנאמר (שמות כג, ט) ואתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם. ויכרך שנאמר (בראשית טו, יג) פי גר יהיה ורעה בארץ לא להם, הינו בארץ שהוא לא להם של יושבי הארץ, כי יוסף העבירם לערים שיהיו כגרים שמה כדי שלא יוכלו לומר לישראל גרים אתם.

ומה שאמרה תורה ברוצחים שישב שם עד מות הנהן הגדול, לפי שאהרן מדתו השלום על כן היה לו להתפלל על בני דורו שאף שלום ואמת יהיה בימיו, ולא תקרינה באלה מקרה בלתי טהור זה, על כן ישב שם עד מות הנהן הגדול ואז תפלה הוא וכל ביתו על מיתת הנהן הגדול כדי שיחזור מהרה לביתו, ומשעם זה אמר עד מות הנהן הגדול אשר משח אתו בשמן המשחה, וכי צדין לא ידענו שהנהן גדול נמשח בשמן המשחה.

אָרְבָּעִים לפי שהנהן זה שנעשה רציחה בימיו, זה הרוצח ככה גר אלהים נשמת אדם, וככה גר מצוה ותורה אור, ודאי לא זכר כהן זה בשמן משחת קדש שעליו שהיה מחציתו חמשים ומאתים, דהינו שני פעמים גר, כי כל כהן צריך לעמוד על שמירת שתי גרות אלו בימיו ולהתפלל על זה, ומאחר שמעשה זה קרה בימיו על כן ישב שם עד מות הנהן הגדול.

את העם ממצרים ולהוליקם ארבעים שנה במדבר, לא זכה לראות בשמחתם ולהכניסם אל הארץ, בא האלהים לנחמו ולצוות על ידו כל הדברים התלויים בארץ, בכבישתה וירשתה ותלוקתה, ור"ל אמר לו, הלא מלבד ראית הארץ בעיניך תחפץ עוד חמשה דברים, [א] לכבשה ולהוריש ז' עממין, [ב] להציב גבוליה, [ג] לחלקה לשבטים לכל אחד את חלקו, [ד] להבדיל ערים ללויים, [ה] להבדיל ערי המקלט.

וידיע שאדם אחד לא יוכל לעשות כל אלה הדברים בעצמו רק שיצוה לעשותם, וכזה כל הנעשה על פי צויו הוא כאלו עשהו הוא בעצמו, על פי זה אפשר לומר, כי חמשה דברים אלה תצוה אתה לפני מותך, והיה הצויה הראשון על כבוש הארץ והורשת הפנענים ממנה, וצווי הב' צין גבולות הארץ שיהיו הגבולים של עמה טרם שיפרו וירבו כנ"ל, ובצווי הג' יחד את האנשים המתלקים, וכזה ידמה כאלו חלקה בעצמו כי הם הם שלוחיו, וצווי ד' זה על הפרשת ערי הלויים וערי מקלט, וכזה נח דעתו כי ראה בעיניו את הארץ, ומנה שלוחיו לעשות כל הצורך לעשות בה, עד שהיה כאלו עבר אל הארץ והוא עשה את הכל.

וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם אֵת שֵׁשׁ עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָנֶסֶם שָׂמָה הָרֹצֵחַ וְעֹלֵיחֵם תִּתְּנוּ אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם עִיר: (לה, ו)

כִּלֵּי יָקָר

רבי אפרים לונגשיץ זיע"א

ערי המקלט בערי הלויים שהם כגרים ולא יקניטום וטעם הכפרה במיתת כהן גדול דוקא

אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם עִיר. כנגד מ"ב חניות שישראל חנו בהם, והיו בכלם כגרים כך נתנו ללויים שלא היה להם חלק בארץ מ"ב

וְלֹא תִטְמָא אֵת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר אֲנִי שָׂכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי ה' שָׂכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (לה, לד)

שם עולם

רבי ישראל מאיר הכהן זיע"א - החפץ חיים
 על ידי למוד התורה בקדושה זוכה
 האדם שהקב"ה משרה שכינתו על
 הנפש

פאָרש נשפיל ונתבונן עוד, נמצא מפרש בתורה שיש עוד מטרה גדולה שהיא נעלה עוד על כל המטרות שבשבילה היה עקר יציאת מצרים, דהינו שעל ידי זה שנצא ממצרים נזכה לבסוף לקבל את התורה, וזה גלה הקב"ה למשה בשעה שהפצירו להיות שליח לגאל את ישראל וכדכתיב וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים פעבדון את האלהים על החר הזה, וכפרוש רש"י שם.

והנה אחרי שבאנו כל זה, ניכל עתה להבין היטב על מה הקב"ה מקפיד כל כך על עזיבת התורה, כמו שאמרו חז"ל ותר הקב"ה על עון עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים, ולא ותר על עון בטול תורה, שנאמר וכו', אחרי שמפרש בתורה שהם חביבים אצלו פכנים, ואלו אב שראה לבנו שלוקח סמים הנקצרים ימיו, כמה יחרה אפו עליו עבור זה. כן ממש הדבר הזה בקל וחר, אחרי שהוא מגרע בזה חיי נפשו לנצח.

ועוד יש בנתינת התורה לעם ישראל ענין נשגב, והוא, שידוע מה שכתבו הספרים (והוא בספר בריית אברהם) שענין התחברות הנפש לדם האדם, שאין להם שום השתוות כלל, זה רוחני וזה גשמי, אלא שהקב"ה ברא כלי אמצעי, והוא הנקרא גוף האדם שהוא נשוא על האדם העולים מן הדם ועליו שורה הנפש.

כן ממש בענין זה, הקב"ה שהוא חשק לאהבה את עמו ישראל בזכות האבות, ולהשרות אור שכינתו על נפשם, כמו שכתוב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ואמרו חז"ל בתוכם ממש, ואיך יכול להיות דבר זה, והלא לגבי הקב"ה אפלו הנפש היותר קדושה היא

רק כחמר נגדו ואיך יכולה להתדבק קלל אליו, ולכן נתן הקב"ה תורתו הקדושה לעמו ישראל שהיא האמצעי בין הקב"ה ובין הנפש, וצונם שידבקו נפשם בה, והוא ישרה אור שכינתו על תורתו ממילא יש מקום לאור ה' לחול על נפש האדם. וזהו שכתוב אני ה' שכן בתוך בני ישראל, והינו בתוך ממש על נפש האדם באמצעות התורה, וזהו שאמרו חז"ל אורייתא וקודשא בריך הוא וישאל חד הוא.

והנה אחר כל זה ניכל להתבונן גדל וריוות האדם שצריך להיות לתורת ה' אחרי שבזה חלה על נפשו ממש ענין קדשת ספר תורה. אף האדם שרוצה שתהיה על נפשו קדשת ספר תורה, נראה שצריך להתנהג בלמודה כמו הסופר בכתבתו שכותבה לשמה, דהינו לשם קדשת ספר תורה, ועל ידי זה חלה קדשה נוראה על כל התבות והפשויות והאותיות.

כן בענין הלמוד, ידע ויתבונן שהיא תורת ה' הבורא כל העולמים, וצריך ללמד לשמה דהינו למלא רצון ה' שרצונו שנדע תורתו, ועל ידי זה יהל אור קדשת התורה על התבות והאותיות שנתקקים במחו, ודי לחשב זה רק בתחלת למודו, וכמו בסופר שצריך לחשב לשמה בתחלת כתיבתו.

וממילא מובן, כמו שיש חלוק בין קלף שנכתב עליו פרושיות אחרות שבתורה, ובין ספר תורה שלמה שבה הקדושה כפולה ומכפלת, כן יש הבדל בין מי שלמד רק איזה ענינים שבתורה, ובין מי שלמד כל התורה, דאז יש על נפשו שם ספר תורה ממש. ובה יתקן לעיניו מה דאיתא בתנא דבי אליהו, לעתיד לבוא יושב הקב"ה בבית המדרש הגדול שלו בירושלים, וכל צדיקי עולם יושבים לפניו, ויכל אחד ואחד נותנים לו מאור פנים לפי התורה שיש בו, ע"ש. היוצא מכל זה, שכל מה שלומד האדם בעולם הזה רשום הכל על נפש האדם ובו זוכה לעתיד לבוא.

וינונה שיש בכל משפחה ובכל שבט, שכל שבט וכל משפחה יש להם נמוסים ומנהגים משלהם, כל שבט מחנך בתוכו טובה אחרת משבט אחר, כל משפחה מוסרת את כל חן ערכה ומעלתה ליוצאי חלציה, היא קובעת חק ליקר ולכבד את המעלות והמדות שעוברים בה בירשה ובמסרת מידור לדור, סגלות המשפחה נמסרות מיד ליד איש מפי איש מאב לבן מהבן לנכד ולנין עד סוף הדורות.

הצאצאים מזכירים תמיד זה לזה את מעשי אבותיהם, ומתרגשים כל אימת שנוצרים בהם, ומשפדלים לעשות כמוהם, וזוהי התועלת בשמירת יחוס המשפחה, והקשר למשפחה ולשבט יחס שהוא כעין מגלה ארבה, מפל תולדות וגלגולי המארכות בכל ימי חייהם, והיא גס ותפארת ולמור הוראה לכל הבאים אחריהם, לצאצאיהם לדורותיהם.

ולבן כאשר יעבירו נחלה משבט לשבט, וכאשר ידבקו ויתקשרו בנשואין ממש למטה, יתחלף יחוס השבטים אלו שיצטרפו כחדשים לשבט או למשפחה יהיו זרים לגמרי למעלת יחוס אבות, אותו שבט הם עלולים גם לשכח את מעלת יחוס השבט שממנו הם באים, וגם לא יקבלו המעלות מהשבט שאליו הצטרפו, ונמצא שיהיו חסרים מכאן ומכאן והפסדם יהא גדול מאד.

ולא תסב נחלה לבני ישראל ממשח אל מטה כי איש בנחלת מטה אבתיו ידבקו בני ישראל: (לו, ו)

אור חדש

רבי חיים אפרים זיטשיק זיע"א
הלמוד הגדול לשמר ארחות המשפחה
ודרכי אבות לכל ימי חייהם

הנה נצטוו כאן שתי מצוות בירשת נחלה, שלא תנשאנה רק למטה אביהם, וצוה בנשואות כבר אשר תבוא אליהן נחלה אחרי היותן לאיש שלא תסב הנחלה ממטה למטה אחר, אבל ירשו אותן אחיהם וקרוביהם לא בניהם ולא בעליהם, שיהיו בלן דבוקים וקשורים בנחלת מטה אבותם, לא תפרד נחלתן מהן והם לא יפרדו מנחלת אבותם. למה הקפידה התורה והנהיגה כל כך על שמירת יחס המשפחה, בנחלה וחתונן, להיות המטות המשפחות דבוקין זה בזה ולא תפרדו ולא יסבן ממשח למטה.

והנה האזקרה הזו אינה גזרה או צווי, אלא עצה טובה למאן דאמר במסכת בבא בתרא (ק. א) בנות צלפחד התרו לנשא לכל מי שירצו, שגאמר לטוב בעיניהם, אלא מה אני מקיים אף למשפחת אביהן וכו', עצה טובה קא משמע לן, ואף שהעצה הזאת הייתה רק לאותו הדור אלא יש ללמד מכאן מתשבה נפלאה.

התורה נתנה כאן עצה לקיים כל מדה טובה

מעשי רבותינו

שרפה, ודבר מה גרם למחסן להתלקח. וכן, כל החביות התפוצצו ונשרפו, וזו הייתה הסבה לקול הנפץ האדיר ששמעו.

בתים רבים נהרסו עד היסוד בפצוץ האדיר, וזולת זאת בתים רבים הפכו למאכלת אחת גדולה של אש. גם הבית בו ישב רבנו הפני' הושע' עם תלמידיו ולמד, התמוטט

"לא נחל דברו בכל היצא מפיו יעשה" (ל, ג)

היה זה ביום ג' בכסלו תס"ג. הגאון רבי יעקב הושע פאלק זצוק"ל, ה"פני הושע" ישב ולמד עם תלמידיו בישיבה אשר בעיר לבוב. בעודם לומדים, נשמע לפתע קול נפץ אדיר. בקרבת מקום היה מחסן צבאי של הצבא, אשר היה מלא בחביות רבות של אבק

הנשואין של אחד מבניו. ואז, בהיותו בעיר, נכנס אליו לאכסנייה שלו רבה של העיר, רבי בנימין דיסקין ושטח בפניו את הדאגה המעיקה על בני העיר זה זמן רב, על אודות אותו תלמיד חכם אשר נדר נדר לבלתי צאת מחוץ לכתלי בית המדרש.

כשמוע רבי עקיבא איגר כי האיש הוא תלמיד חכם, החליט לבקר בבית המדרש יחד עם רב העיר. נכנסו שני הגאונים לבית המדרש, ורבי עקיבא איגר החל מדבר עם אותו תלמיד חכם ואמר לו: "שמעתי שכבודו הוא תלמיד חכם, ומאחר ואינו יכול לצאת מפה, לכן באתי אני לבקרו".

מששמע אותו תלמיד חכם את הדברים, הצטער על כך מאד, ושאל את רבי עקיבא איגר: "מצטער אני על שרבנו הצריך להטריח את עצמו לבקר אדם פשוט כמוני". אז שאלו רבי עקיבא איגר: "אמר לי, אלו ידעת כזאת מקדם, כי נטריח את עצמנו ונבוא אליך לבית המדרש כדי לבקרה, האם גם אז היית נודר את נדרך?" השיב אותו תלמיד חכם מיד: "לא ולא! שהרב הגאון יבוא אלי? הייתי אני רץ כצבי כדי לקבל את פני קדשו של רבנו".

תקר ומיד נענה רבי עקיבא איגר, ואמר לאותו תלמיד חכם: "אם כך, מתר לך! מתר לך! מתר לך הנדר!" כשהוא פותח בפניו פתח של חרטה מנדרו, וכל הנאספים מסביב ענו אחרי רבי עקיבא איגר "מתר לך".

(מאורו של ישראל)

עליהם, ובדרך נס לא ארע דבר לאף שהוא, וכלל הרב הפני ה'ושע' יצאו בנסי נסים שלמים בגופם, מבלי שיארע להם כל נזק שהוא.

באותה עת, כאשר הגאון הפני ה'ושע' שכב בין ההריסות, כשהוא מומתין לאנשי 'הצלה' שיבואו לחלץ אותו, נדר הפני ה'ושע' נדר לאמר, באמרו: אם יהיה אלקים עמדי, והוציאני מן המקום הזה לחיים ולשלום, ויבנה לי בית נאמן להרבות גבולי בתלמידים, לא אומע את עצמי מפתלי בית המדרש, ואשקד על דלתי העיון בסגיות הש"ס והפסוקים ואלון בעמקה של הלכה'.

ואמנם, זכה הגאון הפני ה'ושע' להציל מאותה סכנה, ולקום את נדרו אשר נדר, וכך זכו כל הדורות שלאחריו לספרו החשוב "פני ה'ושע".

(הקדמה לספר פני ה'ושע)

"והפר את נדרה אשר עליה ואת מבטא שפתיה..." (ו, ט)

בתקופה בה פהו הגאון רבי בנימין דיסקין זצוק"ל כרב בעיר לומזא, הגיע לשם תלמיד חכם גדול, והלה עשה נדר כי הוא ישב כל העת בבית המדרש למשך זמן מרבה, שם יעסק בתורה ועבודת ה' מבלי לצאת החוצה כלל מבית המדרש. אנשי המקום כבדו מאד את האיש החכם והצדיק הזה, אבל מצד שני הרע להם הדבר הזה אודות נדרו אשר נדר.

בשל נדרו אשר נדר לא יכל האיש התלמיד חכם לצאת כלל מבית המדרש, גם לא בשבתות וימים טובים, ולא יכל ללכת לסעד את סעודתיו אצל אף יהודי מיהודי העיר. ומאידך, גם לא יכלו להביא לו את סעודתיו ומצרכיו לבית המדרש, כיון שבעיר לא היה ערוב, ולא יכלו לטלטל את המאכלים. רבות מחשבות חשבו כיצד יוכלו לסייע ליהודי חכם זה, אבל לא ידעו פדת מה לעשות.

באותה עת הגיע לעיר לומזא הגאון רבי עקיבא איגר זצוק"ל, כדי להשתתף בשמחת

פיצד נעשית העבודה, וכיצד היא מתנהלת? והמדפיס עונה בתשובות מתחמקות: "לצערי הרב עדיו לא התחלתי להדפיס, שכן בדיוק ביקמים אלו נתמקלקלה המכוונה". וכך בכל פעם התחמק המדפיס בתשובות שונות ומשונות, ובאמתלאות שונות כדי להפיס את דעתו של הב"ח, מדוע אינו מדפיס את חבורו.

משחלפה שנה תמימה, והחבור עדיו לא הדפיס, החליט לפתע רבנו הב"ח מעצמו לעכב קמעא את ההדפסה, ולבקש הסכמות על חבורו מכמה מגאוני הדור. אלא שאז, נודע הדבר. פאשר שלח את החבור אל רבנו הגאון ה'מגלה עמקות' לבקש את הסכמותו, סרב המגלה עמקות לתן הסכמה, באמרו לשליח: "לא ולא! איני רוצה לתן הסכמה לחבורו של רבנו הב"ח!"

השליח נסה לדבר על לבו של ה'מגלה עמקות', אלא שהוא מסרב. משפך, חזר השליח אל הב"ח, ואמר לו פי הרב ה'מגלה עמקות' מסרב לתן את הסכמותו להדפיס את החבור. אז חלשה דעתו של הב"ח, שכן לא הבין הלמאי מסרב הגאון ה'מגלה עמקות' להעניק לו הסכמה. הרי יודע אני כי כל דברי ברור מללו, לאמתה של תורה, והלמאי אינו רוצה לתן את הסכמותו?"

לאחר ימים קמטים נפגש הב"ח עם הגאון ה'מגלה עמקות', ואז התרעם עליו הב"ח: "הלמאי מסרב מר לתן הסכמה לחבורי? האם קמצא מעלת כבודו בחבור שלי דברים שאינם ראויים לאמרום?" נענה הגאון ה'מגלה עמקות' ואמר לו לב"ח: שום פגם לא קמצאתי בחבורו. אבל, שמעתי פרוז בשמים שאם החבור הזה ידפיס, אזי יצטרך הב"ח לאחור מכן להסתלק מן העולם, ולכן סרבתי לתן הסכמה, שכן חפץ אני שרבנו הב"ח ימשיך לחיות עמנו עוד שנים רבות, ולכן גם הוריתי למדפיס שלא ידפיס את החבור".

נענה הב"ח ואמר לו להגאון ה'מגלה עמקות': "ואף על פי כן... בהדי כבשי דרחמנא למה לך? וכי מדוע צריכים אתם להתעבר במילי דשמאי? גם אני יודע ורואה מה שנעשה

לא מנעו בעדו מלהפגס בעבי הקורה כדי להביא להדפסת חבורו הגדול, ולהפיצו על פני ארץ.

בסלודין, נגש הב"ח להדפיס את חבורו. הוא בא בעצמו בדברים עם מדפיס ידוע מהעיר קראקא, אשר יאות להדפיס את חבורו, בהבטיחו לו כי יקבל את שכרו משלם, ובלבד שהחבור יצא לאור בצורה נאה ביותר. אותה מדפיס התכונן להתחיל להדפיס את חבורו של הב"ח, ועד שלא היה ספק בידו להעלות את החבור על מכבש הדפוס, ארע לפתע מכשול, שהגיע ממקום בלתי צפוי, והדפסת החבור החלה להתעכב. היה זה הגאון המקבל האלקי רבי נתן נטע שפירא, בעל "מגלה עמקות" ז"ע.

מששמע הגאון בעל 'מגלה עמקות', כי רעו וידידו, רבנו הב"ח סים לכתב את חבורו, וכי הוא מתכונן להדפיס אותו, ברר חיש מהר מיהו המדפיס, וכאשר נודע לו מיהו, שלח לקרא לו. פאשר הגיע הלה, אמר לו ה'מגלה עמקות': "אני מבקש ממך בכל לשון של בקשה, שתשטמ את עצמך מלהדפיס את החבור של הב"ח. אנא ממך, תעשה ככל יכלתך שלא להדפיס את החבור".

הדברים נקלו על המדפיס פרעם ביום בהיר. מחד גיסא רבנו הב"ח צוה אותו לגשת תכף ומיד להדפסה, ומאידך גיסא, הגאון ה'מגלה עמקות' מורה עליו שלא להדפיס את הספר. וכי מה יעשה? למי עליו לשמע? בעודו חושב פדת מה לעשות ובקול מי לשמע, פנה אליו הגאון ה'מגלה עמקות' ואמר לו בשנית: "אנא ממך, מבקש אני אותך בשנית שלא להדפיס את החבור של הב"ח. תדע לך כי בקך אתה עושה טובה גדולה לרבנו הב"ח".

מששמע המדפיס פו, כי הוא עושה טובה גדולה לרבנו הב"ח, הבין מיד כי יש דברים בגו, ואם פו לבטח עליו לשמע בקול ה'מגלה עמקות' ולא להדפיס את הספר. וכיון שפך, לא נגש להדפיס את החבור.

אלא שהב"ח עצמו לא ידע מכל אשר נעשה. כעבור ימים ספורים שאל את המדפיס

ואולם, לא איש קהרב מיוזל, שפך ישותו אומרת עזרה וסיוע, ימנע מלעזר לחולים. תקף ומיד גיס אנשים היכולים לעסות את גוף החולים, והם שטפלו בחולים כל ימי מחלתם, כשהרב בעצמו עומד עליהם להשיג על מעשיהם.

באחד הימים, בעוד המגפה שולטת בעיר, שמע הרב על חולה נוסף שנדבק, אבל אין מי שיטפל בו. מהר הרב מיוזל בעצמו לביתו של החולה, טפל בו במסירות נפש, עד שהחולה יצא מכלל סכנה. ועד כדי כך לא חשב על עצמו בעת צרה זו, עד שפעם מהר ביותר לביתו של חולה, ובאמצע הדרך נשמטה ממנו אחת מנעליו, והנעל נשארה תקועה בדרך. אלא, שהרב לא שם לב לדבר, וכינו שהזמן היה יקר מאד בעיניו, השאיר את הנעל בדרך, ורץ כך לבקר ולטפל בחולה.

בשל פעלו האדיר במסירות נפשו למען הפלל והפרט, היו לו מהלכים אצל רבי השלטון, שתמיד קבלו אותו בסדר פנים יפות, ומלאו את משאלותיו. ועל כך מספר: העשיר הונדע מואריציוס פרנקל, מעשירי לודז' הידועים, רצה להתקבל פעם לשיחה בביתו הפרטי של שר הפלך, הגנרל הרוסי סקלאון בוארשה, אלא שהשר סרב לקבלו בביתו, כשהוא שולח להודיעו: "בוא האיש למשרדי, בשעה הקבועה בה אני מקבל קהל, ויתקבל ביתר האנשים".

נפגע העשיר מאד מהניחוס, וכאשר התקבל לשיחה במשרדו של השר, שטח את טענתו לפני השר: "למה הרב מיוזל התקבל לשיחה כמה פעמים בבית הפרטי של כבוד שר הפלך, ואני לא? מדוע עלי לבוא למשרד ככל האנשים הפשוטים והרגילים?"

נענה השר ואמר לו: "את הרב מיוזל קבלתי בביתי אפילו בשעת חצות לילה, שכן הרב מיוזל מעולם לא בא בשביל עצמו... הוא לא "איש פרטי". תמיד הוא מייצג אלפי אנשים מפי גורל שיש לעשות עמיהם טובות וחסדים... הרב מיוזל מוסר את נפשו למען כל אחד ואחד, ולכן הוא איש של קלם, ואיש קזה עלי לקבל גם בביתי הפרטי, ובחדרי הפרטי." (רבה של לודז')

בשמים... תדעו לכם! גם אם מיתתי תהיה תלויה בדבר, חפץ אני להדפיס את חבורי, שכן באמת כל ביאתי לעולם הזה היא רק בעבור חבורי זה. אם כן, שורת הדין נותנת כי תתנו לי הסכמה, ותיחיו למדפיס להדפיס את החבור, ומן השמים יחליטו מה יהא בדיני".

תכף ומיד כתב הגאון המגלה עמקות הסכמה נלהבת לחבורו של הב"ח. ולא עוד, אלא שעוד באותו יום שלח להודיע למדפיס, שיודרו להדפיס את חבורו של הב"ח, למען יאירו הדברים בקילורין לעינים בכל תפוצות ארץ. ואמנם פדבריו פו היה. רבנו הב"ח לא זכה לראות את כל חבורו נדפס. עוד לפני הדפסת הפרק האחרון של הב"ח, חלה את חליו אשר ימות בו. בעת בה היה הפרק האחרון, על טור אבן העזר, בשלבי עריכה לדפוס, סיים הב"ח את תקונו בעולם הזה, ונסתלק למתיבתא דרקייעא.

(מגלה עמוקות)

"וימסרו מאלפי ישראל... תלוצי צבא" (לא ה)

נודע למשגב היה הגאון רבי אלהו חיים מיוזל זצוק"ל, רבה של לודז' המעטירה, במסירות נפשו למען הכלל והפרט. פעלות רבות היה עושה ביום ובלילה מבלי לתן תנומה לעפעפיו, כשהוא מוסר את נפשו ממש למעלה מדרך הטבע עבור כל אחד מבני ישראל, ובפרט עבור יתומים ואלמנות, נזקקים ושבורי לב.

כאשר ישב על כס הרבנות בעיר פרוז'אני, יצא עד מהרה שמו של שמו ולתהלה כאדם שמוסר את נפשו עבור הכלל והפרט, כשהוא דואג לכל צרכי העם למקטן ועד גדול. בעיר זו נודע גם במסירות נפשו למעלה מדרך הטבע. ועל כך מספר: באותה תקופה, בה ישב על כס הרבנות בפרוז'אני, פרצה בעיר מגפת חלי-רע אשר רבים חללים הפילה. הסכנה היתה גדולה ביותר, שכן כל אדם שבא במקגע עם החולים, עלול היה להדבק ואחריתו מי ישורנה.

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

ומקנה רב

הירדן. שאל הרבי ר' בונם: היתכן האם לא ידעו בני גד ובני ראובן וחצי שבט המנשה כי ה' הבטיח לאברהם יצחק ויעקב דוקא את ארץ ישראל. האם בגלל שהקב"ה העניק להם 'מקנה רב', כפוי טובה הם ומתכחשים לטוב ה'. הנשמע כזאת על שבטי י-ה. השיב הרבי ר' בונם ואמר: 'ומקנה רב', פירושו, קנין היה להם ברבם, משה רבינו. הם שמעו משמה לא יעבור ולא יכנס לארץ ישראל כי אם ישאר בעבר הירדן, ולכן אמרו כי הם מוכנים לוותר על הכל גם על ארץ זבת חלב ודבש ובלבד להשאיר בקרבת רבם הגדול ('ואלה תולדות הרבי הראשון מגור', פרק ט).

בשבת קודש, פרשת מטות תש"ל, חזר הרה"ק האמרי חיים זיע"א על מאמר הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א על הכתוב 'ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד', שהיה להם קנין גדול ברב, היינו במשה רבינו. והטעים ה'אמרי חיים: בני גד ובני ראובן אמרו אם משה רבינו נשאר כאן בארץ הגלעד אין אנו זקוקים ליותר מכך. אולם היות והיו מצניעי לכת 'זיי זענען געוועהן באהאלטענע יודען', לכן כדי להסתיר את כוונתם האמתית אמרו שרצונם להישאר בארץ הגלעד כי ארץ מקנה היא ולעבדיך מקנה. אבל באמת היתה כוונתם אחרת: אין הכי נמי שבזמננו העולם הבטיח לאבותינו את ארץ ישראל שהיא ארץ זבת חלב ודבש, אבל אם הרבי אינו הולך לשם גם אנו רצוננו להישאר עם הרבי. וכפי שאמרו 'עטרות ודיבון ויעזר ונמרה וחשבון ואלעלה ושכם ונבו ובעון', כאן בין השמות הללו טמונה כוונתם: 'נבו' הם התכוונו להיות סמוכים למקום מנוחתו של משה רבינו בהר נבו. והפטיר לאמר: 'זה נקרא התקשרות אמתית אל הרבי' (שרפי קודש' עמוד תרטו).

וכתב הרה"ק האמרי נועם (פרשת שמיי): כי הצדיק אשר דרכו תמיד לעורר חסדים על ישראל ולהמתיק הדינים מעליהם ולהשפיע להם כל טוב לא ירף הצדיק הלו דרכו בקודש אף אחר פטירתו מעולם הזה להתענג מזיו נועם העליון, כי גם שם תמיד הוא מבטל הדינים מישראל, כי

בענין בני גד ובני ראובן כתבתי במקום אחר בשם הרב מפרשיסחא ז"ל פירוש 'מקנה רב' שהיה להם קנין זביקות במשה רבינו ע"ה ('שפת אמת', תר"מ).

הרב הקדוש רבי פרץ זצ"ל מפרשיסחא היה רצונו ליסע לארץ הקודש. וכשבא ליטול רשות מרבו היהודי הקדוש מפרשיסחא זיע"א לא רצה ליתן לו. ולא ידע רבי פרץ על מה ולמה הוא. והנה לזמן מועט נחלה רבי פרץ את חוליו אשר נסתלק בו, ובא אליו רבו היהודי הקדוש לבקרו. ושאלו בדרך בדיחותא: אם עוד בדעתו ליסע לארץ הקודש. וענה רבי פרץ: **כתיב בתורה הקדושה 'מקנה רב היה לבני גד ובני ראובן, ולכאורה יש להבין מה שבח הוא זאת להצדיקים בני גד ובני ראובן, ולמאי נפקא מינא תספר לנו התורה הקדושה דבר זה. אך הענין הוא, שהצדיקים הללו, בני גד ובני ראובן, טענו שיש להם קנין ברבם, משה רבינו ע"ה, וכיון שמשם רבנו ע"ה נקבר בעבר הירדן אינם רוצים להיפרד ממנו רק להשאיר בכאן, והועיל טענתם. וזהו 'מקנה רב' שהיה להם קנין בהרב שלהם. וכן אני רואה שרבינו יסתלק מן העולם הזה בזמן קרוב, גם אנכי אין בדעתי עוד להיות בארץ הקודש רק להיות ביחד עם רבינו כי יש לי קנין בו. וכן היה, שהרב הקדוש רבי פרץ נסתלק מן האי עלמא וכן היהודי הקדוש זיע"א נסתלק בזמן קצר, וזאתם יגן עלינו ('תפארת הצדיקים', עמוד כד).**

ירושם ענפה ביותר השאיר אחריו הרה"ק רבי מנחם מענדל מקאצק זיע"א, בנים ונכדים, מקורבים ותלמידים שהמשיכו בדרך הלהוטת של קאצק והפיצו את החסידות בכל רחבי פולין. בנו הבכור הרה"ק רבי דוד זיע"א, לאחר הפצרותיהם הרבות של המקורבים, קיבל על עצמו הנהגת חלק מעדת חסידי קאצק, בתוכם היו חסידים שסרבו לעזוב את קאצק שנחשבה בעיניהם כירושלים של מטה... **קידוש הרבי מקאצק זכרונו לברכה את אדמת קאצק וממנה לא נוזו.** ליתר תוקף לעמדתם הזכירו גם דברי תורתו של הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא זיע"א: 'ומקנה רב היה לבני גד ולבני ראובן', הם באו אל משה וביקשו ממנו להשאירם בעבר

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

אך והנה מובא באמרי אמת (תרו"ס) בשם הרה"ק הרבי ר' בונם זיע"א שאמר: 'ומקנה רב היה לבני גד ולבני ראובן, שהיה להם קנין דבקות במשה רבינו ע"ה, רב מלשון רבי, אלא שהם עשו מהטפל עיקר דאיתא אם אני לי מי לי, שהאדם מחויב לעשות מעצמו ואחר כך יש לו סיוע.

* * *

באחת השבתות בסעודת היום הפליג הרה"ק הבית ישראל זיע"א בשיחה על חובת האדם בעולמו, שלא לחיות חיי שיגרה פשוטים אלא לנצל כל רגע לעליה רוחנית ולעשות רצון אביו שבשמים. בין השאר סיפר מחסידי קדמאי בדור של הרה"ק החידושי הרי"מ זיע"א, חסידים שהיו מקושרים אליו מאד ואהבוהו אהבת נפש, שכן הוא קירב את כל אחד מאנשיו באופן יוצא מן הכלל, בהלקחו מעליהם היו יהודים אלה שבורים ורצוצים עד לבלי נשוא. היו מהם שהרגישו כי בלעדיו אין להם חפץ בחיים. **אפע"כ הגיד אחד מבני עליה, בר דעת, כשהיה מתגולל פעם ביינו ויצא סוד: נוח לי יותר כאן ברפשי מאשר לשכב באדמה אפילו לצד ז"ל, וכן בשלמה הוא אומר (קהלת ט ד) 'כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת', והיא מימרא עמוקה מאד בענין יקרת החיים (פאר ישראל, עמוד תסט).**

* * *

הראשונים מפרשי המקרא עמדו לבאר מה טעם הקדים הכתוב בפסוק השני את בני גד לבני ראובן, כמו שנאמר (במדבר לב ב) **וַיָּבֵאוּ בְנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל נְשִׂיֵי הָעֵדָה, וְלֹא הַקְדִּים אֶת בְּנֵי רְאוּבֵן הַבְּכוֹר כִּפִּי שֶׁהַקְדִּים בְּתַחֲלִיל (פסוק א) 'וּמִקֵּנָה רַב הָיָה לְבְנֵי רְאוּבֵן וְלְבְנֵי גֵד עָצוּם מְאֹד'. וכתב על כך רבינו בחיי: 'ויבואו בני גד, הם היו בעלי העצה תחלה, לכך קדם הכתוב. ועוד שהיו בעלי גבורה יותר מבני ראובן, כענין שכתוב (דברים לג כ) 'טורף זרוע' וגו', ולא היו מתפחדים מאנשי הארץ לשבת במקומות אלו אף על פי שהיו רחוקים משאר השבטים שהיו מקובצים בארץ הקדושה. עכ"ל.**

רבינו האלשיך הק' מבאר באופן אחר וכותב: גם שהצד השווה שבהם הוא כי רב מקנה שני השבטים האלה מכל השאר, עם כל זה לא ראי זה כראי זה, כי גד היה כבד מאד במקנה מראובן, כי הלא 'ומקנה רב' - היה לבני ראובן, אך לא עצום מאד, אך ולבני גד היה 'עצום מאד', על כן אל תתמה אם קדמו לבני ראובן להתיצב לפני משה (וראה בכלי יקר מה שכתב בוה).

גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן (בביאור העניין בהרחבה, ראה בתניא אירת הקודש פרק כז).

ובספר חסד לאברהם הרה"ק רבי אברהם יששכר מראדומסק זיע"א (פרשת ורא) כתב: דהנה הצדיק נקרא חי גם אחר מותו, רק לדורו הוא אבוד, כי הדור אינם רואים אותו כמו בחיים חיותו, וזה הוא כמו אבידה, כי האבידה היא קיימת בעולם, רק שבעל האבידה טרם נאבדה ממנו היה רואה הדבר הנאבד ואח"כ אינו רואה אותה, כמו כן הצדיק אחר מיתתו.

הרה"ק הנתיבות שלום מסלונים זיע"א שח פעם כי רבי משה מידנר זצ"ל היה יושב ומספר סיפורים בהילולא של הרה"ק היסוד העבודה זיע"א, ואמר על כך: אף שהייתי רגיל להתאבק במחיצתו ולשמעו אמרותיו, אך בהילולא הזו לא היה אצלי העיקר לשמוע את הסיפורים, העיקר היה להתבונן בו, איך שיושב אחד מתלמידיו המובהקים של היסוד העבודה ואיך הוא נראה ביום ההילולא של רבו. ואמנם לא שייך כלל לתאר את מראהו באותה שעה. ופעם אחת ישב הוא בהילולא ודיבר מענין התקשרות לצדיק, ואחר כך ישב זמן ארוך והחריש. עמדנו סביבו וצפינו למוצא פיו. **בסוף הפטירה: 'מקען איצטער אויך', היינו, שאפילו עתה לאחר פטירתו גם כן אפשר עוד להתקשר אליו. ואחר כך אמר: 'לפני מי אני מדבר דברים כאלו, היינו, שזהו ענין השייך רק לבני עליה (זכרונו לברכה ח"א עמוד רפו).**

* * *

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זיע"א סיפר את אשר שמע מהרה"ק רבי יהודה צבי מראזלי זיע"א שראה את רבו וחותרו הקדוש הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זיע"א אחר הסתלקותו, ושאל אותו: אם הוא כבר על מכונו בגן עדן העליון. והשיב לו, שאינו רוצה לילך למקומו עד שיתקן כל אנשי שלומו ויעמידם על מכונם בשורש העליון. כך סיפר בשם הרה"ק מראזלי ואמר, **שמי שדבוק בחיים חיותו לצדיק אמת, אחר פטירתו מזה העולם מראין לו את רבו והוא מוכרח לעשות לו טובה בעולם הבא, ומזה נראה כמה טובה לנפש הישראלי לדבק עצמו אל צדיק אמת, ואז טוב לו בזה ובבא.** וסיים הוא על זה: ואני נתיישבתי בדעתי למה לי הטורח הזה לאחר פטירתו, מוטב שאתקן אותם ואעמידם על מכונם כל זמן שאני בעולם הזה (ליקוטי תורה והש"ס, בהקדמה לספר דברים).

* * *

לזכר עולם יהיה צדיק

לזכר נשמת עמוד צלותהון דירשאל כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבי יוחנן סופר זצ"ל בן מורינו רבי משה גאב"ד ערליב נלב"ע י"ג אדר א' תשע"ו

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

וגמרינן (ברכות ו): שהתפילין עוז הם לישראל דכתיב (דברים כח י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך', ותניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש. אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו, אמר ליה 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ' (שמואל ב' ז טג). כלומר, כחם של ישראל הם בתפילין ובשמירה שלא יפרדו זה מזה, ולכן השי"ת כותב בתפיליו מעלת אחדותן של ישראל, שלא יפרדו זה מזה. וזה נרמז בפסוק לדלעיל 'שיניך כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה שכולם מתאימות ושכולה אין בהם', שדרשו ז"ל שאין בהם פירוד בתפילין, וכן נראה שירמזו על אחדותן של ישראל שאפילו השיניים שבהם גיבורי החיל, כולם מתאימים זה עם זה ושכולה אין בהם שאין בהם דילטורין ושום פירוד וממילא נוצחין במלחמה, כשם שאמרו ז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א): דורו של אחאב עובדי עבודה זרה היו, ועל ידי שלא היה בהן דילטורין היו יורדים למלחמה ונוצחין. ע"כ.

ובספר ליקוטי הלכות (א"ח הלכות תפילין ה"ו) כתב: הצדיקים והכשרים הנלוים אליהם הם בחינת התפילין של כל ישראל, כי הם הפאר של ישראל, כי הצדיק הוא פאר הדור, שזהו בחינת תפילין שנקראין פאר, כמו שאמרו חז"ל (ברכות יא.), וכמבאר מזה בשיחתו הקדושה [של הרב הקדוש מוהר"ן מברסלב] זכרונו לברכה (שיחתו הר"ן קצ"ט), מה שאמר על הגאון הצדיק בוצינא קדישא הרב מברדיטשוב זצ"ל שהוא בחינת תפילין, כי הוא פאר הדור, (עין שם). וכל המקורבים להם הנלוים אליהם מקבלין עיקר ההתפארות מהם. וכן תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם וכו' וכו', כולם מקבלין ההתפארות מהם.

אמור מעתה כי מה שהיו בני גד גיבורי חיל כפשוטו של מקרא, כמו שנאמר 'וטורף זרוע אף קדקוד', אין זאת אלא שהיו 'גיבורי חיל' גם ברוחניות, בקיום התורה והמצוות, והיו יודעים לכוון בסוד התפילין, לסמוך תפילין של יד לתפילין של ראש בלי הפסק ופירוד, וממילא זכו גם לסמוך גאולה לתפילה שאז הם מצליחים. ובחינה נוספת היתה עימם שלא רצו להיפרד מעל התפילין של הדור, כי בהכרים בכחו המיוחד של רבם, לא סמכו על עצמם כי אם על משה רבינו, בבחינת 'ומקנה רב', שקנו בו קנין חזק בלי פירוד. ועל כן הקדימם הכתוב לשבח שבחים, לומר כי אף אם יהיה אדם גדול בתורה ובמצוות, אין לו להחזיק טובה לעצמו, אלא לקשר עצמו לצדיק יסוד עולם, כמו שהם היו קשורים ביראה ובאהבה למשה רבינו רעיא מהימנא.

אכן בדרך רמז יש לומר עוד על פי האמור, כי הנה מצינו להרא"ש (הלכות קטנות תפילין סי' טו) שכתב כי בקיום מצות תפילין כראוי תלויה הצלחת המלחמה, והסמך זאת לפסוק האמור בפרשת וזאת הברכה (דברים לג כ) **אצל בני גד: 'וְטָרַף יְרוּעַ אֶף קָדְקֹד',** והיינו כי באמצעות תפילין של יד עם תפילין של ראש יטרפו בני ישראל את אויביהם, אמרו חז"ל במסכת סוטה (מד:): **שח בין תפילה לתפילה עבירה היא בידו וחוזרין עליה מעורכי המלחמה.** כלומר, אם שח אחר הנחת תפילין של יד לפני הנחת תפילין של ראש, הרי זו עבירה בידו ואין לו ללכת למלחמה.

וביד המלך על הרמב"ם (הלכות תפילין פ"ד) הביא את דברי הרא"ש, והוסיף לבאר על פי זה מאמר המדרש בשיר השירים על הפסוק (ד ב) **'שִׁנְךָ כְּעֶדֶר הַקְּצוּבוֹת שְׁעָלַי מִן הַרְחֵצָה שְׁפָלָם מִתְאַיְמוֹת וְשִׁפְלָה אֵין בָּהֶם',** שדרשו שם כל הפסוק על בני ישראל שיצאו למלחמת ה' במדין: **'שעלו מן הרחצה', רבי הונא אמר שלא הקדים אחד מהן תפילין של ראש לתפילין של יד, שאילו הקדים אחד מהן תפילין של ראש לתפילין של יד לא היה משה משבחן ולא היו עולין משם בשלום.** ע"כ. וצריך ביאור מה טעם דוקא בגלל עוון זה לא היו שבים בשלום מהמלחמה, ומה ענין הקדמת תפילין של ראש לענין המלחמה.

אך סוד הדבר כי המפריד בין תפילין של יד לתפילין של ראש הרי הוא מטיל פגם בסדר התקון וסדר השפע המשתלשל ויורד, ועליו נאמר (דברים כ ח) **'מִי הָאִישׁ הַזֶּה וְרָךְ הַלֶּבֶב יֵלֶךְ וְיִשָּׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִמָּס אֶת לִבָּו אֲחִיו כְּלָבָו'. ו**תמצא מה שנתבאר **בוזרה הקדוש** בפרשת ויגש (ח"א ה:): **תנינן אין מפסיקין בין גאולה לתפילה כמה דלא מפסיקין בין תפלה של יד לתפלה של ראש דבעי למחזי דכלא חד.** ע"כ. והנה בענין המפסיק בין גאולה לתפילה מצינו בירושלמי (ברכות פ"א ה"א): אמר רבי אמי כל מי שאינו תוכף גאולה לתפלה למה הוא דומה, לאוהבו של מלך שבא והרתיק [ו-דפק] על פתחו של מלך, יצא המלך לידע מה הוא מבקש, מצאו שהפליג [והלך לדרכו]. ע"כ.

הרי שפירוד זה מהמלך מלכו של עולם, גורם שלא יתיכנס התפילה למקומה ולא תעלה למתפלל, ולכן המפסיק בין גאולה לתפילה הוא כמפסיק בין תפילין של יד לתפילין של ראש, כי בשניהם גורם לפירוד שהוא היפך האחדות והשלימות המביאה הצלחה, ובפרט הצלחה במלחמה.

לזכר עולם יהיה צדיק

לזכר נשמת עמוד צלותהון דירשאל כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבי יוחנן סופר זצ"ל בן מורינו רבי משה גאב"ד ערלוי נב"ע י"ג אדר א' תשע"ו